Hallituksen esitys eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähköenergialaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä ja laki sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesta sähkötuesta annettua lakia sekä väliaikaisesti tuloverolakia ja Energiavirastosta annettua lakia.

Ehdotetuilla laeilla pyritään tukemaan kuluttajia poikkeuksellisen korkeiden sähkön hintojen aiheuttamassa haastavassa taloudellisessa tilanteessa sekä tukemaan kuluttajien ja sähkön vähittäismyyjien muiden asiakkaiden kykyä maksaa sähköenergialaskut.

Takautuvasti maksettava sähköhyvitys maksettaisiin käyttöpaikkakohtaisesti niille loppukäyttäjille, joille sähkön vähittäismyyjä toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta ja joiden sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella. Sähköhyvityksen määrä perustuisi vuoden 2022 marras- ja joulukuun sähköenergian kulutukseen ja loppukäyttäjän sähköenergian hintaan vuoden 2022 marras- ja joulukuun sekä vuoden 2023 tammikuun aikana. Sähköhyvitystä maksettaisiin laskennallisesti neljän kuukauden ajalta siten, että sähköhyvitys olisi kuukausittain 50 prosenttia sähköenergialaskusta 90 euron omavastuun ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 700 euroa kuukaudessa. Sähköhyvitystä voitaisiin maksaa niille loppukäyttäjille, joiden sähkönmyyntisopimuksen mukainen sähköenergian hinta on ollut yli 10 senttiä kilowattitunnilta, sekä niille, joilla on dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus. Sähköhyvitys maksettaisiin loppukäyttäjille pääsääntöisesti sähkön vähittäismyyjän sähköenergialaskuun tekemänä hyvityksenä.

Ehdotetulla sähkölaskujen maksuaikojen pidennyksellä pyritään osaltaan tukemaan sähkön vähittäismyyjien asiakkaina olevien kotitalouksien ja yritysten kykyä maksaa talvikuukausien kulutukseen perustuvat sähköenergialaskunsa. Sähkön vähittäismyyjien tulisi asiakkaansa pyynnöstä myöntää lisämaksuaikaa 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen mutta ennen 1 päivää toukokuuta 2023 tapahtuneeseen sähköenergian kulutukseen liittyville sähköenergialaskuille.

Maksuaikojen pidentäminen merkitsee, että sähkön vähittäismyyjät saisivat saatavansa viiveellä. Koska tämä voi aiheuttaa sähkön vähittäismyyjille likviditeettivajausta, esitetään, että niiden maksuvalmiutta tuetaan myöntämällä niille valtiontakauksia likviditeettitarpeen kattamiseksi otettavien pankki- tai työeläkevakuutusyhtiölainojen vakuudeksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa ja olemaan voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
PERUSTELUT....4
1 Asian tausta ja valmistelu....4
1.1 Tausta....4
1.2 Valmistelu....5
2 Nykytila ja sen arviointi....6
3 Tavoitteet....8
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset....9
4.1 Keskeiset ehdotukset....9
4.1.1 Takautuvasti maksettava sähköhyvitys....9
4.1.2 Sähköenergialaskujen maksuajan pidentäminen....10
4.2 Pääasialliset vaikutukset....10
4.2.1 Vaikutukset kuluttajille....10
4.2.2 Vaikutukset valtiontalouteen....14
4.2.3 Viranomaisvaikutukset....16
4.2.4 Vaikutukset yrityksiin....16
4.2.5 Ympäristövaikutukset....19
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot....20
5.1 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot....20
5.2 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset....21
6 Lausuntopalaute....24
6.1 Yleiset huomiot....24
6.2 Sähköhyvitys....24
6.3 Lisämaksuaika....26
6.4 Sähköyhtiöiden maksuvalmiusluotoille myönnettävät valtiontakaukset....26
7 Säännöskohtaiset perustelut....27
7.1 Laki takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä....27
7.2 Laki sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta....34
7.3 Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta....41
7.4 Laki väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta....42
7.5 Laki Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta....42
8 Lakia alemman asteinen sääntely....42
9 Voimaantulo....43
10 Suhde muihin esityksiin....43
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä....43
10.2 Suhde talousarvioesitykseen....43
11 Suhde valtiontukisääntelyyn....43
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys....44
12.1 Yhdenvertaisuusperiaate....44
12.2 Omaisuudensuoja....46
12.2.1 Omistajan käyttöoikeuden ja määräämisvallan rajoitukset....46
12.2.2 Sopimusvapaus....48

12.3 Henkilötietojen suoja 49
12.4 Perustuslain 124 § 52
12.5 Lainsäädäntövallan siirtäminen 53
12.6 Ahvenanmaan maakunnan toimivalta 54
12.7 Säätämisjärjestys 55
LAKIEHDOTUKSET 56
1. Laki takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä 56
2. Laki sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta 61
3. Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta 66
4. Laki väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 67
5. Laki Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 68
LIITTEET 69
3. Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta 69
4. Laki väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 71
5. Laki Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 72

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Venäjän sota Ukrainassa on radikaalisti muuttanut paitsi suomalaista ja eurooppalaista turvallisuusympäristöä, myös talouden tilaa ja näkymää. Ensimmäistä kertaa pitkään aikaan Eurooppaa uhkaa perustarpeisiin kuten lämmitykseen, ruokaan tai kulutushyödykkeisiin kohdistuva niukkuus, joka johtaa myös hintojen nousuun. Muun muassa sähkön hinta on viime aikoina noussut merkittävästi. Satunnaisia ja lyhytaikaisia hintahuippuja voidaan pitää tavanomaisena piirteenä sähkömarkkinoilla ja ne voivat olla hyödyllisiä joillekin sijoittajille tuotantoinvestointien kattamiseksi ja toisaalta kulutuksen rajoittamiseksi. Helmikuusta 2022 lähtien koettu äärimmäinen ja jatkuva hintojen nousu poikkeaa huomattavasti tavanomaisesta markkinatilanteesta, jossa esiintyy vain satunnaisia huippuhintoja.

Sähkön hinnan nousu alkoi jo vuoden 2021 toisella puoliskolla. Tapahtuneeseen hinnan nousuun oli useita syitä. Päästöoikeuden hinta alkoi nousta loppuvuonna 2020 tasosta 25 euroa hiilidioksiditonnilta ja nousi tasaisesti koko vuoden 2021 ylittäen loppuvuonna 80 euroa hiilidioksiditonnilta. Kesän 2021 jälkeen puolestaan maakaasun ja kivihiilen maailmanmarkkinahinta nousivat jyrkästi. Kaasun hintaan Euroopassa vaikuttivat ennen kaikkea Venäjän rajoitukset putkikaasun tuonnissa alueelle ja kaasuvarastojen alhainen täyttöaste. Pohjoismaisten vesivarastojen täyttöaste oli vuoden 2021 puoleenväliin asti vielä mediaanivuoden tasolla tai sitä korkeampi, mutta kevään 2021 jälkeen etenkin Norjan vesivarastot ovat olleet huomattavasti mediaanivuotta tyhjemmät. Kesän 2022 matalien varastotasojen jälkeen Pohjoismaiden vesivarastojen täyttöaste on noussut syksyn aikana normaaliksi.

Sähkön tämänhetkiseen korkeaan hintatasoon vaikuttaa erityisesti Venäjän hyökkäyssodasta johtuva kaasukriisi. Kaasun hinta vaikuttaa keskeisesti sähkön hintaan Keski-Euroopassa ja EU:n sähkön sisämarkkinoiden kautta myös Suomessa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on aiheuttanut myös epävarmuutta muiden voimalaitoksissa käytettyjen polttoaineiden kuten kivihiilen ja raakaöljyn tarjontaan. Tämä on entisestään nostanut sähkön hintaa ja lisännyt hintavaihteluita Euroopassa. Pohjoismaissa sähkön hintaa on nostanut myös edellä mainittu Ruotsin ja Norjan vesivarastojen alhainen taso ja ongelmat ydinvoimaloiden käytössä. Suomessa sähkön hintaa on nostanut lisäksi sähkön tuonnin loppuminen Venäjältä 14.5.2022. Vuonna 2021 noin puolet tuontisähköstä tuotiin Venäjältä. Lisääntyneen tuulivoimatuotannon ansiosta hinta kuitenkin ajoittain laskee merkittävästi. Etenkin tuulisena päivänä, erityisesti matalan kulutuksen aikaan yöllä, sähkön spot-hinta voi olla jopa lähellä nollaa. Marraskuussa 2022 sähkön tukkumarkkinoiden kuukausittainen keskihinta Suomessa oli 195,35 euroa megawattitunnilta ja joulukuussa 245,98 euroa megawattitunnilta. Alla olevassa kuvassa on esitetty sähkön tukkumarkkinoiden viikkokeskihintojen kehitys vuodesta 2020 vuoteen 2023 Suomen ja Ruotsin hinta-alueilla ja sähköpörssin systeemihinnan osalta.

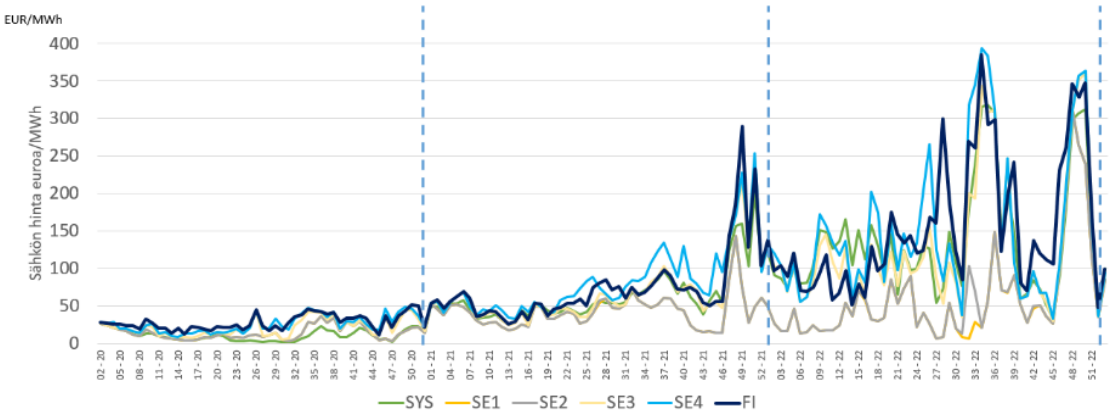

Kuva 1. Sähkön tukkumarkkinoiden viikkokeskihinnat 2020-2023. Lähde: Nord Pool

Sähkön hintakehityksen ennakointiin liittyy tällä hetkellä suurta epävarmuutta. Hintoihin vaikuttaa moni asia, kuten Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosyksikön kaupallisen käytön aloitusajankohta, kaasun saatavuus ja hinta, sähkömarkkinoiden ja sähköntuotannon tilanne naapurimaissa, kulutusjouston määrä sekä sääolosuhteet. Sähköjohdannaisten hinnat antavat viitteitä siitä, miten hinnat voivat kehittyä. Sähköjohdannaisten likviditeetti on kuitenkin vähentynyt huomattavasti ja etenkin Suomen hinta-alueen ja sähköpörssin systeemihinnan hintaerotuotteella käydään todella vähän kauppaa. Tällöin yksittäinen kauppa voi heiluttaa hintaa merkittävästi. Hallituksen esityksen kirjoittamishetkellä sähkön johdannaishinta Suomen hinta-alueelle tammikuulle 2023 on noin 145 euroa/megawattitunti ja helmikuulle noin 175 euroa/megawattitunti.

Sähkön korkealla hinnalla ja hintapiikeillä voi olla merkittäviä vaikutuksia kotitalouksien ja yritysten taloudelliseen asemaan. Korkeat hinnat vaikeuttavat erityisesti sähkölämmitteisissä omakoti- tai rivitaloissa asuvien pieni- ja keskituloisten toimeentuloa. Komissio on esittänyt osittaista sähkölaskujen kattamista vaihtoehtona jäsenvaltioiden toimeksi energiaköyhien kuluttajien tukemiseksi energian hintojen nousuun vastaamista koskevassa 13.10.2021 antamassaan tiedonannossa.[1] Asetuksen (EU) 2022/1854 58 johdantokappaleen mukaan jäsenvaltioiden olisi erityisesti kohdennettava taloudellisia tukitoimenpiteitä heikossa asemassa oleviin kotitalouksiin ja yrityksiin, joihin energian jyrkkä hinnannousu vaikuttaa eniten. Näin säilytettäisiin hintakannustin vähentää energian kysyntää ja säästää energiaa.

Syksyn 2022 talousarvioesityksessä linjattiin toimenpiteistä, joilla korkean sähkönhinnan vaikutuksia kuluttajiin pyritään kompensoimaan alentamalla sähkön arvolisäverokantaa sekä säätämällä väliaikaisesta sähkövähennyksestä ja sähkötuesta. Pääministeri Sanna Marinin hallitus käynnisti joulukuun 2022 puolivälissä lakiesityksen valmistelun lisätoimiksi 1.9.2022 budjettiriihessä päätettyjen tukitoimien (ks. alla luku 2) lisäksi. Toimien tarkoituksena on lieventää korkeiden sähkölaskujen vaikutuksia kotitalouksille. Keskeisenä tavoitteena on saada vaikutus näkymään asiakkaiden sähkölaskuilla. Asiasta käytiin parlamentaarinen keskustelu 19.12.2022.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esityksen luonnos on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön kanssa.

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen Datahuone on laskenut työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä eri tukiparametrien vaikutuksia tuen kokonaismäärästä ja tuen jakautumiseen tulodesiileittäin.

Esityksen mukaisten toimien edellyttämistä sähkön vähittäismyyjien tietojärjestelmämuutoksista on pyydetty hallituksen esityksen perusvalmistelun yhteydessä erillinen lausunto Energiateollisuus ry:ltä.

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 10.–22.1.2023.

[1] Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: ”Miten vastata energian hintojen nousuun: toiminta- ja tukivälineistö”. Bryssel 13.10.2021, COM(2021) 660 final.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnisteella TEM093:00/2022.

2 Nykytila ja sen arviointi

Kaikkein pienituloisimpien sähkömenoja tuetaan toimeentulotuella. Lisäksi eläkkeensaajan asumistuessa ja yleisessä asumistuessa otetaan huomioon erilliset lämmityskustannukset niille kotitalouksille tai ruokakunnille, joilla lämmitys ei sisälly vuokraan tai vastikkeeseen sekä omassa omakotitalossa asuville. Toimeentulotuki on viimesijainen ja tiukasti tarveharkintainen tuki ja asumistuet taas korvaavat vain osan mainituista kustannuksista.

Syksyn 2022 aikana on vastauksena energiakriisiin tehty erityisiä toimia kuluttajien tukemiseksi. Hallitus linjasi syksyn 2022 talousarvioneuvotteluissa useista toimista, joiden tarkoituksena on sähkön hinnan nousun kompensoiminen kotitalouksille. Näitä toimia ovat muun muassa määräaikainen tuloverotuksen sähkövähennys, määräaikainen sähkötuki pienituloisille kotitalouksille sekä sähköenergian arvonlisäveron määräaikainen alentaminen. Samassa yhteydessä hallitus linjasi, että se valmistelee kevään 2023 hallitusneuvotteluihin mennessä tukimallin, jonka tavoitteena on yhtäältä lisätä energiaverojärjestelmän ilmasto-oikeudenmukaisuutta sekä toisaalta vastata sähkön ja polttoaineiden markkinahintojen nousupiikkien kohtuuttomiin sosiaalisiin seurauksiin. Valmistelun tavoitteena on luoda tukimalli, jossa tukea voidaan myöntää kotitalouksille tulo- ja alueperusteisesti. Mallissa tulisi olla myös elementti, jossa markkinahintojen äkillinen nousu mahdollistaisi automaattisen tulotuen maksamisen kotitalouksille. Lisäksi hallitus on vuonna 2022 toteuttanut lukuisia muita toimenpiteitä kotitalouksien ostovoiman parantamiseksi sekä energian hinnan nousun kompensoimiseksi, kuten sosiaalietuuksien indeksikorotuksen aikaistaminen, varhaiskasvatusmaksujen alentaminen, henkilökuljetusten arvonlisäveron määräaikainen alentaminen, työmatkavähennyksen korotuksen jatkaminen, yli 60-vuotiaiden työtulovähennyksen korottaminen ja ylimääräisen lapsilisän maksaminen.

Arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta annetulla lailla (870/2022) muutettiin sähköenergiaan kohdistuvan arvolisäveron kantaa 24 prosentista 10 prosenttiin. Muutos on määräaikainen ja se on voimassa 1.12.2022–30.4.2023.

Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta (1013/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Verovelvollisen vakituisen asunnon sähkönkäyttöpaikassa 1.1.2023–30.4.2023 kulutetusta sähköenergiasta maksettu määrä oikeuttaa verovuonna 2023 kotitalousvähennykseen siltä osin kuin se ylittää 2 000 euroa mutta on enintään 6 000 euroa. Vähennys on 60 prosenttia edellä tarkoitetusta määrästä. Jos verovelvollisella on samanaikaisesti käytössään useampi vakituinen asunto, vähennys myönnetään vain yhden käyttöpaikan perusteella.

Laki väliaikaisesta sähkötuesta (1152/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Sähkötukea maksetaan niille kotitalouksille, jotka eivät pienituloisuutensa vuoksi pystyisi täysimääräisesti hyödyntämään sähköenergialaskun perusteella myönnettävää kotitalousvähennystä. Sähkötuen määrä on 60 prosenttia kotitalouden vakituiseen asumiseen käyttämässä Suomessa sijaitsevassa asunnossa kulutetusta sähköenergiasta 1.1.2023–30.4.2023 maksetusta määrästä siltä osin kuin se ylittää omavastuuosuuden. Omavastuuosuus on 400 euroa kuukaudessa. Sähkötukea myönnettäessä huomioon otettava sähköenergiasta maksettu määrä on enintään 1 500 euroa kuukaudessa. Sähkötukea haetaan Kansaneläkelaitokselta. Sähkötuki on kuukausikohtainen ja se maksetaan tukea hakeneen henkilön ilmoittamalle pankkitilille.

Sekä sähkövähennys että sähkötuki kohdistuvat tammikuun ja huhtikuun 2023 väliselle jaksolle. Sähkön hinnat ovat kuitenkin olleet edellä esitetyn mukaisesti hyvin korkealla jo loppuvuodesta 2022, eivätkä kyseiset toimet näin ollen tue kuluttajia tämän ajanjakson osalta.

Tukitoimien lisäksi syksyn 2022 aikana on lisäksi tehty toimia, joilla on pyritty vähentämään sähkön kysyntää ja lisäämään kulutusjoustoa sekä lisäämään sähkön tarjontaa. Nämä tekijät osaltaan alentavat sähkön hintaa. Lokakuussa 2022 käynnistyneessä Astetta alemmas -kampanjassa ihmisiä, yrityksiä ja muita organisaatioita kannustetaan säästämään energiaa arkisin teoin. Kampanjan tavoitteena on saada vähintään 95 prosenttia suomalaisista kotitalouksista säästämään energiaa ja tasata sähkönkulutuksen huippuja. Pitkän aikavälin tavoitteena on pysyvä energiankulutuksen lasku. Syksyllä 2022 onkin havaittu sähkön kulutuksen vähenemistä, mikä on seurausta kuluttajien sähkön säästämisestä. Sähkön säästämisen jatkaminen ja kulutuksen ajoittaminen huipputuntien ulkopuolelle on edelleen tärkeää sähkön riittävyyden turvaamiseksi. Lisäksi on annettu hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 318/2022 vp), joka sisältää muun muassa toimenpiteitä kulutusjouston markkinoille pääsyn helpottamiseksi. Esityksen tavoitteena on lisätä kulutusjoustoa talvesta 2023-2024 lähtien. Tarjonnan lisäämiseksi ja varmistamiseksi on pyritty parantamaan myös voimalaitosten polttoainehuoltoa. Polttoainehuollon turvaamiseksi Suomeen on hankittu kelluva nesteytetyn maakaasun terminaali, annettu ja viety eteenpäin eduskunnassa kaasun varastointivelvoitetta koskeva hallituksen esitys (HE 232/2022 vp, EV 236/2022 vp), edistetty polttoturpeen varmuusvarastointia ja osallistuttu EU:n kaasun yhteishankintojen valmisteluun. Lisäksi on valmisteltu valtion takausohjelma, jolla on estetty sähköntuottajien likviditeettikriisi johdannaismarkkinoiden vakuusvaatimusten määrän voimakkaan nousun johdosta.

Kansallisten toimien ohella energiakriisiin on pyritty vastaamaan myös useilla EU:n tasoisilla toimilla. EU-tasolla pääosa toimista on kohdistunut kaasun saatavuuden varmistamiseen ja sen hinnoittelun sääntelyyn. Korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä annetulla neuvoston asetuksella (EU) 2022/1854[2] säädettiin sähkön kokonaiskulutuksen ja huipputunteihin kohdistuvan kokonaiskulutuksen vähentämistavoitteista, markkinatulojen ylärajasta ja ylijäämätulojen ja ylimääräisten pullonkaulatulojen jakamisesta sähkön loppuasiakkaille sekä raakaöljy-, maakaasu, hiili- ja jalostamoaloilla toimiville unionin yhtiöille ja kiinteille toimipaikoille kertyviin ylimääräisiin voittoihin sovellettavasta pakollisesta väliaikaisesta solidaarisuusmaksusta.

Suomessa asetuksen (EU) 2022/1854 mukaisia toimia ollaan toimeenpanemassa kansallisesti hallituksen esityksellä HE 320/2022 vp. Hallituksen esityksessä ehdotetaan EU-asetuksen mukaisen sähkön tuotantoon kohdistuvan tuottokaton sijasta kansallisesti mahdollisimman yksinkertaista ja yhdenmukaista ratkaisua väliaikaiseksi toimenpiteeksi energia-alalla toimivien yritysten energiakriisin seurauksena kasvaneiden voittojen leikkaamiseksi. Esityksessä ehdotetaan sähkömarkkinoilla toimiviin yrityksiin sovellettavaa voittoveroa, jota sovellettaisiin laajasti Suomen markkinoilla toimiviin sähköä tuottaviin tai sähköä tukku- tai vähittäismarkkinoilla myyviin yrityksiin. Veroa sovellettaisiin kotimaisten yritysten lisäksi ulkomaisiin yrityksiin, jos niillä olisi Suomessa kiinteä toimipaikka liiketoiminnan harjoittamista varten. Veron perusajatuksena olisi, että se soveltuisi laajasti kaikkiin toimijoihin, joiden sähköliiketoiminnan laajuus ylittää eriyttämisasetuksessa vähäiselle sähköliiketoiminnalle asetetut rajat. Sähköalan voitto-

[2] Neuvoston asetus (EU) 2022/1854, annettu 6 päivänä lokakuuta 2022, korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä, EUVL L 261I, 7.10.2022, s. 1–21.

veron määrä olisi 30 prosenttia sähköliiketoiminnan tuloksesta siltä osin kuin se ylittää 10 prosentin vuotuisen tuoton verovelvollisen sähköliiketoiminnan oikaistun oman pääoman määrälle. Verotason mitoituksessa on huomioitu kansallinen tavoite leikata sähköntuottajien ylisuuria voittoja sekä EU-asetuksen mukainen tuottokatto niin, että ehdotettava vero leikkaisi kunkin asetuksen piirissä olevan sähköntuottajan verolla vähennettyjä tuloja riittävällä varmuudella vähintään yhtä paljon jokaisena kalenterikuukautena kuin EU-asetuksen mukainen tuottokatto.

Sähköalan voittoveron vaikutusten arviointiin vaikuttavista tekijöistä ei ole olemassa täsmällistä tietoa, minkä vuoksi myös verotuottoarvioon liittyy suurta epävarmuutta. Jos sähkön keskihinta vuorokausimarkkinoilla olisi 100–200 euroa megawattitunnilta vuonna 2023 ja vuoden 2023 sähköntuotannosta olisi suojattu 65 prosenttia hintaan 40 euroa megawattitunnilta, sähköalan voittoverosta kertyvät verotulot olisivat arviolta noin 0,5–1,3 miljardia euroa. Jos toimijoiden suojaustaso olisi 65 prosentin sijasta 55 prosenttia, verotuloja kertyisi samoilla hintaoletuksilla arviolta noin 0,1–0,3 miljardia euroa edellä mainittua enemmän. Koska vero kannettaisiin jälkikäteen vuoden 2024 aikana, verotulot kertyisivät valtion budjettiin vuonna 2024.

Fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisen voittoveron soveltamisalaan kuuluisivat hallituksen esityksen HE 320/2022 vp mukaan EU-asetuksen solidaarisuusmaksun soveltamisalaan kuuluvat yritykset, joiden liikevaihdosta yli 75 prosenttia syntyisi raakaöljyn ja maakaasun tuotannosta, jalostettujen öljytuotteiden valmistuksesta raakaöljystä ja kivihiilituotteiden valmistuksesta. Vero koskisi kotimaisten yritysten lisäksi ulkomaisia yrityksiä, joilla on kiinteä toimipaikka Suomessa. Elinkeinotoiminnan tulosta verrattaisiin EU-asetuksen solidaarisuusmaksun mukaisesti yrityksen verovuosien 2018–2021 keskimääräiseen elinkeinotoiminnan tulokseen, ja verovuoden elinkeinotoiminnan tulos olisi veronalaista siltä osin kuin se olisi korkeampi kuin 120 prosenttia vertailujakson keskimääräisestä elinkeinotoiminnan tuloksesta. Näin määritettyyn veronalaiseen voittoon sovellettaisiin EU-asetuksen solidaarisuusmaksun mukaista 33 prosentin verokantaa.

Verotustietojen perusteella voidaan arvioida, että jalostettujen öljytuotteiden valmistuksen toimialalla on toiminut viime vuosina muutama kymmenen yritystä. Näiden yritysten toimialakohtaisesta liikevaihdon jakautumisesta ei ole ollut käytössä kattavaa tietoa. Yrityksistä ei kuitenkaan ole tunnistettu sellaisia, jotka varmuudella olisivat ehdotetun lain tarkoittamassa mielessä fossiilisten polttoaineiden alalla toimivia yrityksiä, eli yrityksiä, joiden liikevaihdosta yli 75 prosenttia muodostuisi raakaöljyn tai maakaasun tuotannosta, jalostettujen öljytuotteiden valmistuksesta raakaöljystä tai kivihiilituotteiden valmistuksesta. Tämän perusteella fossiilistenpolttoaineiden alan voittoverosta kertyvät verotulot on arvioitu vähäisiksi.

Hallituksen esitys HE 320/2022 vp on annettu eduskunnalle 29.12.2022.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on kertaluonteisesti tukea kuluttajia korkeiden sähkölaskujen maksamisessa.

Koska ehdotettu takautuvasti maksettava sähköhyvitys on tarkoitettu suoraksi avuksi sähkölaskujen maksuun, eroaa se luonteeltaan maksettujen sähkölaskujen perusteella haettavista väliaikaisesta sähkötuesta (laki 1152/2022) ja sähköenergialaskujen perusteella myönnettävästä kotitalousvähennyksestä (laki 1013/2022). Ehdotettu kertaluonteinen hyvitys onkin tarkoitettu täydentämään jo säädettyjä väliaikaisia tukimuotoja.

Toisaalta ehdotettu sähköhyvitys ei saisi kannustaa sähkön käytön lisäämiseen tai poistaa kannusteita ajoittaa sähkön käyttöä pois sähköjärjestelmän tiukoilta hetkiltä. Jotta hyvitys saataisiin maksettua mahdollisimman nopeasti niin, että se näkyisi asiakkaiden laskulla, tulisi tukiehtojen ja -kriteerien olla mahdollisimman yksinkertaisia.

Ehdotetulla sähkölaskujen maksuaikojen pidennyksellä pyritään osaltaan tukemaan kotitalouksien ja yritysten valmiutta maksaa talvikuukausien kulutukseen perustuvat sähkölaskut. Sekä sähkönkulutuksen että sähkönhintojen arvioidaan olevan talvella kesäkuukausia korkeampia, jolloin pidennetyt maksuajat voivat tasata sähkölaskujen aiheuttamaa taloudellista rasitetta vuositasolla.

Osana tukikokonaisuutta hallitus valmistelee sähköhyvitystä vastaavaa erillistä tukimallia asunto-osakeyhtiöille, joiden lämmitys perustuu sähköön ja joiden lämmitykseen käytettävän sähkön kustannuksista vastaa asunto-osakeyhtiö. Tästä tuesta on tarkoitus antaa erillinen valtioneuvoston asetus.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Takautuvasti maksettava sähköhyvitys

Takautuvasti maksettava sähköhyvitys maksettaisiin käyttöpaikkakohtaisesti, pohjautuen marraskuun ja joulukuun 2022 sähköenergian kulutukseen huomioiden marraskuun 2022 – tammikuun 2023 asiakaskohtainen sähköenergian hinta. Hyvitystä maksettaisiin laskennallisesti neljän kuukauden ajalta 50 prosenttia sähköenergialaskun omavastuun 90 euroa/kuukausi ylittävältä osalta, kuitenkin enimmillään 700 euroa kuukaudessa. Hyvitys kohdistuisi niihin sähkönmyyntisopimuksiin, joiden sähköenergianhinta on ollut yli 10 senttiä kilowattitunnilta. Tuntikohtaiseen sähkön pörssihintaan perustuvat sopimukset katsottaisiin suoraan kuuluvan tuen piiriin. Hyvitys maksettaisiin kuluttajille sähkön vähittäismyyjän tekemänä hyvityksenä sähköenergialaskulla.

Sähkönmyyntisopimus voidaan solmia joko yksityishenkilön tai yrityksen nimiin. Yksityishenkilöiden osalta sähköyhtiön järjestelmiin tallennetaan kuluttaja-asiakkaan henkilötunnus ja yritysasiakkaiden y-tunnus. Jotta sähkön vähittäismyyjien järjestelmätoteutus olisi mahdollisimman yksinkertainen, tulisi sähköhyvitys maksaa niille sähkönmyyntisopimuksille, jotka on tehty henkilötunnuksella. Tällöin tuki kohdistuisi pääasiassa kuluttaja-asiakkaisiin. Vähäisissä määrin hyvityksen saajien joukkoon voisivat kuitenkin lukeutua myös henkilötunnuksella sähkönmyyntisopimuksen tehneet maatalousyrittäjät ja toiminimet.

Sähköenergialaskuille tehtyjen vähennysten kautta maksatettu hyvitys korvattaisiin sähkön vähittäismyyjille valtion budjetista. Hallitus on linjannut, että takautuvasti maksettavan sähköhyvityksen kustannukset voivat olla enintään noin 400 miljoonaa euroa.

Ehdotettu takautuvasti maksettava sähköhyvitys kytkeytyy korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä annettuun neuvoston asetukseen (EU) 2022/1854, jonka puitteissa kansallisesti markkinatulojen pakollisen ylärajan soveltamisesta saatavat ylijäämätulot tulee käyttää sellaisten sähkön loppuasiakkaita tukevien toimenpiteiden rahoittamiseen, joilla lievennetään korkeiden sähkönhintojen vaikutusta kyseisiin asiakkaisiin. Myös asetuksen (EU)

2022/1854 mukaisen solidaarisuusmaksun tuotot olisi käytettävä esimerkiksi kohdennettuina taloudellisina tukitoimenpiteinä energian loppuasiakkaille ja erityisesti heikossa asemassa oleville kotitalouksille korkeiden energianhintojen vaikutusten lieventämiseksi. Asetuksen (EU) 2022/1854 mukaiset kansalliset verotulot tuloutuvat kuitenkin valtion budjettiin vasta vuonna 2024.

4.1.2 Sähköenergialaskujen maksuajan pidentäminen

Sähkön vähittäismyyjien asiakkaiden kykyä maksaa talvikuukausien sähköenergialaskut esitetään lisäksi tuettavaksi maksuaikojen pidentämistä koskevalla sääntelyllä, jolloin talvikuukausien korkeaan sähköenergian kulutukseen pohjautuvien laskujen maksuaikaa saisi helpommin tasattua pienemmän sähköenergian kulutuksen kuukausille. Tältä osin esitetään, että sähkön vähittäismyyjien tulisi loppukäyttäjän pyynnöstä myöntää lisämaksuaikaa 1.1.2023–30.4.2023 välillä syntyneeseen sähköenergian kulutukseen liittyville sähköenergialaskuille, kuitenkin enintään 120 päivää kuluttaja-asiakkaille, ja enintään yhteensä 60 päivää maksuaikaa yritysasiakkaille.

Maksuaikojen pidentäminen merkitsee, että sähkön vähittäismyyjät saavat saatavansa viiveellä. Koska tämä voi aiheuttaa sähköyhtiöille likviditeettivajausta, esitetään, että sähköyhtiöiden maksuvalmiutta tuetaan myöntämällä valtiontakauksia tässä esityksessä säädettäväksi ehdotettujen maksuaikojen pidentämisen aiheuttaman likviditeettitarpeen kattamiseksi otettavien pankki- tai TyEL-lainojen vakuudeksi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset kuluttajille

Sähköhyvityksen yksityiskohtien osalta joudutaan punnitsemaan tuen kohdistumisen tarkkuutta ja toimeenpanon nopeutta. Mitä enemmän erilaisia tarkentavia määreitä tuelle asetetaan, sitä monimutkaisempia tietojärjestelmämuutoksia sähkön vähittäismyyjiltä vaaditaan. Nämä puolestaan viivästyttävät tuen maksamista.

Ehdotetun sähköhyvityksen maksu perustuisi henkilötunnukseen, ja näin ollen tuki koskisi lähtökohtaisesti vain kotitalousasiakkaita. Käytännössä sähköyhtiöt voivat tunnistaa yritykset muista loppukäyttäjistä ainoastaan sen perusteella, onko loppukäyttäjä ottanut sähkönmyyntisopimuksen omalla henkilötunnuksellaan vai yrityksen y-tunnuksella. Tällöin hyvityksen piiriin todennäköisesti päätyisi pieniä yrityksiä ja maatiloja, joiden sähkönmyyntisopimukset on tehty henkilötunnuksella. Tämä rajaus jättäisi tuen ulkopuolelle y-tunnuksella toimivat yritykset ja toisaalta myös taloyhtiöt. Samoin järjestelyn ulkopuolelle jäävät erilaiset takamittarointiratkaisut, joissa tyypillisesti taloyhtiön asukkailla ei ole jakeluverkonhaltijan asentamaa sähkömittaria eikä näin ollen myöskään omaa sähkönmyyntisopimusta.

Ehdotetun tuen kohdennusta pyritään parantamaan rajaamalla sähkönmyyntisopimukset, joissa sähköenergian hinta on enintään 10 senttiä kilowattitunnilta, tuen maksamisen ulkopuolelle, sekä 90 euron kuukausittaisella omavastuuosuudella ja 700 euron laskennallisella kuukausittaisella tukikatolla. Tällöin aivan pienimmät laskut eivät tulisi tuen piiriin ja toisaalta katon avulla rajattaisiin pois suuret hyvitykset. Tukiosuuden valinnalla voidaan säätää tuen kokonaismäärä halutuksi. Tukiosuudeksi esitetään 50 prosenttia sähköenergialaskusta.

Laskentaesimerkkejä:

Esimerkki 1: Loppukäyttäjän sähkönkulutus marraskuussa on 1000 kilowattituntia ja joulukuussa 1500 kilowattituntia. Loppukäyttäjällä on määräaikainen sopimus vuoden 2023 loppuun hinnalla 20 senttiä kilowattitunnilta. Loppukäyttäjän sähköenergialasku marraskuussa on 200 euroa ja joulukuussa 300 euroa.

- Loppukäyttäjän sopimushinta on 20 senttiä kilowattitunnilta oikeuttaa näin tukeen.
- Marraskuun osalta tuen määrittelyyn huomioidaan 200 euroa -90 euroa = 110 euroa. Joulukuun osalta tukeen huomioidaan 300 euroa – 90 euroa = 210 euroa.
- Toisen erän hintana käytetään sopimushintaa.
- Kokonaistukimäärä on (110 euroa + 210 euroa) * 50 % *2 = 320 euroa

Esimerkki 2: Loppukäyttäjän sähkönkulutus marraskuussa on 1000 kilowattituntia ja joulukuussa 1500 kilowattituntia. Loppukäyttäjällä on toistaiseksi voimassa oleva dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus, marginaali 0,4 senttiä kilowattitunnilta. Loppukäyttäjän marraskuun sähköenergialasku on noin 246 euroa ja joulukuun noin 463 euroa. Vuorokausimarkkinoiden tammikuun Suomen hinta-alueen keskihinta on noin 18 senttiä kilowattitunnilta (sisältää arvonlisäveron, arvioitu futuurihinnan perusteella tammikuun alussa).

- Loppukäyttäjällä on dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus kaikkina kuukausina ja on näin oikeutettu tukeen.
- Marraskuun osalta tuen määrittelyyn huomioidaan 246 euroa - 90 euroa = 156 euroa. Joulukuun osalta tukeen huomioidaan 463 euroa – 90 euroa = 373 euroa.
- Toisen erän osalta tuen suuruus määritellään tammikuun hinnan ja marras-joulukuun kulutuksen mukaan. Marraskuun kulutuksen osalta tukeen huomioidaan 184 euroa (1000 kWh*18 snt/kWh+0,4 snt/kWh*1000 kWh) - 90 euroa = 94 euroa. Joulukuun kulutuksen osalta huomioidaan vastaavasti 276 euroa -90 euroa= 186 euroa.
- Kokonaistukimäärä on (156 euroa + 373 euroa + 94 euroa + 186 euroa)*50%= 405 euroa

Esimerkki 3: Loppukäyttäjän sähkönkulutus marraskuussa on 3000 kilowattituntia ja joulukuussa 4 500 kilowattituntia. Loppukäyttäjällä on määräaikainen sopimus joulukuun 2022 loppuun hinnalla 8 senttiä kilowattitunnilta. Loppukäyttäjä on tehnyt vuoden määräaikaisen uuden sopimuksen alkamaan tammikuun alusta hintaan 35 senttiä kilowattitunnilta. Loppukäyttäjän marraskuun sähköenergialasku on noin 240 euroa ja joulukuun noin 360 euroa.

- Loppukäyttäjän hinta jää 10 senttiä kilowattitunnilta olevan hintarajan alle marraskuun ja joulukuun osalta. Loppukäyttäjä ei ole oikeutettu tukeen näiden kuukausien hinnan perusteella.
- Toisen erän suuruus määritellään tammikuun hinnan ja marras-joulukuun kulutuksen mukaan. Marraskuun kulutuksen osalta tukeen huomioidaan 1 050 euroa (3000

kWh*35 snt/kWh) - 90 euroa = 960 euroa. Joulukuun kulutuksen osalta huomioidaan 1575 euroa (4500 kWh*35 snt/kWh) -90 euroa= 1485 euroa.

- Kokonaistukimäärä on 960 euroa * 50% + 1485 euroa * 50% (leikataan 700 euroon) = 1180 euroa.

Suurimman 700 euron kuukausittaiseen tuen saisi noin 4 300 kilowattitunnin kuukausikulutuksella, jos kuluttajan sähköenergian hinta olisi 35 senttiä kilowattitunnilta. Tämä vastaa noin 33 000 kilowattituntia vuodessa kuluttavan sähkölämmitteisen omakotitalon joulukuun kulutusta. Omavastuu ylittyisi noin 260 kilowattitunnin kuukausikulutuksella samalla hinnalla, mikä vastaa noin 2 000 kilowattituntia vuodessa kuluttavan loppukäyttäjän joulukuun kulutusta. Rajahinnalla, joka ylittää 10 senttiä kilowattitunnilta, tukikatto vastaisi noin 7 000 kilowattitunnin kuukausikulutusta, mikä vuositasolla vastaisi noin 54 000 kilowattitunnin vuosikulutusta.

Ehdotetun sähköhyvityksen arvioidaan kohdentuvan voimakkaasti omakotitaloissa asuviin perheisiin. Omakoti- ja paritalojen lämmitykseen käytettävä sähköenergian kulutus on keskimäärin huomattavasti suurempaa kuin muissa asuntotyypeissä. Kotitalouksista 38 prosenttia ja asukkaista 48 prosenttia asuu omakoti- tai paritaloissa. Sähköhyvityksen 90 euron kuukausittainen omavastuu puolestaan vaikuttaa niin, että yksinasuvien saama tuki jää suhteessa pienemmäksi kuin perheillä, koska pienemmästä sähköenergialaskusta omavastuun rajan alle jää suurempi osuus kuin suuremmasta sähköenergialaskusta. Samalla 90 euron omavastuu rajaa tuen ulkopuolelle suuren joukon kauko- tai maalämmöllä lämmitettävissä kerrostaloissa asuvia kotitalouksia. Toisaalta tuen kuukausittainen 700 euron yläraja leikkaa kaikkein suurimpien loppukäyttäjien saamaa tukea, mikä käytännössä leikannee sähkölämmitteisissä suurissa omakotitaloissa asuvien useampihenkisten kotitalouksien saamaa tukea.

VATT:n Datahuoneen tietojen perusteella sähköenergian kulutus kasvaa melko lineaarisesti asuntokunnan tulodesiilin kasvaessa. Tällöin on ilmeistä, että tuki myös kohdistuu enemmän korkeampiin tulodesiileihin. Alla olevassa kuvassa on esitetty tuen määrä ja tukeen oikeutettujen asuntokuntien määrä tulodesiileittäin. Kuvasta nähdään, että sekä tukeen oikeutettujen asuntokuntien määrä että maksettu euromäärä kasvavat tulodesiileittäin ja, että suurin tuki kohdistuu korkeimmalle tulodesiilille.

Kuva 2. Tuen määrä (oranssit palkit) ja tukeen oikeutettujen asuntokuntien määrä (siniset pisteet) tulodesiileittäin.

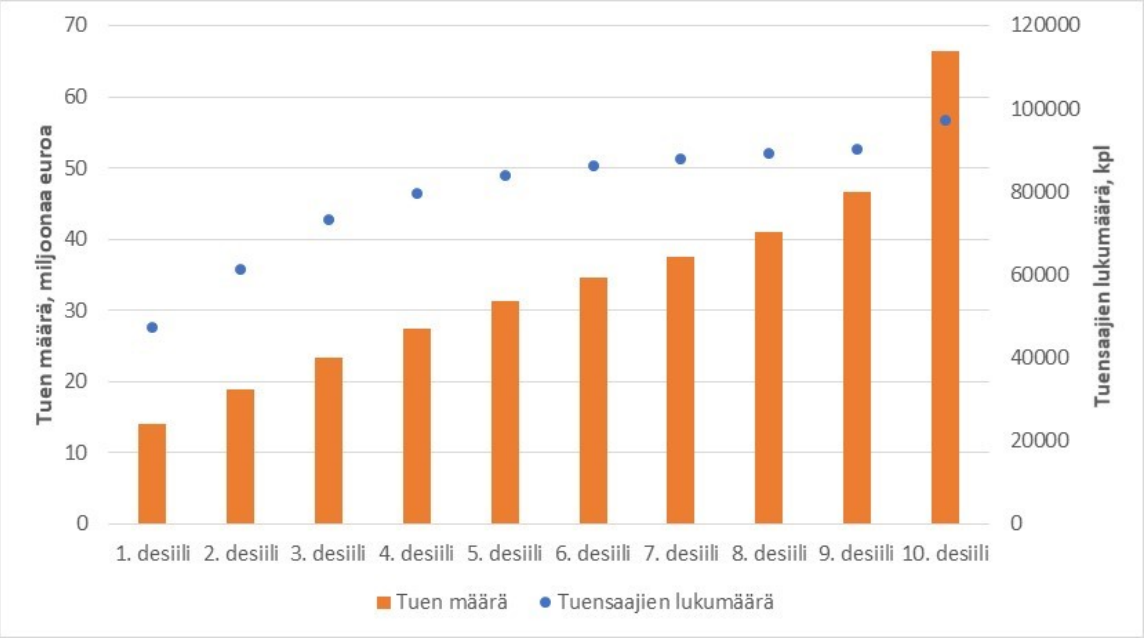

Lähde: VATT Datahuone

Ehdotetuilla tukitoimilla voisi myös välillisesti olla myönteinen vaikutus kotitalouksien kokonaiskulutukseen pienentämällä sähkökulujen osuutta kotitalouden kokonaismenoista.

Mikäli sähköyhtiö, joka on velvoitettu maksamaan sähköhyvitys, menisi konkurssiin tai muuten poistuisi markkinoilta ennen sähköhyvityksen maksamista, tulisi loppukäyttäjän hakea sähköhyvitystä Energiavirastolta. Tällaisessa tilanteessa hakemuksia tulisi Energiavirastoon samanaikaisesti todennäköisesti tuhansia, mikä ruuhkauttaisi Energiaviraston järjestelmät. Tällöin hyvityksen maksamisessa loppukäyttäjille kuluisi todennäköisesti useita kuukausia.

Kuluttajien taloudelliseen asemaan vaikuttaa myös mahdollisuus hakea sähköenergialaskulle maksuajan pidennystä enintään neljäksi kuukaudeksi eteenpäin. Mahdollisuus vahvistaa kuluttajien taloudellista asemaa, lisäten joustoa talouden suunnitteluun. Maksuajan pidennys mahdollistaa kuluttajalle maksusuunnitelman laatimisen ja laskusumman keräämisen säästämällä maksujen pidennysaikana. Kuitenkin osa maksuvaikeuksissa olevista kuluttajista voi myös toimia lyhytnäköisesti ja lykätä maksuja myöhemmäksi ilman suunnitelmaa laskun maksamisesta. Joissain tapauksissa maksuajan pidennys voi jopa johtaa ylimääräiseen maksuhäiriöön.

4.2.2 Vaikutukset valtiontalouteen

Esityksellä olisi vaikutuksia valtion talousarvioon. Ehdotetun sähköhyvityksen kustannukset olisivat 388 miljoonaa eroa. Tuen kokonaismäärä on arvioitu VATT:n Datahuoneen laskelmien pohjalta.

Laskelmissa sähkönkulutus perustuu marras-joulukuun toteutuneeseen kulutukseen, joka saadaan sähkönkäyttöpaikkakohtaisesta sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön aineistosta. Mukana ovat kaikki kuluttaja-asiakkaiden solmimiksi sopimuksiksi luokitellut sähkösopimukset. Yhdellä henkilöllä voi olla useita sopimuksia, ja jokaiselle tukikriteerit täyttävälle sopimukselle on laskettu tukisumma. Tammi-helmikuun tuki määräytyy marras-joulukuun kulutuksen perusteella.

Datahuoneen käytettävissä olleesta aineistosta ei voida suoraan havaita sähkönmyyntisopimuksen hintaa, joten laskelmia varten se on arvioitu. Voimassa olevien määräaikaisten sopimusten hinnaksi on asetettu sopimuksen solmimishetken kaksivuotisten määräaikaisten sopimusten tyyppikäyttäjäkohtainen keskihinta (lähde: Energiavirasto). Määräaikaisten sopimusten päättymisajankohta on otettu huomioon laskelmissa. Jos sopimuksen määräaikaisuus päättyy tammikuussa, arvioidaan tammikuun hinnaksi ei-määräaikaisille sopimuksille käytetty hinta. Laskelmissa ei-määräaikaisille sopimuksille käytetään Energiaviraston laskemia tyyppikäyttäjäkohtaisten toimitusvelvollisuushintojen painotettua keskiarvoa. Laskennassa käytetyt toimitusvelvollisuushinnat ovat alempia kuin keskimääräiset toimitusvelvollisuushinnat. Kaikkiin sopimustyyppeihin lisätään tyypillinen neljän euron kiinteä perusmaksu kuukautta kohti.

Laskelmissa tuen kokonaismäärän arvioinnissa käytetty tietoaineisto perustuu Fingridin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta Tilastokeskukseen siirrettyyn kuukausitason käyttöpaikkakohtaisiin kulutuksen mittaustietoihin. Laskennassa käytetyt kulutustiedot perustuvat jakeluverkonhaltijoiden sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta toimittamiin mittaustietoihin.

Kulutettujen määrien osalta käytössä oleva tietoaineisto perustuu samaan aikajakson ja samaan mittausdataan kuin tuen maksamisessa on tarkoitus käyttää. Tiedonsiirtoon liittyy epävarmuuksia, joiden mahdollisia vaikutuksia on vaikea arvioida. On mahdollista, että tietoaineistosta tehdyt poiminnat eivät vastaa sähkön vähittäismyyjien tekemiä poimintoja liittyen siihen, mitkä sähkönmyyntisopimukset oikeutettavat tukeen ja mitkä eivät. Käytössä oleva tietoaineisto voi poiketa laskutuksessa käytettävästä tietoaineistosta esimerkiksi tiedonsiirtoon tai tietomäärittelyihin liittyvien virheellisyyksien vuoksi. Näiden epävarmuuksien osalta on tehty suuruusluokka-arvioita vertaamalla kuukausikohtaisia kokonaiskulutuksia Tilastokeskuksen raportoimiin sähkönkulutustietoihin.

Laskelmien suurin epävarmuus liittyy sähkönmyyntisopimusten hintaan, jota ei ole saatavilla sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä. Laskelmissa käytetyt hinnat ovatkin arvioita todellisista hinnoista. Käytössä olevasta aineistosta nähdään, onko käyttöpaikan sähkönmyyntisopimus määräaikainen sopimus vai toistaiseksi voimassaoleva sopimus sekä sopimuksen alkamis- ja päättymisajankohta. Määräaikaisten sopimusten osalta laskelmissa on oletettu, että kaikki sopimukset ovat kiinteähintaisia. Lisäksi on tehty oletuksia sähkönmyyntisopimusten hinnoista sopimuksen tekohetkellä vallinneen yleisen hintatason perusteella. On mahdollista, että todelliset hinnat voivat poiketa näistä hinnoista joko ylös- tai alaspäin.

Ei-määräaikaisten sopimusten osalta epävarmuutta on kahdella tasolla. Tietoaineistosta ei suoraan käy ilmi onko sähkönmyyntisopimuksen laskutusperusteena sähköenergian pörssihinta vai sähkön vähittäismyyjän määrittämä muu hintataso. Sekä sähköenergian pörssihinnat ja sopimushinnat ovat lisäksi vaihdelleet voimakkaasti tuen määrittämisessä käytetyllä ajanjaksolla. Koska toteutuneet sähköenergian pörssihinnat alittivat syksyn aikana yleisesti vallinneet markkinaoletukset, voidaan arvioida, että keskimäärin vaihtuvahintaisten sopimusten todelliset hinnat jäävät pörssisähkön ja toistaiseksi voimassaolevien sopimushintojen väliin.

Laskentateknisesti kaikille toistaiseksi voimassaoleville sopimuksille ja kunakin ajanhetkenä tehdyille määräaikaisille sopimuksille on asetettu sama hinta. Koska maksettavan tuen määrässä on sekä omavastuun muodostama alaraja että tukikaton muodostama yläraja, muodostuu sopimushintojen todellisesta hajonnasta epävarmuutta maksettavan tuen määrään, koska laskennat on tehty käyttäen vain yksittäisiä oletettuja hintatasoja.

Esitettyjen epävarmuuksien suuruutta ja mahdollista suuntaa on vaikea arvioida tarkemmin ilman tarkempaa, tuntikohtaista tietoaineistoa, jonka saamisessa on ollut viiveitä. Lisäksi epävarmuuden huolellinen arviointi edellyttäisi kohtuullista tutkimus- ja työpanosta, jota ei sähköhyvityksen valmistelun aikana ole ollut käytettävissä.

On vielä mahdotonta sanoa, miten tammikuun hinta tulee kehittymään. Tilanne sähkömarkkinoilla on erittäin herkkä etenkin ennen Olkiluoto 3 -ydinvoimayksikön säännöllistä sähköntuotantoa. Mikäli sähköjärjestelmässä tapahtuu jokin häiriö (esimerkiksi merkittävän voimalaitoksen tai siirtoyhteyden vikaantuminen) tammikuun aikana, tammikuun hinnat kohoavat merkittävästi ja samoin tarvittava tukimäärä. Futuurihinnat näyttävät tammikuulle hintaa 145 euroa megawattitunnilta (alv 0), mutta johdannaismarkkina on äärimmäisen ohut. Määräaikaisia sopimuksia tarjotaan loppukäyttäjille hallituksen esityksen kirjoittamishetkellä noin 20–25 sentin kilowattituntihintaan. Nykyisessä sopimuskannassa on paljon myös sopimuksia, joiden hinta on välillä 10–20 senttiä kilowattitunnilta, jolloin uudet sopimukset nostavat keskihintaa ja näin maksettavan tuen määrää.

Osa tästä määrärahasta on tarkoitus käyttää asunto-osakeyhtiölle valmisteltavan tukimallin rahoittamiseen. Esitys liittyy tältä osin vuoden 2023 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen.

Sähkön vähittäismyyjien likviditeettilainoille myönnettävät valtiontakaukset lisäävät valtion takausvastuita. Tarkan takausmäärän arviointi on vaikeaa, sillä takausmäärä riippuu loppukäyttäjien halukkuudesta hyödyntää maksuaikaa. Lisäksi yrityksille ja yksityishenkilöille myönnettävän maksuajan pituus vaihtelee. Jos maksuaikaa hyödyntäisi 10 prosenttia kotitalouksista, maataloudesta, palvelusektorista ja rakentamisesta ja kaikilla maksuaika olisi neljä kuukautta, olisi takausmäärä konservatiivisesti arvioituna enimmillään noin 600 000 000 euroa. EU:n valtiotukisääntöjen kriisitukipuitteiden ehtojen mukaisesti takaus voi olla kuitenkin aina enintään 90 % taattavan lainan pääomasta, joten luotonantaja kantaa osan riskistä. Tämä asettaa luotonantajalle tarpeen arvioida lainaa ottavan yhtiön riskiä. Vastaavasti EU-lainsäädäntö rajoittaa elinkeinonharjoittajien maksuajan enintään 60 vuorokauteen, mikä myös vähentää osaltaan valtion takausvastuun määrää. Mahdollisten takauksista aiheutuvien luottotappioiden määrää on vaikea arvioida.

4.2.3 Viranomaisvaikutukset

Esityksellä katsotaan olevan vaikutuksia Valtiokonttoriin. Esityksen mukaan Valtiokonttori myöntäisi sähköyhtiöille korvaukset loppukäyttäjille sähköenergialaskuilla myönnetyistä sähköhyvityksistä. Valtiokonttorin maksatuksiin liittyvät tehtävät on suunniteltu siten, ettei lisäresurssitarve muodostuisi kohtuuttomaksi. Sähköhyvityksen osalta lisäresurssitarpeen arvioidaan olevan seitsemän henkilötyövuotta. Valtiokonttorin vastuulle kuuluisi lisäksi sähkön vähittäismyyjien likviditeettilainojen valtiontakausten lainakohtainen myöntäminen valtioneuvoston hyväksyminen ehtojen puitteissa. Lisäksi Valtiokonttorille kuuluisi takausten hallinnointi. Takauksiin liittyvien tehtävien lisäresurssitarpeen arvioidaan oleva 2 henkilötyövuotta.

Lisäksi Energiavirasto voisi esityksen mukaan myöntää takautuvasti maksettavan sähköhyvityksen suoraan loppukäyttäjälle tämän hakemuksesta, jos sähköyhtiö ei suorita maksatusta johtuen sähköyhtiön konkurssista taikka toiminnan lopettamisesta. Vaikka sähkön vähittäismyyjien konkurssien tai toiminnan lopettamisen todennäköisyys voi vallitsevassa markkinatilanteessa olla normaalitilannetta korkeampi, Energiaviraston täydentävä rooli ehdotetun takautuvasti maksettavan sähköhyvityksen täytäntöönpanossa arvioidaan kokonaisuudessaan jäävän vähäiseksi. On kuitenkin huomattava, että pienimmilläkin vähittäismyyjillä on tyypillisesti tuhansia asiakkaita. Tällöin Energiavirastoon kohdistuva hallinnollinen taakka muodostuisi huomattavaksi, jos sähköyhtiöitä ajautuisi konkurssiin tai lopettaisi toimintansa. Maksukyvyttömyystilanteessa tuhannet loppukäyttäjät hakisivat hyvitystä Energiavirastolta, jonka resursseja tulisi lisätä merkittävästi lyhyessä ajassa. On epäselvää, miten Energiavirasto kykenisi hoitamaan tuhansien loppukäyttäjien hakemuksia. Nykyisellään Energiavirastolla ei ole henkilöstöä, prosesseja tai järjestelmiä useiden tuhansien maksatushakemusten käsittelyyn. Energiavirasto arvioi, että vaadittavien järjestelmien kehittämiseen kuluisi vähintään puoli vuotta. Esityksen jatkovalmistelun aikana ei ole ehditty laatia arviota loppukäyttäjien Energiavirastolle tekemien sähköhyvityksen korjaamista koskevien hakemusten määrästä.

Valtiokonttorin osalta ehdotetun sähköhyvityksen toimeenpanon on arvioitu aiheuttavan lisäkustannuksia 745 000 euroa.

Energiavirasto arvioi konkurssitilanteita varten tarvittavien tietojärjestelmien hankintakustannuksiksi vähintään 500 000 euroa. Lisäksi Energiavirasto arvioi tarvitsevansa henkilöstö- ja muihin kuluihin noin 150 000 euroa jokaista 1 000 hakemusta kohti. Tällöin kokonaiskustannukset olisivat esimerkiksi 10 000 asiakkaan sähköyhtiön tapauksessa vähintään 2 000 000 euroa. Lisäksi Energiavirasto arvioi, että muiden lakiehdotuksessa Energiavirastolle esitettyjen tehtävien toimeenpaneminen ja valvonta tulisi vaatimaan määräaikaisten lisäresurssien palkkaamiseen 80 000 euroa. Kokonaisuutena Energiavirastolle on esitetty lisätalousarvioesityksessä yhteensä 730 000 euroa.

Sähköhyvityksen määräytymisaikana muuttunut sähköenergian arvonlisäverokanta voi aiheuttaa Verohallinnolle tarvetta ohjeistukselle ja tehostetulle neuvonnalle arvonlisävähennyksine

4.2.4 Vaikutukset yrityksiin

Esityksestä aiheutuu sähkön vähittäismyyjille huomattavaa sääntelytaakkaa. Vaikutukset kohdentuvat yrityksiin, joiden liiketoiminta perustuu sähkön myyntiin. Sähkönmyyjiä on Tilastokeskuksen Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan noin 100 kappaletta ja niiden liikevaihto on yhteenlaskettuna noin 6 miljardia euroa vuodessa. Näistä yhtiöistä aivan kaikki eivät

kuitenkaan välttämättä sähkön vähittäismyyntiä, joten sähkön vähittäismyyjien määrä on arviolta noin 50–60 yritystä.

Kokonaisuutena esityksen arvioitu sääntelytaakka sähkön vähittäismyyjille on kertaluontoisesti 4–6 miljoonaa euroa. Kustannusarvio perustuu standardikustannusmallin periaatteilla tehtyihin yrityshaastatteluihin ja asiantuntija-arvioihin työ- ja elinkeinoministeriön Sääntelytaakkalaskuria hyödyntäen. Noin puolet kuluista kohdistuu viiteen suurimpaan sähköyhtiöön ja toinen puolisko pk-yrityskenttään. Tämä tarkoittaa viidelle suurimmalle yritykselle keskimäärin noin puolen miljoonan euron kuluerää ja pienemmille keskimäärin 30 000–50 000 euron kustannusta. Kokonaiskustannukset voivat yritysten välillä vaihdella reilusta 10 000 eurosta lähes miljoonaan euroon toiminnan laajuudesta ja yrityksen tietojärjestelmistä riippuen. Kokonaiskustannuksista noin 2 miljoonaa euroa syntyy henkilöstökuluista (hallinnollinen taakka) ja loput tietojärjestelmäkustannuksista. Pienillä yrityksillä tietojärjestelmäkustannusten rooli painottuu vahvemmin, isoimmilla taas asiakaspalveluun kohdistuva hallinnollinen taakka. Taakkavaikutus on tietojärjestelmämuutosten kiinteistä kustannuksista johtuen suhteessa liikevaihtoon keskimäärin suurempi pienille yrityksille kuin suurille, joskin osalla pk-yrityksistä kulut voivat myös jäädä melko pieniksi joustavien tietojärjestelmien ansiosta. Tämän lisäksi Fingridin ylläpitämän sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmämuutosten kustannus on noin 200 000 euroa.

Edellä kuvattujen sääntelytaakkavaikutusten lisäksi yrityksille aiheutuu sähköhyvityksen maksatuksesta ja maksuajan pidennyksistä myös rahoituskustannuksia. Näiden kustannusten suurusluokka riippuu ensisijaisesti siitä, miten nopeasti Valtiokonttori kykenee korvaamaan tukisumman yrityksille ja kuinka laajasti loppukäyttäjät pyytävät lisää maksuaikaa. Valtion takausmahdollisuus pienentää maksuajan pidennyksestä aiheutuvia sähkön vähittäismyyjien rahoituskustannuksia.

Sähkön vähittäismyyjät ovat kooltaan ja toimintansa laajuudelta hyvin vaihtelevia: osa on suuria kansallisia tai kansainvälisiä toimijoita, osa pieniä kunnallisia sähköyhtiöitä. Merkittävä osa sähköyhtiöistä on kunnallisia, suurimpana noin 1 000 henkeä työllistävä Helen. Muista kuin kunnallisista sähköyhtiöistä suurimpia ovat useita tuhansia työntekijöitä kansainvälisesti työllistävät Fortum ja Vattenfall. Pienimmät paikalliset sähköyhtiöt työllistävät noin 10 henkilöä. Osa sähkön vähittäismyyjistä on osa laajempaa konsernia, jossa on omaa sähköntuotantoa, mutta osa vähittäismyyjistä toimii itsenäisinä yrityksinä. Täten yrityksillä on hyvin vaihteleva kyky sopeutua yllättäviin muutoksiin.

Ehdotetun sähköhyvityksen maksu perustuu henkilötunnukseen, joten sähköyhtiön on tunnistettava kaikki tällaiset loppukäyttäjät asiakasrekisteristään. Käytännössä yrityksen tulee tietojärjestelmämuutoksin erotella kuluttaja-asiakkaat, mikä aiheuttaa yrityksille sääntelytaakkaa. Yritysten on käytännössä mahdotonta hoitaa loppukäyttäjien erottelua manuaalisesti. Lisäksi yritysten tulee tunnistaa sopimukset, joissa sähkön myyntihinta on ollut enimmillään 10 senttiä kilowattitunnilta ja määritellä toisen tukierän suuruus tammikuun sähköenergian hinnan perusteella. Todennäköisesti loppukäyttäjät ovat myös aktiivisesti yhteydessä sähköyhtiöön selvittääkseen, ovatko he oikeutettuja tukeen, mikä lisää resurssitarvetta asiakaspalvelussa.

Ehdotettu hyvitys vastaa noin 7 prosenttia koko sähkönmyyntitoimialan liikevaihdosta ja hyvityksen maksukuukausina hyvityksen suuruus on karkeasti noin kolmannes kuukauden liikevaihdosta. Mikäli sähköyhtiöt joutuvat maksamaan hyvityksen loppukäyttäjille paljon ennen Val-

tiokonttorin maksatusta, muodostuisi yhtiöille merkittävä rasite maksuvalmiudelle. Tämä tilanne on pyritty ehkäisemään esityksessä. Samanaikaisesti sähkön markkinahinta on ollut laskusuunnassa koko kevään yhdessä johdannaistuotteiden kanssa. Tyypillisesti sähköyhtiöt määräaikaisia kiinteähintaisia sopimuksia myydessään suojaavat sähkön hankintansa johdannaissopimuksilla. Johdannaispörssin sääntöjen mukaisesti yhtiöt asettavat käteisvakuuden kaupoistaan, joka perustuu osin sopimushinnan ja kyseisen tuotteen johdannaispörssin kulloisenkin hinnan erotukseen. Mikäli johdannaissopimus on tehty korkealla hinnalla ja pörssissä johdannaisen arvo laskee, kasvaa sopimuksen haltijan vakuusvaade vastaavasti. Vakuudet tulee asettaa hyvin lyhyessä ajassa, mikä vaatii yhtiöiltä hyvää maksuvalmiutta. Mikäli sähköyhtiö on myynyt runsaasti määräaikaisia sopimuksia korkealla hinnalla, voi johdannaisten hintojen lasku nostaa pörssin vakuusvaatimukset erittäin korkeaksi hyvin nopeasti ja muodostaa riskin sähköyhtiön maksuvalmiudelle. Mikäli sähköyhtiö ei saa rahaa asiakkailtaan sähköhyvityksen myöntämisen vuoksi ja joutuu samanaikaisesti maksamaan merkittäviä summia vakuuksiin, voi tilanne pahimmillaan johtaa sähköyhtiön maksukyvyttömyyteen. Jos maksukyvyttömyyden voitaisiin osoittaa johtuvan sähköhyvitysten korvausten maksatuksen viivästymisestä, on riskinä, että tilanne voisi johtaa valtioon kohdistuviin vahingonkorvausvaatimuksiin. Tämän vuoksi sähköhyvitysjärjestelmän toteutuksen kannalta on keskeinen merkitys lakiehdotuksessa asetetulla vaatimuksella, jonka mukaan Valtiokonttori maksaa korvaukset sähköyhtiöiden asiakkailleen maksamista sähköhyvityksistä yhtiöille viipymättä hakemuksen saapumisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että talvikuukausien korkeaan sähköenergian kulutukseen pohjautuvien laskujen maksuaikaa voidaan pidentää. Ehdotus aiheuttaa yrityksille hallinnollista taakkaa, kun yritykset joutuvat loppukäyttäjäkohtaisesti käsittelemään mahdolliset maksuajan pidennykset. Käytännössä tämä voi merkitä asiakaspalveluun suuntautuvien resurssien lisäämistä puhelimitse käsiteltäviin maksuaikojen pidennyspyyntöihin ja toisaalta haasteena voi olla asiasta tiedottaminen loppukäyttäjille erityisesti silloin, kun loppukäyttäjä maksaa laskut suoraveloituksena.

Maksuajan pidentäminen merkitsee, että sähköyhtiöt saavat saatavansa viiveellä. Tällä voi olla merkittävä vaikutus yrityksen kassavirtaan riippuen yrityksen koosta ja loppukäyttäjämääristä. Esimerkiksi pienempien yritysten osalta on tyypillistä, että kassavirran turvaamiseksi neuvotellaan mahdollisimman lyhyt maksuaika. Mikäli maksuajan pidennykset johtavat siihen, että yrityksen likvidit varat eivät riitä kustannusten kattamiseen, voi yrityksille tulla tarve erillisen likviditeettiä korjaavan rahoituksen hankkimiseen. Ehdotettu valtion takaus mahdollistaa sähkön vähittäismyyjille edullisemman rahoituksen saamisen. Toisaalta on huomattava, että ajallisessa suhteessa ja laskun määrän osalta rajattu ehdotus maksuaikojen pidentämisestä ohjaa loppukäyttäjiä käyttämään maksuaikaa vain todelliseen tarpeeseen, jolloin kassavirtojen hallinta on ainakin jossain määrin ennakoitua.

Maksuaikojen pidennykseen liittyy myös luottotappioriski. Rahallisesti suurin riski on yritysasiakkaiden maksuaikojen pidentämisen kohdalla. Jos sähköä ostava asiakasyritys ehtii mennä konkurssiin maksujen pidennysaikana, aiheuttaa muutos sähköyhtiölle ylimääräisen luottotappion. Myös kuluttaja-asiakkaiden kohdalla on odotettavissa, että osa asiakkaista jättää pidennetyn maksuajan laskunsa maksamatta.

Kokonaisuutena voidaan katsoa esityksestä aiheutuvan huomattava kertaluontoinen sääntelytaakka sähkön vähittäismyyjille. Suurimman kustannustaakan aiheuttavat vaadittavat tietojärjestelmämuutokset, mutta myös maksuaikojen pidentämistä koskevien pyyntöjen käsittelystä

sekä sähköhyvitykseen liittyvistä kysymyksistä aiheutuva merkittävä hallinnollinen taakka. Lisäksi yritykset joutuvat rekrytoimaan ja perehdyttämään tilapäistä henkilöstöä asiakaspalveluun. Suhteellisesti suurin taakka ja liiketoimintariski esityksestä aiheutuu pienille paikallisille sähköyhtiöille, joilla ei ole omaa sähköntuotantoa ja siitä kertyviä myyntivoittoja kattamassa mahdollisia laista koituvia ylimääräisiä kuluja. Varsinkin maaseudun pienet sähköyhtiöt ovat riskissä, sillä niillä on suhteellisesti suurin osuus tukeen oikeutettuja loppukäyttäjiä alueen asumisrakenteesta johtuen. Tietojärjestelmäuudistuksiin liittyy usein kiinteitä kuluja, jotka eivät suoraan riipu toiminnan laajuudesta. Lisäksi pääosa vähittäismyyjistä on hankkinut tietojärjestelmänsä samoilta järjestelmätoimittajilta. Tietojärjestelmätoimittajien resurssit toteuttaa tarvittavat muutokset vähittäismyyjien tietojärjestelmiin voi muodostua ongelmaksi, kun suuri määrä vähittäismyyjiä on tilaamassa muutoksia samanaikaisesti. Tällöin on mahdollista, että tietojärjestelmätoimitukset viivästyvät useilta vähittäismyyjiltä eivätkä nämä kykene maksamaan tukia esitetyssä aikataulussa. Lyhyt toimeenpanoaika lisää entisestään järjestelmämuutosten haastavuutta ja on mahdollista, että testausajan rajallisuudesta johtuen tietojärjestelmätoteutukseen jää virheitä.

Tietojärjestelmien kannalta erityisen haastavia tilanteita ovat sähköhyvitykset niille loppukäyttäjille, jotka ovat vaihtaneet sähköyhtiötä kesken tukikauden. Maksuajan pidennyksen toteutus voi olla haastava niille yrityksille, jotka myyvät myös muuta kuin pelkkää sähköenergiaa (sähkönjakelu, lämpö tai kaasu). Haastetta voi myös aiheutua siitä, kuinka yritykset käsittelevät sähkön myyntiin määräaikaisesti sovellettavaa alennettua arvonlisäverokantaa laskutuksessaan. Alennettua verokantaa sovelletaan 1.12.2022–30.4.2023 tapahtuvaan sähkön myyntiin, joten marraskuun hyvityksen osalta tulee huomioida yleinen arvonlisäverokanta.

Esityksestä voi lisäksi aiheutua päällekkäisiä vaikutuksia eräiden toimijoiden kohdalla esimerkiksi verohuojennusten näkökulmasta. Sähkön vähittäismyyjä pystyy käytännössä erottamaan kuluttaja-asiakkaat vain henkilötunnuksen perusteella. Tilanteissa, joissa toiminimiyrittäjä toimii samassa osoitteessa, jossa hän asuu, sähkönmyyntisopimus tehdään lähtökohtaisesti yksityishenkilönä. Tällöin ehdotettu tuki voi olla päällekkäinen toiminimellä toimivan yrittäjän saamien muiden tukien kanssa. Myös osa maatalousyrittäjistä asuu samassa osoitteessa, jossa harjoitetaan yritystoimintaa. Tällöin tukea saatetaan myöntää myös maatalousyritykselle.

Esityksen sääntelytaakka-arvio perustuu oletukselle, että sähköhyvityksen maksatus kyetään toteuttamaan suhteellisen suoraviivaisesti ilman huomattavaa käsityötä poikkeustilanteiden kohdalla. Lisäksi oletuksena on, etteivät yritykset joudu maksuaikojen pidennyksen vuoksi tekemään uusia tietojärjestelmähankintoja, vaan tapauslukumäärät pysyvät kohtuullisina ja ne pystytään toteuttamaan olemassa olevilla järjestelmillä. Näihin seikkoihin sisältyy myös jossain määrin epävarmuutta johtuen esityksen kiireellisestä aikataulusta. On olemassa riski, että jotkut sähköyhtiöt eivät kykene täyttämään lain asettamia velvoitteita suurimmaksi osaksi automatisoidusti, vaan joutuvat turvautumaan mittavaan käsityöhön, jolloin myös hallinnolliset kustannukset voivat tapauskohtaisesti nousta moninkertaisiksi.

4.2.5 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan ympäristövaikutuksia. Esityksen mukaisen hyvityksen laskennan perustuessa takautuvasti marraskuun ja joulukuun 2022 sähköenergian kulutukseen ehdotettujen tukitoimien ei arvioida yleisesti kannustavan sähköenergian kulutuksen lisäämiseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Moni maa on ottanut käyttöön tukitoimia, joilla pyritään helpottamaan kuluttajien sähköstä maksamia kustannuksia. Kuten Suomessakin, monessa maassa on käytössä arvonlisäveron tai sähköveron alennus, joita ei tässä yhteydessä käsitellä erikseen, vaan seuraavassa keskitytään kertakorvausten erilaisiin variaatioihin. Esitetyillä hinnoilla tarkoitetaan yksityisten kuluttajien maksamia arvonlisäverollisia sähköenergian hintoja, ellei toisin ilmoiteta. Merkillepantavaa on, että lähes jokainen malli sisältää jonkinlaisen kuluttajan omavastuun tai valtion korvaaman osuuden ylärajan.

Ruotsissa on päätetty tukea yli 2 000 kilowattituntia kuukaudessa kuluttavia kotitalouksia (määrä arviolta noin 1,8 miljoonaa) noin 200 eurolla kuukaudessa joulukuusta 2022 helmikuuhun 2023. Tuen saa sähkösopimuksesta ja kuluttajan maksamasta hinnasta riippumatta, mikä voi johtaa joissain tapauksissa jopa sähkölaskua korkeampaan tukimäärään. Arvioitu kustannus on noin 600 miljoonaa euroa. Ruotsin kantaverkkoliikelaitokselle kerääntyneistä pullonkaulatuloista on Ruotsissa päätetty jakaa 55 miljardia kruunua (noin 5 miljardia euroa) tukena sähkönkäyttäjille. Tukimalli yrityksille ja muille organisaatiolle on valmisteilla. Kotitalouksien tukeen ovat oikeutettuja kaikki kotitaloudet sähkömarkkinoiden hinta-alueilla SE3 (Keski-Ruotsi) ja SE4 (Etelä-Ruotsi). Pohjoisen hinta-alueilla SE1 ja SE2 pörssisähkön hinta on ollut niin alhainen, että alueen kotitalouksia ei tueta pullonkaulatuloilla. Hinta-alueella SE4 tuki on 0,79 kruunua kilowattitunnilta (noin 7,3 senttiä kilowattitunnilta) ja hinta-alueella SE3 0,5 kruunua kilowattitunnilta (noin 4,6 senttiä kilowattitunnilta). Tukea maksetaan ajanjaksolla 1.10.2021–30.9.2022 kulutetulle sähkön määrälle. Jos kotitaloudella on omaa sähköntuotantoa, tukea saa sähköverkosta otetun sähkömäärän mukaan. Försäkringskassan maksaa tuen kotitalouksille automaattisesti ilman hakemusprosessia. Tukeen eivät vaikuta sähkösopimus tai kotitalouden sähköenergiasta maksama hankintahinta. Tuki on kertaluontoinen ja se maksetaan niin pian kuin mahdollista, kuitenkin aikaisintaan helmikuussa.

Norjan hallitus on jo aiemmin tehnyt useita tukipaketteja korkean sähkönhinnan kompensoimiseksi asiakkaille. Toisin kuin Suomessa, Norjassa lähes jokaisella kotitaloudella on joko pörssisähkösopimus tai sopimus, joka seuraa pörssisähkön hintaa lyhyellä viiveellä. Voimassa on tukitoimi, jossa pörssisähkön keskimääräisen kuukausihinnan 0,70 kruunua kilowattitunnilta (noin 6,8 senttiä kilowattitunnilta) ylimenevästä osuudesta kuluttajille korvataan 90 %. Toimi on tällä hetkellä voimassa maaliskuun 2023 loppuun. Hintakaton kokonaiskustannukseksi on arvioitu noin 35 miljardia kruunua (yli 3 miljardia euroa).

Alankomaissa kotitalouksille maksetaan 190 euroa kuukaudessa lokakuusta 2022 joulukuuhun 2022. Voimassa on myös kertaeränä maksettava 1 300 euron korvaus pienituloisille.

Virossa oli tammikuusta 2022 maaliskuuhun 2022 voimassa malli, jossa kuluttajahinnan katto oli 12 senttiä kilowattitunnilta 650 kilowattituntiin asti. Samoin aiemmin oli voimassa siirtomaksujen puolitus. Lokakuusta 2022 maaliskuuhun 2023 tukea voi saada kuukausittain korkeintaan 5 senttiä kilowattitunnilta, mikäli kuluttajan maksama hinta ylittää 8 senttiä kilowattitunnilta. Esimerkiksi jos kotitalouden kuukauden sähkölaskun kokonaishinta jaettuna kulutuksella on 35 senttiä kilowattitunnilta, tukea voi saada siten, että kuluttaja maksaa 30 senttiä kilowattitunnilta. Samassa yhteydessä päätettiin myös tuista kotitalouksien käyttämälle maakaasun hinnalle. Edellä mainittujen toimien kokonaiskustannusarvio on noin 4 miljardia euroa. Viron

sähkösektori eroaa Suomesta huomattavasti, sillä Eesti Energia -konserni vastaa yksinään vuodesta riippuen lähes 90 prosentista koko valtakunnan sähkön tuotannosta ja sen myynnistä. Toisin kuin Suomessa, Virossa on myös huippukulutusta enemmän voimalaitoskapasiteettia, joka perustuu pitkälti kotimaiseen palavaan kiveen. Ennen nykyistä kriisiä palavan kiven laitokset alkoivat käydä kannattamattomiksi päästökaupan vuoksi, mutta tällä hetkellä ne ovat käytössä.

5.2 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Sähkön hintaan puuttuminen sähkönjakelun hintasääntelyä muuttamalla on rajattu esityksen ulkopuolelle. Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 ja sen soveltamista koskevan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan siirtomaksujen laskentamenetelmistä päättäminen kuuluu kansallisen sääntelyviranomaisen yksinomaiseen toimivaltaan. Unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan kansalliselle sääntelyviranomaiselle direktiivissä säädettyä yksinomaista toimivaltaa ei voida kansallisella lainsäädännöllä siirtää toiselle elimelle (ml. parlamentaarinen elin) ja tariffit ja laskentamenetelmät on määritettävä yhdenmukaisten kriteerien kuten direktiiveissä säädettyjen ja unionin muissa säädöksissä määritettyjen arviointiperusteiden perusteella.

Kuten ehdotetulla takautuvasti maksettavalla sähköhyvityksellä, myös kiinteällä kertakorvauksella vältettäisiin tilanne, jossa sähkönkäyttäjillä olisi kannuste kasvattaa sähköenergian käyttöään joko tuen piiriin pääsemiseksi tai tukimäärän kasvattamiseksi. Tällöin tuki ei kuitenkaan kohdistuisi sähköenergialaskujen suuruuden perusteella.

Kuluttajien tulotason ja taloustilanteen huomioiminen nyt ehdotetussa, sähköyhtiöiden laskuhyvitysten kautta toteutettavassa mallissa edellyttäisi, että valtio toimittaisi yksityisille yrityksille kuluttajien taloudellista asemaa koskevaa arkaluonteista tietoa. Kuluttajien tulotason huomioiva tukimalli edellyttäisi näin ollen, että tuki toteutettaisiin valtionhallinnon toimesta, esimerkiksi hakemusperusteisena tukena. Tämä olisi kuitenkin toteuttamistapana huomattavasti nyt esitettyä kaavamaista laskuhyvitystä hitaampi vaihtoehto sekä edellyttäisi merkittäviä lisäresursseja hakemusten käsittelyyn. Automatisoitu vaihtoehto vaatisi puolestaan merkittäviä ja pitkäkestoisia järjestelmämuutoksia.

Vastaava tukimäärä olisi voitu jakaa myös jo päätettyjen sähkövähennyksen ja sähkötuen parametrien muutoksella. Tällöin valmistelun pohjaksi annettu tavoite sähköhyvityksen näkymisestä loppukäyttäjän laskulla ei olisi kuitenkaan toteutunut. Sähkövähennyksen parametrien muutos vaatisi Verohallinnon tietojärjestelmien muutoksia. Koska sähkötuki on harkinnanvarainen, sähkötuen merkittävä laajentaminen olisi puolestaan lisännyt Kelan henkilöstöresurssien tarvetta huomattavasti. Jo nykyinen sähkötuki on vaatinut 50 lisähenkilön palkkaamisen Kelaan hakemusten käsittelyyn.

Ehdotetun sähköhyvityksen kohdistumista voisi edistää säätämällä tuki veronalaiseksi. Progressiivinen tuloverotus leikkaisi tällöin teoriassa enemmän tukea korkeatuloisilta. Mahdollinen veronalaisuus ei kuitenkaan ottaisi huomioon kotitalouden tuloja, vaan perustuisi sähkönmyyntisopimuksen tekijän ansiotuloihin. Mikäli puolisojen verotettavat tulot ovat hyvin eri suuruiset, veron suuruuteen vaikuttaisi sattumanvaraisesti se, kumman nimissä sähkönmyyntisopimus on. Sähköhyvityksen tavoitteena on helpottaa pienituloisten lisäksi myös erityisesti ahdinkoon joutuneita keskituloisia. Suomen tuloverotuksen marginaaliveroasteet ovat korkeita jo keskituloisilla. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 suomalaisen palkansaajan mediaanipalkka oli 3

235 euroa kuukaudessa (40 437 euroa vuodessa). Valtiovarainministeriön tietojen perusteella tätä mediaanipalkkaa vastaava marginaaliveroprosentti vuonna 2023 olisi noin 49,5 prosenttia. Jotta järjestelmä antaisi nettomääräisesti tukea tarkoituksenmukaisella tavalla myös keskituloisille, tulisi korvausprosentteja nostaa merkittävästi esitetystä. Tällöin puolestaan hyvätuloisille maksettavat bruttotuet olisivat erittäin korkeita. Myös hallinnolliset syyt puoltavat tuen verovapautta. Kertakorvauksen veronalaisuus edellyttäisi, että korvauksen maksajana sähkön vähittäismyyjät tekisivät korvauksista tarvittavat tulorekisteri-ilmoitukset ja toimittaisivat ennakonpidätyksen. Tämä lisäisi sähköyhtiöiden hallinnollista taakkaa, kun näiden tulisi selvittää suoristusten loppukäyttäjäkohtaiset ennakonpidätysprosentit. Lisäksi kustannuksia saattaisi aiheutua tietojärjestelmämuutoksista. Jos veronalaisista korvauksista ei tehtäisi tulorekisteri-ilmoituksia tai toimitettaisi ennakonpidätyksiä, tulisi suorituksen saajien oma-aloitteisesti toimittaa ennakonpidätys. Verotuksellisesti asia olisi haasteellinen ja voisi aiheuttaa viranomaisille, erityisesti verohallinnolle, ohjaamisen tarvetta.

Toisen erän maksamiseksi sähköyhtiö tarvitsee loppukäyttäjän marraskuun ja joulukuun sähköenergian kulutustiedot ja tammikuun hinnan. Mikäli loppukäyttäjä ei ole vaihtanut sähköyhtiötä, on loppukäyttäjän sähköyhtiöllä kaikki tarvittava tieto toisen erän laskemiseksi. Marraskuun ja tammikuun välillä tapahtuvat sähköyhtiön vaihdot monimutkaistavat tilannetta merkittävästi, sillä uudella yhtiöllä ei välttämättä ole loppukäyttäjän koko kulutusta tiedossaan. Tästä syystä on luotava tiedonvaihto sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ja uuden sähköyhtiön välille loppukäyttäjän marraskuun ja joulukuun kulutustiedon välittämiseksi. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä ei kuitenkaan ole tallennettuna loppukäyttäjän hintatietoa eikä tälle ole valmiita käytäntöjä olemassa. Ainoa taho, jolla on tieto loppukäyttäjän tammikuun sähkön hinnasta, on tammikuussa loppukäyttäjälle sähköenergiaa toimittanut sähköyhtiö, jolloin tämän yhtiön tulee myös suorittaa toisen erän hyvityksen maksu.

Monilla loppukäyttäjillä on useita sähkönkäyttöpaikkoja esimerkiksi kesämökin ja kaupunkiasunnon muodossa. Hyvin yleisesti loppukäyttäjällä voi olla kaksi käyttöpaikkaa myös muuton yhteydessä, kun loppukäyttäjällä on sähkönmyyntisopimukset sekä vanhassa että uudessa asunnossa. Kullakin käyttöpaikalla voi olla oma sähköyhtiönsä. Loppukäyttäjä voi vaihtaa sähköyhtiötä tammikuun aikana kullekin käyttöpaikalle, jolloin toista erää maksaisi useampi sähköyhtiö. Mikäli näissä tilanteissa kaikki tammikuussa sähköenergiaa toimittaneet sähköyhtiöt maksaisivat loppukäyttäjälle hyvitystä, voisi se johtaa monissa tapauksissa hyvityksen toisen erän maksamisen useita kertoja. Tämän välttämiseksi tulee valita yksi sähköyhtiö tammikuulta, joka maksaa hyvityksen toisen erän käyttöpaikalle, jolle on toimittanut sähköenergiaa. Ehdotuksessa täksi sähköyhtiöksi on valittu 31.1.2023 käyttöpaikalla toiminut sähköyhtiö. Tällöin ne kuluttajat, joiden sähköenergian hinta nousee tammikuun aikana esimerkiksi vanhan edullisen määräaikaisen sopimuksen päättyessä, saisivat suuremman hyvityksen toisen erän osalta. Toisaalta, jos loppukäyttäjä on vaihtanut syksyn aikana tekemänsä kalliin määräaikaisen sopimuksen halvemmaksi tammikuun loppupuolella, määritellään hyvityksen toinen erä tällä alemmalla hinnalla. Nämä loppukäyttäjät ovat kuitenkin saaneet täyden hyvityksen ensimmäisestä erästä.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön mukaan yli 98 % käyttöpaikoista pystytään tällä rajauksella hoitamaan suoraviivaisesti ja yksiselitteisesti. Yksiselitteisesti pystytään hoitamaan seuraavat tilanteet:

- käyttöpaikka ja siihen liittyvä sähkönmyyntisopimus on pysynyt samana vuoden vaihteen yli,

- käyttöpaikalla on tapahtunut sähköyhtiön vaihtoja, mutta käyttöpaikalla on sähkönmyyntisopimuksia voimassa tammikuussa 2023 ja kaikki sopimukset koskevat samaa loppukäyttäjää,

- loppukäyttäjä on muuttanut tammikuussa 2023 ja

- loppukäyttäjä on muuttanut ennen marras-joulukuuta 2022, mutta loppukäyttäjällä on kuitenkin kerralla vain yksi sähkönmyyntisopimus voimassa tammikuussa 2023.

Keskeiset haasteet liittyvät tilanteisiin, jossa sähkönmyyntisopimuksen sopimusosapuoli muuttuu, ja muuttotilanteisiin, etenkin, jos loppukäyttäjällä on useita käyttöpaikkoja. Koska loppukäyttäjien käyttötapaukset ovat moninaisia käyttöpaikkojen määrän, sähköyhtiöiden vaihdon ja muuttojen yhdistelmien osalta, ei tässä aikataulussa ole pystytty kartoittamaan niitä kaikkia. On siis todennäköistä, että sähköhyvitysten suoritusten yhteydessä ilmenee uusia väliinputoajia. Haasteellisia käyttöpaikkoja on arviolta noin 70 000, jolloin niiden käsittely on kuitenkin välttämätöntä olla automatisoitua.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä kulutustiedot tallennetaan käyttöpaikoittain tietylle henkilötunnukselle tai -tunnuksille tehdylle asiakkuudelle. Mikäli käyttöpaikalle tehdään sopimus toisella henkilötunnuksella, tulkitsee sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö tämän tilanteen uudeksi asiakkuudeksi. Tällöin toista erää ei enää pystytä maksamaan näille loppukäyttäjille, sillä ei ole mahdollista automaattisesti selvittää henkilöiden asumistilanteita. Tilanteessa, jossa loppukäyttäjä päätyy sähköyhtiön vaihdon yhteydessä tammikuussa vaihtamaan sopimuksen tekijää esimerkiksi puolisolta toiselle, muuttuu asiakkuus eikä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö enää tunnista asiakkuutta samaksi. Tällöin hyvityksen toinen erä jää saamatta.

Muuttotilanteessa loppukäyttäjä saa hyvitystä siltä käyttöpaikalta, jolla on ollut kulutusta marraskuun ja joulukuun aikana. Jos muutto tapahtuu esimerkiksi tammikuussa, saa loppukäyttäjä toisen erän hyvityksen vanhan asunnon kulutuksen mukaan. Jos muutto tapahtuu marraskuussa tai joulukuussa, saa loppukäyttäjä toisen erän hyvityksen kummankin asunnon marraskuun ja joulukuun sähköenergian kulutuksen mukaan.

Haasteellisin tilanne syntyy, kun loppukäyttäjällä on useita käyttöpaikkoja ja niissä tapahtuu muutoksia marraskuun ja tammikuun välillä. Tällaisia tapauksia voi olla esimerkiksi, jos loppukäyttäjällä on vapaa-ajanasunto ja kaupunkiasunto ja jommassakummassa tapahtuu muutto. Näissä tilanteissa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ei pysty yksiselitteisesti kohdistamaan edellisen käyttöpaikan kulutustietoja sähköyhtiölle, jonka kanssa kuluttajalla on myyntisopimus tammikuussa. Näissä tilanteissa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö kohdistaa kulutustiedot seuraavalla periaatteella: Kulutustiedot kohdistetaan sähköyhtiölle, joka on sama kuin edellisen käyttöpaikan sähköyhtiö. Jos kuluttajalla ei ole enää sopimuksia edellisen käyttöpaikan sähköyhtiön kanssa, kulutus kohdistetaan tammikuussa viimeisenä voimaan tulevan sopimuksen perusteella. Jos useampi sopimus tulee voimaan samanaikaisesti, tarkistetaan, onko sopimuksilla sama sähköyhtiö, jolloin kulutus kohdistetaan sille. Muuten kulutus kohdistetaan toimitusvelvolliselle sähköyhtiölle. Jos yksikään jäljellä olevista sähköyhtiöistä ei ole toimitusvelvollinen tai jos toimitusvelvollisia on enemmän kuin yksi, kohdistetaan kulutus aakkosjärjestyksessä ensimmäiselle sähköyhtiölle.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esityksen luonnokseen pyydettiin lausuntoja 10.1.–22.1.2023 Lausuntopalvelu.fi –sivuston kautta. Lausuntoaika oli poikkeuksellisen lyhyt johtuen asian kiireellisyydestä. Lausuntoja saatiin yhteensä 55 kappaletta.

Hallituksen esitys on lähetetty 29.1.2023 lainsäädännön arviointineuvostolle lausuntoa varten. Lausuntoa ei ole ehditty ottaa huomioon hallituksen esityksen valmistelussa. Lausunto toimitetaan eduskunnalle hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

6.1 Yleiset huomiot

Saaduissa lausunnoissa tunnistettiin yleisesti ehdotettujen toimien tarpeellisuus ja tarkoitusperät.

Lausuntopalautteessa painottui ehdotettujen lakien toimeenpanoon liittyvät haasteet. Lausunnoissa tuotiin esiin ehdotettujen toimien sähköyhtiöille aiheuttamat tekniset haasteet tieto- ja laskutusjärjestelmien muutosten osalta, lisääntynyt manuaalinen työ ehdotettujen sähköhyvityksen ja lisämaksuajan toimeenpanossa sekä lisääntynyt asiakaspalvelutarve.

Lausunnoissa tuotiin esiin myös vaihtoehtoisia tapoja, joilla vastaava tuki olisi lausunnonantajien mukaan tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa. Lausunnoissa vaihtoehtoisina toteuttamistapoina nousivat esiin etenkin jo olemassa olevien tukimuotojen hyödyntäminen sekä ehdotetun sähköhyvityksen toimeenpano viranomaistaholla. Vaihtoehtoisia toteuttamistapoja on arvioitu edellä luvussa 5.2.

Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa arvioitiin edelleen lausuntopalautteen valossa sähköyhtiöiden roolia ehdotettujen toimien toimeenpanossa. Tehtävän arvioidaan olevan luonteeltaan kaavamaista tuen välittämistä, johon ei liity harkintaa, eikä toimeenpanoa tällöin tulisi tarkastella julkisena hallintotehtävänä (ks. myöhemmin luku 12.4).

Esityksen perustuslakiarviointia on muiltakin osin täydennetty jatkovalmistelussa huomioiden lausuntopalautteessa esitetyt huomiot.

Lausuntopalautteen perusteella täsmennettiin ja yhtenäistettiin lisäksi lakiehdotuksissa käytettyjä termejä.

6.2 Sähköhyvitys

Lausunnonantajat toivat esiin ehdotetun sähköhyvityksen toteutukseen liittyviä teknisiä ja käytännön haasteita.

Koska ehdotetun sähköhyvityksen toteuttaminen vaatii tietojärjestelmämuutoksia, huomautettiin useissa lausunnoissa, että hallituksen esityksen lausuntoversion mukainen toteuttamisaikataulu ei ole realistinen. Lausuntopalautteen pohjalta esitetty hyvityksen ensimmäisen maksatuserän ajankohta muutettiin maaliskuusta huhtikuuhun 2023.

Lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota sähköhyvityksen laskennan perusteena olevan sähköenergian myyntihinnan määritelmään liittyviin epäselvyyksiin. Esiin nousivat etenkin kysymykset erillisten hintakomponenttien kuten arvonlisäveron, päivä- ja yöhinnoittelun tai alkuperätakuiden huomioimisesta hinnassa. Jatkovalmistelussa on tarkennettu ehdotetun sähköhyvityksen perusteena olevan hinnan määrittelyä.

Sähköhyvityksen pääsääntöiseksi esitetyn, kaavamaisen toteutuksen lisäksi käytännössä tulee ilmenemään poikkeustapauksia, jotka tulee käsitellä erillisesti. Tämä tuotiin esiin myös lausuntopalautteessa, ja lausunnonantajat huomauttivat muuan muassa poikkeustapausten käsittelyn vaatimasta manuaalisesta työstä sekä hyvityksen laskentaan vaadittavien tietojen saatavuuteen liittyvistä kysymyksistä. Esiin tuotiin myös mahdollinen viranomaisohjauksen tarve, jotta varmistettaisiin erilaisten poikkeustapausten yhtenäinen käsittely eri sähköyhtiöissä. Poikkeustapauksiin liittyviä ongelmia on pyritty vähentämään hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tarkentamalla sähköyhtiönvaihtotilanteisiin liittyvää säännösehdotusta, sekä esittämällä Energiavirastolle toimivaltaa myöntää sähköyhtiöille lisäaikaa hyvitysten toteuttamiselle, mikä puolestaan vähentäisi mahdollisten poikkeustapauksina käsiteltävien sähköhyvitysten maksatusten todennäköistä määrää.

Useissa lausunnoissa huomautettiin, että ehdotettu sähköhyvitys kohdentuu heikosti tukea eniten tarvitseville eikä perustu hyvityksen saajan tulotasoon. Poliittisesti linjattujen valmistelun lähtökohtien (hyvityksen näkyminen sähkölaskulla, omavastuumäärä, hyvityksen maksimimäärä ja hintaraja) vuoksi hyvityksen kohdentumista tarvehankintaisesti tai tuloluokkien mukaan ei voitu hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tarkentaa.

Lausuntopalautteesta ilmeni selvästi, että vapaa-ajan asuntojen rajaaminen ehdotetun sähköhyvityksen soveltamisen ulkopuolelle olisi erittäin haastavaa. Useat sähköyhtiöt huomauttivat lausunnoissaan, ettei niillä ole kyseisen erottelun tekemiseen tarvittavaa tietoa eri käyttöpaikoista.

Lausunnoissa nousivat esiin toisaalta sähköyhtiöiden tarve saada valtiolta viivytyksettä korvaukset sähköhyvityksen maksatuksista ja toisaalta Valtiokonttorin realistiset mahdollisuudet toteuttaa sähköhyvitysten korvausten maksatus. Jatkovalmistelussa maksatusten korvaamismenettelyä tarkennettiin niin, että Valtionkonttoriin kohdistuva hallinnollinen taakka ei muodostuisi kohtuuttomaksi ja korvaukset saataisiin maksettua sähköyhtiöille mahdollisimman oikeaaikaisesti tai ennakoiden. Lisäksi tarkennettiin korvauksiin liittyviä menettelysäännöksiä.

Lausuntopyynnössä pyydettiin sähköyhtiöitä arvioimaan ehdotetun sähköhyvityksen toteuttamisesta niille aiheutuvia kustannuksia. Arviot liikkuivat yleisesti sadoissa tuhansissa euroissa. Lisäksi arvioitiin, että kustannuksia syntyy muun muassa luottotappioista, kassavirtavaikutuksista ja rahoitusjärjestelyistä. Sähköyhtiöt toivat myös esiin lausunnoissaan, että sähköhyvityksen toimeenpanosta syntyneet kustannukset tulisi korvata niille valtion varoista. Ilman korvauksia riskinä nähtiin, että kustannukset valuvat yhtiöiden asiakkaiden maksettavaksi. Toteuttamiskustannusten korvauksesta esitettyjä näkemyksiä ei ole voitu huomioida jatkovalmistelun kuluessa, mutta jatkovalmistelun yhteydessä on pyritty muokkaamaan sähköhyvitysjärjestelmää siten, että nämä kustannukset ja kustannusriskit vähenisivät. Lisäksi on tarkoitus järjestää sähköyhtiöille valtion rahoittamaa neuvontaa ja koordinointiapua tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseen.

Energiavirasto toi esiin lausunnossaan sille sähköhyvityksen toimeenpanoon liittyen esitettyihin tehtäviin liittyviä haasteita, jotka liittyvät muun muassa lisääntyneeseen työvoimantarpeeseen

sekä hakemusmäärien vaikeaan ennakointiin. Annetun valmisteluaikataulun puitteissa esitykseen ei kuitenkaan tältä osin ollut mahdollista tehdä merkittäviä muutoksia.

6.3 Lisämaksuaika

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaisen lisämaksuajan myöntämisvelvollisuuden rajauksen 50 prosenttiin sähköenergialaskun summasta huomautettiin useassa lausunnossa olevan järjestelmäteknisesti erittäin haastavaa, ellei mahdotonta toteuttaa lakiesityksen mukaisessa aikataulussa. Lisäksi useat sähköyhtiöt huomauttivat, että sähkönjakelun maksujen rajaaminen lisämaksuajan ulkopuolelle monimutkaista prosessia edelleen. Lausunnoissa tuotiin esiin myös hallituksen esityksen lausuntoversion epäselvyys sen osalta, voiko lisämaksuaikaa pyytää jo erääntyneelle laskulle, sekä ongelmia, joita tämä aiheuttaisi perintäprosessin suhteen.

Palautteen pohjalta tarkennettiin 2. lakiehdotuksen mukaisen lisämaksuajan ehtoja muun muassa niin, että lisämaksuaika kohdistuu 100 prosenttiin sähköenergialaskusta ja, että sitä voi pyytää vain erääntymättömille laskuille. Muutos yksinkertaistaa ehdotetun lisämaksuajan toteuttamista ja vastaa osaltaan lausunnoissa esiin tulleisiin huomioihin lisämaksuajan toteuttamisaikatauluun liittyvistä haasteista.

Sähkönjakelun maksujen sisällyttäminen lisämaksuajan soveltamisalaan yhteislaskutustilanteessa asettaisi eri laskutusmallien piirissä olevat asiakkaat eriarvoiseen asemaan, kun erikseen laskutettaville sähkönjakelun maksuille ei olisi velvoitetta myöntää lisämaksuaikaa. Esitystä ei näin ollen tältä osin muutettu jatkovalmistelussa.

Lisäksi jatkovalmistelussa selkeytettiin lakiehdotuksen liityntöjä sekä EU-tasoiseen että kansalliseen relevanttiin sääntelyyn.

6.4 Sähköyhtiöiden maksuvalmiusluotoille myönnettävät valtiontakaukset

Valtiovarainministeriö on lausuntopalautteiden perusteella selventänyt ja perustellut useita kohtia koskien maksuaikojen pidennyksiin liittyvien valtiontakausten pykäliä ja perustelutekstejä. Muutoksia pyrittiin tekemään aikataulu huomioon ottaen olennaisin osin. Energiateollisuus ry katsoi lausunnossaan, että valtiontakausta ja maksuvalmiusvajeen kattamiseksi tarvittavaa rahoitusta tulisi voida hakea ennakkoon, jotta varat olisivat käytettävissä jo maksuaikojen myöntämisen yhteydessä. Energiateollisuus ry korosti, että sekä asetuksen että Valtiokonttorin ohjeiden tulee olla mahdollisimman selkeitä. Väre Oy katsoi, että valtiontakausta tarvitsevan sähköyhtiön on luultavasti mahdotonta esittää luotettavaa arviolaskelmaa sähköyhtiölle koituvasta maksuvalmiustarpeesta. Valtiokonttori kiinnitti lausunnossaan niin ikään huomiota valtiontakauksen enimmäismäärän laskentaan siitä näkökulmasta, millä kriteereillä maksuvalmiusvajetta arvioitaisiin. Finanssiala ry on kiinnittänyt huomiota siihen, että on epäselvää, millaisia ehtoja sähköyhtiöiden rahoitusjärjestelyihin on tarkoitus soveltaa.

Finanssiala ry:n lausuntopalautteessa oli myös kommentoitu, että takauksen epääminen voi johtaa sähköyhtiön ongelmiin, jos samanaikaisesti yhtiö velvoitetaan maksuaikojen pidennyksiin. Tämä näkökulma on huomioitu valmisteluvaiheessa. Kuitenkin takauksen myöntämisessä täytyy voida käyttää harkintaa, joka varmistaa myös, että likviditeetti tulee käytetyksi lain määrittämään tarkoitukseen ja, että valtiontakausjärjestelyllä ei ylläpidetä markkinoilla toimijoita, jotka muista kuin maksuaikapidennyksistä johtuvista syistä olisivat ilmeisen maksukyvyttömiä.

Sekä perus- että jatkovalmistelun yhteydessä edellä mainitut seikat on tunnistettu. Valtiontakauksen enimmäismäärää määrittävän maksuvalmiusvajeen arvioimisen tarkemmista kriteereistä on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen valmistelun yhteydessä huomioidaan se, että maksuvalmiusvajeen arviointi voidaan toteuttaa realistisesti. Myös muista valtion takaaman rahoitusjärjestelyn yksityiskohdista säädettäisiin asetuksella. Lausuntopalaute ei näiltä osin ole aiheuttanut olennaisia muutoksia esityksen sisältöön, mutta ne huomioidaan myöhemmässä valmistelutyössä. Lausuntopalaute sinänsä korosti lakia alemman asteisen sääntelyn tarpeellisuutta sekä sen huolellista valmistelua.

Valtiokonttori kiinnitti lausunnossaan huomiota Valtiokonttorin roolin, valtiontakausten myöntämisprosessin, valtiontakauksen sisällön ja valtiontakauksen takaisinperinnän tarkempiin seikkoihin. Lausunnon myötä esitykseen on tehty muun muassa seuraavia muutoksia ja täsmennyksiä:

- Perusteluja on täsmennetty hakemuskäsittelyn, lisäselvityspyyntöjen ja maksukykyarvioinnin osalta.
- Perusteluissa on selvennetty vastavakuuden vaatimisen kriteerejä sekä omavelkaisen takauksen määritelmää.
- Säännöksiä on täsmennetty Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden, takautumissaatavan ja takautumissaatavan vakuuden osalta.
- Lainansaajan ja sähköyhtiön velvollisuudet on selkeämmin kytketty valtiontakausta koskevien säännösten sekä takausehtojen noudattamiseen luonnoksessa mainittujen hyvän pankki- ja hyvän perintätavan asemesta.
- Valtiokonttorille on asetettu määräaika takauskorvaushakemuksen käsittelylle.
- Muutoksenhakua ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskevat säännökset on täydennetty lopulliseen esitykseen. Valtiokonttorin tekemät päätökset olisivat täytäntöönpanokelpoisia muutoksenhausta huolimatta ja ne voitaisiin panna täytäntöön verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä.

Valtiokonttori ehdotti lausunnossaan hallinnollisten seuraamusten määräämiseen liittyvää toimivaltaa, jos valtiontakausta koskevia säännöksiä rikotaan. Ehdotusta ei katsottu mahdolliseksi toteuttaa lyhyt valmisteluaika huomioiden. Valtiokonttorin huomion johdosta esitykseen on lisätty säännös siitä, että Valtiokonttorilla on oikeus valtion takaaman luoton ennenaikaiseen eräännyttämiseen tai valtiontakauksen peruuttamiseen nostamattoman luoton osalta, jos sähköyhtiö tai luotonantaja olennaisesti rikkoo valtiontakaukseen liittyviä säännöksiä, takauspäätöstä tai luottosopimuksen ehtoja.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä

1 §. *Lain soveltamisala ja tarkoitus*. Pykälässä säädettäisiin takautuvasti maksettavan sähköhyvityksen tarkoituksesta. Ehdotetulla hyvityksellä pyritään tukemaan lain soveltamisalaan kuuluvia loppukäyttäjiä eli erityisesti kuluttajia sähköenergian hinnan noususta johtuvien kohonneiden kustannusten vuoksi. Takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä käytettäisiin laissa termiä sähköhyvitys.

2 §. *Määritelmät*. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisen kannalta keskeisiä termejä. Loppukäyttäjällä tarkoitettaisiin sähköyhtiön asiakasta, joka ostaa sähköenergiaa pääasiassa omaan

käyttöönsä. Loppukäyttäjän määritelmä vastaisi siten sähkömarkkinalain 3 §:n 18 kohdan loppukäyttäjän määritelmää. Sähköyhtiöllä tarkoitettaisiin esitetyssä laissa sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdan mukaista sähkön vähittäismyyntiä harjoittavaa elinkeinonharjoittajaa. Sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdan mukaan vähittäismyynnillä tarkoitetaan sähkön toimitusta jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjille. Sähkönmyyntisopimuksella tarkoitettaisiin sähköyhtiön ja loppukäyttäjän välistä sopimusta sähköenergiantoimituksesta loppukäyttäjälle. Dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimuksella tarkoitettaisiin sähköyhtiön ja loppukäyttäjän välistä sähkönmyyntisopimusta, joka seuraa spot-markkinoiden, vuorokausimarkkinat ja päivän sisäiset markkinat mukaan lukien, hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä eli käytännössä sähköpörssihintaan sidottua sähkönmyyntisopimusta.

Ehdotetussa 2 §:ssä määriteltäisiin lisäksi sähköenergialasku tarkoittamaan loppukäyttäjän sähkölaskun sitä osaa, joka kohdistuu sähköenergian toimitukseen (senttiä/kilowattitunti) sekä siihen liittyviin kiinteisiin maksuihin. Kiinteitä maksuja olisivat tältä osin sähköntoimitukseen liittyvä perusmaksu sekä sähköenergian myyntihintaan liittyvät kiinteät komponentit, kuten pörssihinnoitellun sähkösopimuksen marginaali. Mahdolliset sähkösopimuksen lisäarvopalvelut eivät kuuluisi määritelmän piiriin.

Ehdotettujen määritelmien perusteella lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät esimerkiksi sähkön tukkumyynti sekä sähkönjakelu. Siten sähkönjakelusta maksettu määrä ei oikeuttaisi sähköhyvitykseen (ks. yllä luku 5.2).

3 §. *Soveltamisala*. Jotta ehdotettu sähköhyvitys saataisiin maksettua mahdollisimman nopeasti niin, että se näkyisi asiakkaiden laskulla, tulisi tukiehtojen ja -kriteerien olla mahdollisimman yksinkertaisia ja selkeitä. Sähköhyvitykseen olisi oikeutettu loppukäyttäjä, jolle sähköyhtiö toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta ja jonka sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella. Näin ollen hyvitys kohdistuisi pääasiassa kotitalousasiakkaisiin, ja sen ulkopuolelle rajautuisivat yritystunnuksella toimivat yritykset ja yhteisöt. Tuki olisi käyttöpaikkakohtainen. Ehdotetun hyvityksen kohdistuessa henkilötunnuksella yksilöityihin sähkösopimuksiin, tulisi hyvitys kohdentumaan myös niille pienyrittäjille, kuten maatalousyrittäjät ja toiminimiyrittäjät, jotka eivät toimi y-tunnuksella. Vastaavasti hyvityksen ulkopuolelle rajautuisivat taloyhtiöt.

Takamittarointia on käytetty joissain taloyhtiöissä siten, että taloyhtiöllä on yksi jakeluverkon mittaukseen perustuva sähkönmyyntisopimus ja asuntokohtainen sähkönkulutus on mitattu muilla kuin verkonhaltijan mittauksilla. Koska sähkösopimus on vain taloyhtiöllä, ei takamittaroiduille asiakkaille saada kohdistettua tukea. Voi olla mahdollista, että vastaavia järjestelyitä on myös muissa kohteissa, joissa käyttöpaikka olisi otettu henkilötunnuksella.

Sähköhyvityksen maksamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että tarkastelukuukauden aikana 1) loppukäyttäjän kiinteähintaisen sähkönmyyntisopimuksen verollinen kokonaishinta ylittää kymmenen senttiä kilowattitunnilta, 2) loppukäyttäjän sähkönmyyntisopimuksen kulutuksella painotettu verollinen keskihinta ylittää kymmenen senttiä kilowattitunnilta, jos sähkönmyyntisopimuksessa on sovittu vähintään kaksi kiinteää hintaa käsittävästä aikajaotuksesta tai että 3) loppukäyttäjällä on dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus. Viimeksi mainittuun sopimustyyppiin ei sovellettaisi kymmenen sentin kilowattituntihinnan mukaista rajausta.

Ehdotetulla hintarajalla sekä esitetyn 4 §:n mukaisilla kuukausittaisella omavastuuosuudella ja laskennallisella kuukausittaisella tukikatolla pyritään parantamaan hyvityksen kohdentumista. Tällöin tuen ulkopuolelle jäisivät niin sanotut halvan hinnan sopimukset, joiden puitteissa sähkökustannukset eivät ole nousseet, eikä niiden tukemisen näin ollen katsota olevan perusteltua. Lisäksi omavastuuosuus ja tukikatto rajaisivat hyvityksen piiristä pois aivan pienimmät laskut ja suuret tuet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sähköhyvitykseen ei ole oikeutettu loppukäyttäjä, johon on kohdistettu Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvia talouspakotteita. Sähköhyvitystä ei näin ollen tulisi valtiontukitoimenpiteitä koskevien tilapäisten kriisipuitteiden kohdan 47 mukaisesti myöntää henkilöille jotka on nimenomaisesti mainittu säädöksissä, joissa kyseiset pakotteet asetetaan, sikäli kuin tuki heikentäisi kyseisten pakotteiden tavoitteita.[3]

Pykälän 3 momentin mukaan sähköhyvitys maksettaisiin mahdollisen sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen (laki 1013/2022) tai väliaikaisen sähkötuen (laki 1152/2022) lisäksi. Ehdotettu sähköhyvitys maksettaisiin marraskuun ja joulukuun 2022 sähköenergian kulutuksen perusteella, joten kyse ei olisi sellaisesta tuloverolain 127 g §:n 3 momentissa tarkoitetusta samojen kustannusten perusteella myönnettävästä avustuksesta, joka estäisi 1.1.–30.4.2023 aikana syntyneiden sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen myöntämisen. Koska ehdotettu sähköhyvitys myönnettäisiin eri kustannusten perusteella kuin jo voimassa olevat tuet ja se maksettaisiin näiden lisäksi, se ei myöskään pienentäisi sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen tai väliaikaisen sähkötuen perusteena olevia toteutuneeseen kulutukseen perustuvia kuukausikohtaisia sähköenergian kustannuksia. Jos esimerkiksi maaliskuun kulutuksen perusteella määräytyvä sähköenergialasku olisi 1 000 euroa ja samalla laskulla hyvitetäisiin nyt ehdotettavaa takautuvasti maksettavaa erillistä sähköhyvitystä 500 euroa, käytettäisiin sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen ja Kelan maksaman väliaikaisen sähkötuen laskentaperusteena edelleen 1 000 euron kustannuksia.

4 §. *Sähköhyvityksen määrä*. Pykälän 1 mukaan ehdotetun sähköhyvityksen laskenta pohjautuisi vuoden 2022 marraskuun ja joulukuun aikaiseen toteutuneeseen käyttöpaikkakohtaiseen sähköenergian kulutukseen. Käyttämällä toteutunutta kulutusta laskentaperusteena vältettäisiin tilanne, jossa loppukäyttäjillä olisi kannuste kasvattaa sähköenergian kulutustaan joko tuen piiriin pääsemiseksi tai tukimäärän kasvattamiseksi. Asetuksen (EU) 2022/1854 10 artiklan 2 kohdan mukaan asetuksen mukaisten ylijäämätulojen jakamiseksi tehdyt kansalliset toimet eivät saa olla ristiriidassa asetuksessa säädetyn sähkön kokonaiskulutuksen vähentämisvelvoitteen kanssa. Momentin mukaan sähköhyvitys maksettaisiin neljää kalenterikuukautta vastaavalta ajalta loppukäyttäjän kullekin käyttöpaikalle käyttöpaikan vuoden 2022 marraskuun ja joulukuun aikana toteutuneen sähköenergian kulutuksen perusteella. Sähköhyvitys maksettaisiin kahdessa erässä, joista ensimmäinen erä huomioi marraskuun ja joulukuun 2022 asiakaskohtaisen sähköenergian hinnan ja toinen erä huomioi tammikuun 2023 sähköenergian hinnan.

Pykälän 2–4 momentissa säädettäisiin hyvityksen laskentamallista. Pykälän 2 momentissa esitetään hyvityksen laskentaan sovellettavaksi kuukausikohtaista 90 euron omavastuuta, joka rajaisi hyvityksen ulkopuolelle summaltaan pienet sähkölaskut. Omavastuun ylittävältä osalta hyvitystä maksettaisiin 50 prosenttia, kuitenkin niin, että hyvitys olisi enimmillään 700 euroa.

[3] Komission tiedonanto: Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen. EUVL C 426/1, 9.11.2022.

Koska hyvitystä esitetään maksettavaksi laskennallisesti neljän kuukauden ajalta, olisi asiakaskohtainen kokonaishyvitys enimmillään 2 800 euroa.

Pykälän 3 ja 4 momentin mukaan sähköhyvitys esitetään jaettavaksi laskennallisesti kahteen erään. Ensimmäinen erä perustuisi marraskuun ja joulukuun sähköenergialaskuihin. Toinen erä perustuisi marraskuun ja joulukuun käyttöpaikkakohtaisiin sähköenergian kulutusmääriin kerrottuna tammikuun aikaisella hinnalla. Ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaan tammikuun hinta määräytyisi sen sähkönmyyntisopimuksen mukaisesti, joka olisi voimassa 31.1.2023. Näin laskenta huomioisi sekä hintakehityksen, että mahdolliset tarkasteluajanjakson aikaiset sopimusmuutokset. Eräkohtainen laskentamalli edistäisi näin ollen hyvityksen kohdentumista toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Kulutus- ja hintatietoja tarkasteltaisiin kertalaskelmana laskentahetkellä käytettävissä olevilla tiedoilla, eikä esimerkiksi jälkikäteen tehtäviä tasekorjauksia huomioitaisi. Sähköhyvityksen laskeminen ja sen parametrit esitettäisiin momentissa laskentakaavan muodossa.

Pykälän 5 momentin mukaan esitettyä hyvitystä ei maksettaisi niiltä kuukausilta, joilta tuen määrä olisi pienempi kuin viisi euroa. Rajaus vastaisi normaalikäytäntöä, jonka mukaan sähköyhtiöt eivät palauta tai veloita vähäisiä laskuja tai maksuja. Lisäksi rajaus vastaisi väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain mukaisen tuen maksatusta.

5 §. *Sähköhyvityksen maksaminen sähköenergialaskun hyvityksenä.* Pykälän 1 momentissa esitetään, että sähköhyvitys tulisi maksaa loppukäyttäjille sähköyhtiöiden toimesta hyvityksinä sähköenergialaskulla kahdessa erässä. Tämä olisi sähköhyvityksen maksamisen pääasiallinen toteutustapa. Ensimmäinen erä marraskuun ja joulukuun kulutuksen ja sähköenergialaskun perusteella hyvitettäisiin mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään huhtikuussa 2023 erääntyvällä laskulla tai, jos loppukäyttäjälle ei toimiteta laskua huhtikuussa, seuraavalla laskulla. Toinen erä hyvitettäisiin seuraavalla laskulla. Hyvityksen tulisi ilmetä sähköenergialaskun erittelystä. Esitetty säännös ei muuttaisi sähkömarkkinalain (588/2013) mukaisia vähittäismyyjän laskutusta koskevia säännöksiä. Sen sijaan takautuvasti maksettava sähköhyvitys pienentäisi laskutettavien sähköenergialaskujen tosiasiallisesti maksettavaksi jäävää loppusummaa. Esitetty sähköhyvityksen määräytymisen kaavamaisuus mahdollistaa tuen maksatuksen nopean toteuttamisen sähköenergialaskuilla sähköyhtiöiden toimesta. Jos loppukäyttäjän sähkölaskussa on mukana sähkönjakelun läpilaskutusta, ei hyvitystä voida tällaisessa yhteislaskussa kohdistaa pelkästään sähkönenergian toimituksen osuuteen sähkölaskusta, vaan se kohdistuu laskun kokonaisloppusummaan. Tällöin ehdotettu hyvitys voisi kohdistua myös sähkönjakelun laskujen kattamiseen. Edellä esitetyn mukaisesti sähkönjakelun maksuja ei kuitenkaan huomioitaisi sähköhyvityksen määräytymisessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin siitä, mitkä sähköyhtiöt vastaisivat sähköhyvityksen maksamisesta loppukäyttäjälle ja miten niiden vastuut jakautuisivat. Loppukäyttäjä saattaa vaihtaa sähköyhtiötä sähköhyvityksen määräytymiskuukausien aikana tai sähköhyvityksen määräytymisen ja maksatuksen välisenä aikana. Tämä tuo haasteen ehdotetun hyvityksen maksamiseen loppukäyttäjille, sillä sähköhyvityksen määräytymisajankohdan aikainen sähköyhtiö ei ole enää sopimussuhteessa loppukäyttäjään eikä sähköhyvitystä voida huomioida tulevalla laskulla. Toisaalta loppukäyttäjän uudella sähköyhtiöllä ei ole sähköhyvityksen laskentaan tarvittavaa tietoa sopimussuhdetta edeltäneen ajanjakson kulutusmääristä, eikä tätä tietoa voimassa olevan lainsäädännön mukaan voida loppukäyttäjän tietosuojan vuoksi suoraan välittää sähköyhtiöltä toiselle. Tästä johtuen pykälän 2 momentissa esitetään, että kukin sähköyhtiö maksaisi

sähköhyvityksen ensimmäisen erän siltä osin kuin loppukäyttäjällä on ollut voimassa sähkömyyntisopimus hyvityksen määräytymisajanjaksolla kyseisen yhtiön kanssa. Jos sähköyhtiö vaihtuu keskellä kuukautta, omavastuu ja tukikatto jaettaisiin loppukäyttäjän sähköyhtiöille niiden ajallisessa suhteessa. Tällöin sähköyhtiöiden vastuu jakautuisi sen mukaisesti, kuinka monta päivää kuukaudesta loppukäyttäjällä on ollut sähkönmyyntisopimus voimassa kunkin sähköyhtiön kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös sähköhyvityksen toisen erän maksamisesta. Momentin mukaan sähköyhtiö, joka on toimittanut sähköenergian loppukäyttäjälle 3.11.2023, vastaisi aina sähköhyvityksen toisen erän maksamisesta loppukäyttäjälle. Mainittu sähköyhtiö määrittelisi tässä tapauksessa 4 §:n 4 momentissa tarkoitetun kulutuksella painotetun keskihinnan siltä ajalta, jona se on toimittanut sähköenergian loppukäyttäjälle tammikuussa 2023. Sähkömarkkinalain 3 §:n 27 a kohdassa tarkoitetun sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön on toimitettava mainitulle sähköyhtiölle tiedot sähköhyvityksen laskennan pohjana olevasta loppukäyttäjän marraskuun ja joulukuun 2022 aikaisesta sähkönkulutuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi myös siitä tilanteesta, että loppukäyttäjä ei ole enää sen sähköyhtiön asiakkaana, jonka vastuulla on maksaa sähköhyvitys loppukäyttäjälle. Säännöksen mukaan, jos loppukäyttäjä ei ole enää sen sähköyhtiön asiakas, joka on velvollinen maksamaan sähköhyvityksen loppukäyttäjälle, eikä sähköhyvitystä voida maksaa loppukäyttäjälle sähköenergialaskun hyvityksenä, kyseisen yhtiön tulee viipymättä maksaa loppukäyttäjän pyynnöstä osuutensa sähköhyvityksestä tämän ilmoittamalle pankkitilille.

Pykälän 3 momenttiin sisällytettäisiin säännös sellaisen tilanteen varalle, että sähköyhtiö ei pystyisi maksamaan sähköhyvityksiä asiakkailleen maksuerille säädetyssä aikataulussa. Tällaisessa tilanteessa Energiavirasto voisi myöntää sähköyhtiölle poikkeuksen 1 momentissa säädetystä maksuaikataulusta. Poikkeusluvan edellytyksenä olisi sähköhyvityksen maksatukseen liittyvän tietojärjestelmän muutoksen viivästyminen sellaisesta syystä, jota sähköyhtiö ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa. Poikkeuksen pituus voisi olla enintään kolme kuukautta. Poikkeushakemus olisi jätettävä viipymättä sen jälkeen, kun poikkeuksen peruste on ilmennyt.

6 §. *Loppukäyttäjän oikeudet.* Pykälässä säädettäisiin menettelystä, jonka mukaan loppukäyttäjä saisi korjautettua sähköyhtiön sähköhyvityksen maksamisessa tekemän virheen. Menettelyn mukaan loppukäyttäjä voisi saattaa asian viranomaisen ratkaistavaksi hallintomenettelyssä. Ennen asian viranomaiskäsittelyyn saattamista loppukäyttäjän olisi vaadittava sähköyhtiöltä virheen korjaamista ja odottava virheen korjaamiseen varattu kuukauden käsittelyaika. Koska sähköhyvityksen maksatuksessa voi ilmetä esimerkiksi tietojärjestelmän ohjelmointivirheen tapauksessa suureenkin asiakasjoukkoon kohdistuvia virheitä, olisi sähköyhtiölle varattava kohtuullinen aika vaatimuksen käsittelylle. Menettelyllä varmistettaisiin sähköhyvitykseen oikeutettujen loppukäyttäjien oikeusturva.

Pykälän 1 momentin mukaan loppukäyttäjällä olisi oikeus vaatia sähköyhtiöltä virheen korjaamista, jos 1) sähköyhtiö ei ole maksanut loppukäyttäjälle sähköhyvitystä, johon tämä on oikeutettu, 2) sähköyhtiö on maksanut loppukäyttäjän sähköhyvityksen virheellisen suuruisena tai muuten virheellisesti tai 3) loppukäyttäjän sähköhyvityksen maksaminen on viivästynyt tai tapahtunut muuten virheellisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan vaatimus virheen korjaamisesta olisi tehtävä 30 päivän kuluessa sen sähköenergialaskun eräpäivästä, jossa virhe on ilmennyt tai, jos sähköhyvityksen maksaminen on viivästynyt, 30 päivän kuluessa sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka kuluessa sähköhyvitys olisi tullut maksaa.

Pykälän 3 momentin mukaan sähköyhtiön olisi kuukauden kuluessa korjausvaatimuksen lähettämisestä korjattava virheensä tai ilmoitettava loppukäyttäjälle, ettei tämän vaatimukselle ole perustetta. Ilmoitus on perusteltava.

Pykälän 4 momentin mukaan loppukäyttäjällä olisi oikeus tehdä Energiavirastolle hakemus 1 momentissa tarkoitetun virheen korjaamisesta, jos loppukäyttäjä on noudattanut 1 ja 2 momentissa säädettyä menettelyä, eikä sähköyhtiö ole korjannut virhettä tai sähköyhtiö on laiminlyönyt 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisen. Hakemukseen on liitettävä 3 momentissa tarkoitettu sähköyhtiön ilmoitus. Hakemus on jätettävä tutkimatta, jos loppukäyttäjä ei ole noudattanut virheen korjaamiseksi tässä pykälässä säädettyä menettelyä tai, jos hakemus on jätetty ennen 3 momentissa säädetyn määräajan päättymistä, ellei hakemuksen tutkimiselle ole painavaa syytä. Jos sähköyhtiö on tehnyt 1 momentissa tarkoitetun virheen, Energiamarkkinaviraston on hakemukseen antamassaan päätöksessä velvoitettava sähköyhtiö korjaamaan virheensä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin virhe tulee korjata. Oikaisumenettelystä ja muutoksenhausta Energiaviraston päätökseen säädettäisiin lain 10 §:ssä.

7 §. *Sähköhyvityksen maksaminen hakemusmenettelyn kautta*. Pykälän 1 momentissa esitetään, että jos sähköhyvityksen maksamiseen velvollinen sähköyhtiö on asetettu konkurssiin tai lopettanut toimintansa, sähköhyvitykseen oikeutettu loppukäyttäjä voisi hakea sähköhyvitystä Energiavirastolta. Koska hakemusten käsittelyyn voi liittyä arviointia ja harkintavaltaa muun muassa sen todentamisessa, ettei asiakkaalle ole aiemmin maksettu sähköhyvitystä, tehtävä katsotaan perustelluksi antaa viranomaisen hoidettavaksi. Hakemus olisi jätettävä viimeistään 31.7.2023.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemuksessa olisi ilmoitettava hakijan henkilötunnus, yhteystiedot ja pankkitilin numero, jolle sähköhyvitys maksetaan sekä mitä käyttöpaikkoja ja sähköhyvityksen eriä ja ajanjaksoja hakemus koskee. Hakemukseen on liitettävä tuen maksamisen edellyttämät tiedot sekä kopiot loppukäyttäjän sähkönmyyntisopimuksesta ja sähkölaskuista, joista ilmenee hakemuksen kohteena olevien erien sähköenergian myyntihinta tai myyntihinnan määräytymisperuste sekä se, ettei sähköyhtiö ole maksanut loppukäyttäjälle hakemuksen tarkoittamalta ajalta sähköhyvitystä. Lisäksi loppukäyttäjän oli annettava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle valtuutus välittää Energiavirastolle tiedot sähköhyvityksen laskennan pohjana olevasta loppukäyttäjän marraskuun ja joulukuun 2022 aikaisesta sähkönkulutuksesta.

Pykälän 3 momenttiin esitetään säännöstä loppukäyttäjälle sähköenergiaa toimittaneiden sähköyhtiöiden tiedonantovelvoitteesta. Säännöksen mukaan sähköyhtiö, joka on toimittanut sähköenergiaa loppukäyttäjälle 1 päivä marraskuuta 2022–31 päivä tammikuuta 2023 välisenä aikana, olisi velvollinen toimittamaan Energiavirastolle pyynnöstä tarvittavat tiedot hakemuksen käsittelyä varten.

8 §. *Sähköhyvitysten korvaaminen sähköyhtiöille*. Sähköyhtiön kautta maksettu sähköhyvitys esitetään korvattavaksi kyseiselle yhtiölle valtion varoista Valtiokonttorin toimesta. Korvausten maksatus perustuisi sähköyhtiöiden korvaushakemuksiin. Korvaukset on tarkoitus maksaa sähköyhtiöille lähtökohtaisesti kolmessa erässä. Lakiin kuitenkin otettaisiin mahdollisuus, että Valtiokonttori voisi maksaa korvauksia erityistapauksessa useammassa kuin kolmessa erässä.

Pykälän 1 momentin mukaan sähköyhtiön maksama sähköhyvitys korvataan valtion varoista. Korvauksen maksaisi sähköyhtiön hakemuksesta Valtiokonttori. Valtiokonttori maksaisi korvauksen viipymättä hakemuksen saapumisen jälkeen kuitenkin siten, että korvaus ensimmäisen erän mukaisesti maksettavista sähköhyvityksistä maksetaan viimeistään 30.4.2023 ja toisen erän mukaisesti maksettavista sähköhyvityksistä viimeistään 30.6.2023. Sähköyhtiöt voivat vallitsevassa markkinatilanteessa olla jo valmiiksi hankalassa taloudellisessa tilanteessa, jota viivästynyt saatavien saaminen edelleen pahentaisi. Koska sähköyhtiö käytännössä kanavoi asiakkaalle valtion maksamaa tukea, korvausten maksamisessa olisi perusteltua pyrkiä mahdollisimman lähelle aikataulua, jolla sähköyhtiö normaalisti vastaanottaisi laskusaatavat asiakkailtaan. Lisäksi Valtiokonttori suorittaisi yhdessä tai tarvittaessa useammassa erässä mainittuja korvauseriä täydentäviä korvausmaksatuksia. Korvaukset olisi maksettava kokonaisuudessaan viimeistään 30 päivänä marraskuuta 2023.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemus sähköhyvitysten korvauksesta olisi jätettävä Valtiokonttorille erän 1 osalta viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2023 ja erän 2 osalta viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2023. Täydentävää korvausmaksatusta koskeva hakemus olisi jätettävä viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2023. Hakijan on hakemuksen yhteydessä toimitettava Valtiokonttorille korvauksen myöntämiseksi ja maksamiseksi välttämättömät tiedot sekä oikeat ja riittävät tiedot 5 §:n mukaisista sähköhyvitysten maksatuksista. Valtiokonttorilla on oikeus saada hakijalta maksutta sähköhyvityksen oikeellisuuden varmistamista varten välttämättömät loppukäyttäjän sähköenergian kulutustiedot, sähköenergian laskutustiedot ja sähkönmyyntisopimusten hintatiedot. Lisäksi hakijan on toimitettava Valtiokonttorille niiden tilikausien tarkastetut tilinpäätökset, joiden aikana hakija on maksanut sähköhyvityksiä loppukäyttäjille. Hakija vastaisi toimitettujen tietojen oikeellisuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa säädetty korvauksen maksuajankohta sekä 2 momentissa säädetty korvauksen hakuaika lykkääntyisivät myöhemmiksi saman pituisen ajan kuin Energiaviraston 5 §:n 3 momentin nojalla myöntämän poikkeuksen pituus on. Korvauksen viimeistä erää koskeva korvaushakemus tulisi tehdä siten, että ehtii käsitellä ja myöntää korvauksen lain voimassaoloaikana.

Pykälän 4 momenttiin sisältyisivät sähköhyvitysten korvaamista koskevat menettelysäännökset. Sähköhyvitysten korvaamiseen sähköyhtiöille sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001) sen 20 §:n 2 momenttia lukuun ottamatta, ellei tässä laissa ole toisin säädetty. Näin ollen tässä laissa ei tarvitsisi säätää menettelystä muilta osin kuin on tarvetta poiketa valtionavustuslain yleissääntelystä.

9 §. *Valvonta ja seuraamukset.* Pykälässä säädettäisiin sähköyhtiöiden lakisääteisen tehtävän valvonnasta ja seuraamuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan Energiaviraston tehtävänä olisi valvoa, että sähköyhtiöt noudattavat tätä lakia.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston olisi velvoitettava sähköyhtiö korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoo tai laiminlyö 5 tai 6 §:ssä säädettyjä velvoitteitaan. Päätöksessä voitaisiin määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Pykälän 3 momentin mukaan Energiavirasto voisi asettaa tämän lain nojalla tekemänsä päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisesta ja sen tuomitsemisesta maksettavaksi noudatettaisiin uhkasakkolakia (1113/1990).

10 §. *Muutoksenhaku.* Ehdotetussa 10 §:ssä säädettäisiin Energiaviraston päätöksiä koskevasta muutoksenhausta.

Pykälän 1 momentin mukaan Energiaviraston 5–7 §:n ja 9 §:n nojalla tekemiin päätöksiin saisi vaatia oikaisua kuten hallintolaissa (434/2003) säädetään. Koska ehdotetut toimet ovat luonteeltaan kiireellisiä, ne olisi hallintolain 49 f §:n 2 momentin mukaan voitava oikaisuvaatimuksesta huolimatta panna täytäntöön heti. Lisäksi 1 momenttiin esitetään hallintotuomioistuimessa tapahtuvan muutoksenhaun osalta viittausta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019).

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan esitetty sähkövähennys ei olisi ulosmitattavissa. Käytännössä ulosmittaus voisi kohdistua ainoastaan poikkeustapauksissa suoraan asiakkaiden tilille maksettuihin tukiin, mutta ei laskuhyvityksiin. Tältä osin tuensaajien yhdenmukaisen kohtelun turvaamiseksi katsotaan perustelluksi, että tuki kokonaisuudessaan olisi ulosottokiellon piirissä.

11 §. *Kielto ulosmitata sähköhyvitystä.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan esitetty sähköhyvitys ei olisi ulosmitattavissa. Käytännössä ulosmittaus voisi kohdistua ainoastaan poikkeustapauksissa suoraan asiakkaiden tilille maksettuihin tukiin, mutta ei laskuhyvityksiin. Tältä osin tuensaajien yhdenmukaisen kohtelun turvaamiseksi katsotaan perustelluksi, että tuki kokonaisuudessaan olisi ulosottokiellon piirissä.

12 §. *Voimaantulo*. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Koska ehdotetulla lailla pyritään tukemaan loppukäyttäjiä mahdollisimman pian, katsotaan perustelluksi, että se tulisi voimaan ensi tilassa. Johtuen ehdotetun toimen kertaluonteisuudesta esitetään lisäksi, että laki olisi voimassa 31.12.2023 saakka. Lakia esitetään kuitenkin tarvittaessa sovellettavaksi sähköhyvitykseen myös lain voimassaolon päättymisen jälkeen.

Pykälän 3 momenttiin esitetään säännöstä, jonka mukaan ehdotetun 5 ja 7 §:n mukainen sähköhyvityksen maksatus sekä ehdotetun 8 §:n mukainen kustannusten korvaus sähköyhtiöille saataisiin tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä sähköhyvityksen valtiontukena. Koska sähköhyvitys voi kohdentua sellaisiin yritystoimintaa harjoittaviin tahoihin, joiden sähkösopimus on rekisteröity henkilötunnuksella, tulee ehdotettua sähköhyvitystä arvioida valtiontukisääntelyn valossa. Ehdotettu sähköhyvitys on hallituksen esityksen valmistelun aikana notifioitu komissiolle.

7.2 Laki sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta

1 §. *Lain soveltamisala ja tarkoitus*. Ehdotetulla lailla on tarkoitus velvoittaa sähköenergian vähittäismyyjät myöntämään loppukäyttäjille maksuajan pidennyksiä niin, että kalliiden talvikuukausien kulujen maksamista saisi tasattua halvemmille kuukausille, jolloin sekä sähköenergian hinnan oletetaan olevan matalampi että lämmityksen aiheuttaman kulutustarpeen pienempi.

Lisäksi sähköenergian vähittäismyyntiä Suomessa harjoittavien elinkeinonharjoittajien sähkölaskusaatavien pidennettyjen maksuaikojen myöntämisestä aiheutuvaa käyttöpääomatarvetta tuettaisiin tähän tarkoitukseen otettavien likviditeettilainojen valtiontakauksilla.

2 §. *Määritelmät*. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisen kannalta keskeisiä termejä. Loppukäyttäjällä tarkoitettaisiin sähkömarkkinalain 3 §:n 18 mukaisesti asiakasta, joka ostaa sähköä pääasiassa omaan käyttöönsä. Ehdotetun lain soveltamisalaan eivät kuuluisi kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain (30/2013) 2 §:ssä tarkoitetut hankintayksiköt, joihin sovellettaisiin jatkossakin kyseisen lain säännöksiä. Kuluttaja-asiakkaalla tarkoitettaisiin kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:n mukaisesti luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Pykälässä esitettäisiin elinkeinonharjoittaja-asiakkaalla tarkoitettavan kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annetun direktiivin (2011/7/EU) 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti muuta organisaatiota kuin viranomaista sen harjoittaessa itsenäistä taloudellista tai ammattitoimintaansa, vaikka tätä toimintaa harjoittaisi vain yksi henkilö. Sähköyhtiöllä tarkoitettaisiin sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdan mukaista vähittäismyyntiä, eli sähkön toimitusta jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjille, harjoittavaa elinkeinonharjoittajaa.

3 §. *Soveltamisala*. Lain 3 §:ssä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan pidennettyyn sähköenergialaskujen maksuaikaan (*lisämaksuaika*) olisi oikeutettu loppukäyttäjä, jolle sähköyhtiö toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Jakeluverkolla tarkoitettaisiin sähkömarkkinalain 3 §:n 2 kohdan mukaista jakeluverkkoa. Lisämaksuaikaan olisivat näin ollen oikeutettuja sekä kuluttaja-asiakkaat että yritykset, jos ne täyttävät edellä esitetyt määritelmät. Esimerkiksi maksuhäiriömerkintä tai muu maksuhistoria eivät vaikuttaisi oikeuteen saada lisämaksuaikaa.

Pykälän 1 momenttiin esitetään lisäksi säännöstä, jonka mukaan lisämaksuajan myöntämisvelvoitetta sovellettaisiin siihen sähköenergiasta laskutettuun määrään, joka on syntynyt sähkönkulutuksesta 1.1.2023–30.4.2023 välisenä aikana.

Pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi, että lisämaksuaikaan ei ole oikeutettu loppukäyttäjä, johon on kohdistettu Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvia talouspakotteita. Sähköhyvitystä ei näin ollen tulisi valtiontukitoimenpiteitä koskevien tilapäisten kriisipuitteiden kohdan 47 mukaisesti myöntää henkilöille jotka on nimenomaisesti mainittu säädöksissä, joissa kyseiset pakotteet asetetaan, sikäli kuin tuki heikentäisi kyseisten pakotteiden tavoitteita.[4]

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että sähköenergiasta laskutetulla määrällä tarkoitettaisiin sähkölaskun sitä verollista osaa, joka kohdistuu sähköenergian myyntiin (snt/kWh) sekä siihen liittyviin kiinteisiin maksuihin. Kiinteitä maksuja olisivat tältä osin sähkönmyyntiin liittyvä perusmaksu sekä sähköenergian myyntihintaan liittyvät kiinteät komponentit, kuten pörssihinnoitellun sähkösopimuksen marginaali. Sähkönjakelusta maksettavalle määrälle ei olisi velvoitetta myöntää lisämaksuaikaa. Sähkönjakelun rajaaminen ehdotetun lain mukaisen lisämaksuajan ulkopuolelle myös sähköenergian myynnin ja sähkönjakelun yhteislaskutuksessa turvaisi asiakkaiden tasapuolisen kohtelun riippumatta siitä, maksavatko nämä sähköenergian myynnistä ja sähkönjakelusta samalla vai erillisillä laskuilla.

[4] Komission tiedonanto: Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen. EUVL C 426/1, 9.11.2022.

Pykälän 4 momentin mukaan valtiontakauksia voitaisiin myöntää Suomessa sähkön vähittäismyyntiä harjoittavien elinkeinonharjoittajien likviditeettilainoille, joiden käyttötarkoitus perustuisi tässä laissa määriteltyjen sähköenergialaskusaatavien maksuaikojen pidentämisestä aiheutuvaan likviditeettitarpeeseen.

4 §. *Lisämaksuajan myöntäminen muille kuin elinkeinonharjoittajille.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että sähköyhtiön olisi myönnettävä kuluttaja-asiakkaalle lisämaksuaikaa ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitetuille sähköenergialaskuille asiakkaan pyynnöstä. Pykälän säännöksiä sovellettaisiin myös muihin toimijoihin, jotka eivät harjoita kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annetun direktiivin (2011/7/EU) 2 artiklan 3 kohdan mukaista taloudellista toimintaa. Esitetyn säännöksen piiriin luettaisiin tällöin esimerkiksi yleishyödylliset yhdistykset ja säätiöt. Maksuaika voisi edellä mainittujen loppukäyttäjien kohdalla olla enintään 120 päivää kunkin laskun alkuperäisestä eräpäivästä. Lisämaksuaika tulisi myöntää loppukäyttäjän pyynnön mukaisesti, ja se voisi asiakkaan pyynnöstä olla myös esitettyä 120 päivän enimmäisaikaa lyhyempi. Lisämaksuajan rajauksella estettäisiin tilanne, jossa talven 2022–2023 korkeiden sähkölaskujen kulut kasaantuisivat talven 2023–2024 kulujen kanssa. Lisäksi rajauksella pyritään pienentämään riskiä ylivelkaantumiseen laskujen kerääntymisen vuoksi. Rajaus ei kuitenkaan estäisi sähkönkäyttäjää ja myyjää neuvottelemasta pidemmästä maksuajasta, mutta 1 momentissa esitetyn lisämaksuajan enimmäispituuden ylittävään osaan ei sovellettaisi ehdotetun lain mukaisia ehtoja.

Pykälän 1 momentissa esitetään lisäksi säädettävän, että pyyntö lisämaksuajan myöntämisestä tulee esittää ennen kyseisen laskun eräpäivää. Rajauksella estettäisiin ongelmat eräpäivän jälkeen mahdollisesti jo käynnistyneen velkomisprosessin suhteen.

Loppukäyttäjän olisi lisäksi ilmoitettava pyynnössään lisämaksuaikapyynnön käsittelemiseksi tarvittavat tiedot. Ehdotetulla säännöksellä viitataan etenkin tietoon siitä, onko lisämaksuajan pyytäjä kuluttaja-asiakas vai elinkeinonharjoittaja, ja muiden loppukäyttäjien kohdalla loppukäyttäjän selvitykseen siitä, harjoittaako tämä maksuviivästysten torjumisesta annetun direktiivin (2011/7/EU) 2 artiklan 3 kohdan mukaista taloudellista toimintaa.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetuilta loppukäyttäjiltä ei perittäisi lisämaksuajalta korkoa tai muita kuluja. Kyse ei olisi korkolaissa (633/1982) tarkoitetusta maksun viivästyksestä, koska lisämaksuaikaa myönnettäisiin asiakkaan pyynnöstä niin, että laskun eräpäivä muuttuu.

5 §. *Lisämaksuajan myöntäminen elinkeinonharjoittajalle.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että sähkön vähittäismyyntiä harjoittavien yhtiöiden olisi myönnettävä elinkeinonharjoittaja-asiakkaalle lisämaksuaikaa ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitetuille sähköenergialaskuille asiakkaan pyynnöstä. Maksuaika voisi elinkeinonharjoittajan kohdalla olla pyynnön nojalla enintään yhteensä 60 päivää.

Säännös ei estäisi osapuolia sopimasta 60 päivää pidemmästä maksuajasta, mutta tällöin tulee ottaa huomioon se, mitä maksuviivästysten torjumisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2011/7/EU) ja erityisesti sen 3 artiklan 5 kohdassa säädetään. Pidemmästä maksuajasta olisi sovittava nimenomaisesti osapuolten kesken. Ehdotetun 1 momentin mukaisen enimmäismaksuajan 60 päivää ylittävään osaan ei sovellettaisi ehdotetun lain mukaisia ehtoja.

Pykälän 1 momentissa esitetään lisäksi säädettävän, että pyyntö lisämaksuajan myöntämisestä tulee esittää ennen kyseisen laskun eräpäivää. Rajauksella estettäisiin ongelmat eräpäivän jälkeen mahdollisesti jo käynnistyneen velkomisprosessin suhteen.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan kohdalla normaalin maksuajan ylittävään osaan esitetyn 1 momentin mukaisesta lisämaksuajasta perittäisiin 1,53 prosentin vuosikorkoa. Esimerkiksi jos sähköyhtiön ja elinkeinoharjoittaja-asiakkaan välillä yleensä sovelletaan 30 päivän maksuaikaa, ja asiakkaan pyynnöstä sovellettava maksuaika muuttuisi 60 päiväksi, tulisi 30 päivän ja 60 päivän väliseltä ajalta periä 1,53 prosentin vuosikorkoa. Korkoprosentti pohjautuu tarpeeseen määrittää yrityksille ja taloudellista toimintaa harjoittaville luonnollisille henkilöille vähintään Euroopan unionin valtiontukisääntelyn kriisitukipuitteiden[5] lainajakson 2.3. mukaiset korkoehdot, sillä maksuajan pidennys tulkitaan puitteiden mukaan valtiontukea sisältäväksi lainaksi loppukäyttäjälle. Hallinnollisista syistä johtuen korkotaso olisi yhtiön koosta riippumatta kaikille sama.

6 §. *Sähköyhtiöiden maksuvalmiuden tukeminen valtiontakauksella*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että sähkön vähittäismyyntiä Suomessa harjoittaville sähköyhtiöille voitaisiin myöntää valtiontakauksia sähkölaskusaatavien maksunlykkäyksistä aiheutuvan maksuvalmiusvajeen syntymistä varten otettaville lainoille. Takauksen kohteena olevan lainan velallisena voisi olla ainoastaan ehdotetussa 2 §:ssä määritelty sähköyhtiö. Ammattimaisen rahoittajakäytännön varmistamiseksi edellytettäisiin, että lainanmyöntäjänä voisi olla luottolaitos tai työeläkevakuutusyhtiö. Valtiontakaus voitaisiin myöntää vastavakuutta vaatimatta. Ehdotettavassa 8 §:ssä kuitenkin annettaisiin valtioneuvostolle asetuksenantovaltuus, jossa täsmennettäisiin niitä kriteerejä, jolloin vastavakuus vaadittaisiin. Yksi keskeinen tyyppitilanne on, että myös lainan rahoittava luottolaitos tai työeläkevakuutusyhtiö edellyttää valtiontakauksen ohella reaalivakuutta tai muuta vastaavaa vakuutta, jolloin vakuus tulee jakaa lainanantajan ja valtion kesken saatavien mukaisella riskinjaolla. Valtiontakaus olisi luonteeltaan omavelkainen, eikä takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetussa laissa (361/1999) tarkoitettu täytetakaus tai toissijainen takaus. Käsitteellä omavelkainen takaus selvennettäisiin, että takauksen maksuvelvollisuuden syntyminen ei edellyttäisi päävelan vakuudeksi mahdollisesti annetun reaalivakuuden realisointia tai päävelallisena olevan sähköyhtiön toteamista maksukyvyttömäksi konkurssissa tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä. Mainitun käsitteen käyttämisellä poistettaisiin myös epäselvyys sen suhteen, olisiko valtiontakaus luonteeltaan toissijainen takaus, joka on asetettu lähtökohdaksi myös takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetussa laissa. Ehdotettavissa säännöksissä kuitenkin asetettaisiin tiettyjä edellytyksiä sille, milloin velkojalle syntyy oikeus vaatia maksua valtiolta myönnetyn valtiontakauksen perusteella. Yksi keskeinen lisäedellytys on takaukseen perustuvan korvaushakemuksen esittäminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valtiontakausviranomaisena toimisi Valtiokonttori, joka vastaisi takausten myöntämisestä, hallinnoinnista ja valvonnasta. Valtiokonttorin tulisi muun muassa valvoa, että valtion takaamaan lainaan liittyviä varoja käytetään tämän lain mukaisella tavalla. Valtiokonttorilla olisi muun muassa valtion lainanannosta ja valtiontakauksesta sekä valtiontakuusta annetun lain 15 a §:n mukainen toimivalta velvoittaa sekä lainan velallinen että lainan myöntäjä toimittamaan valvonnan kannalta tarpeellisia selvityksiä kuten myös edellyttämään tiettyä säännöllistä raportointia. Momentissa säädettäisiin myös takauksen haun määräajasta. Hakuajan jälkeen saapuneita hakemuksia ei käsiteltäisi, eikä hakuajan umpeutumisen

[5] Komission tiedonanto: Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen. EUVL C 426/1, 9.11.2022.

jälkeen hakemuksen jättäneelle sähköyhtiölle olisi mahdollista myöntää valtiontakausta. Hakemusten tulisi olla kirjallisia. Myös sähköinen hakemus rinnastetaan kirjalliseen muotoon.

7 §. *Valtiontakauksen yhteenlaskettu ja yrityskohtainen enimmäismäärä*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, kuinka paljon valtiontakauksia olisi sallittua myöntää kokonaismäärältään. Momentissa säädetty määrä olisi luonteeltaan kumulatiivinen ja määriteltäisiin jokaisen myönnetyn takauksen enimmäismäärän mukaisesti riippumatta siitä, kuinka paljon myönnettyjä takauksia euromääräisesti kulloinkin on käytössä tai kuinka paljon taattujen lainojen pääomia on nostettu tai maksettu takaisin. Valtiokonttori voisi kokonaisuudessaan myöntää valtiontakauksia enintään momentissa tarkoitetun määrän. Takaushakemukset ratkaistaisiin hakemusjärjestyksessä. Valtiokonttorin pyytäessä asiaan lisäselvitystä hallintolain 22 ja 31–33 §:n perusteella ratkaisevaa olisi takaushakemuksen ajankohta. Lisäselvitysmenettelyllä ei kuitenkaan voisi tarpeettomasti lykätä hakemuksen käsittelyä. Määriteltäessä hallintolain 33 §:n mukaista selvitykselle annettavaa määräaikaa olisi huomioitava takausohjelman luonne määräajaltaan suhteellisen suppeana ja poikkeusluontoisena, jolloin määräaika lisäselvitysten antamiselle tulisi asettaa lyhyeksi, yleensä muutamaksi arkipäiväksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yrityskohtaisesta enimmäismäärästä. Valtiontakauksen ehdoton enimmäismäärä olisi maksuaikapidennyksistä yhtiölle koituva arvioitu maksuvalmiusvaje. Takausta hakevan sähköyhtiön olisi esitettävä Valtiokonttorille luotettava arviolaskelma yhtiölle koituvasta maksuvalmiusvajeesta. Valtiontakaus saisi kattaa enintään 90 prosenttia taatun luoton pääomasta. Valtiontakaus ei kattaisi lainkaan korkoja, viivästyskorkoja ja liitännäiskustannuksia. Tarkemmat yrityskohtaiset enimmäismäärät määriteltäisiin tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella olisi mahdollista määritellä myös rajoittavampia kriteerejä esimerkiksi liikevaihtoon suhteutettuna tai ehdottomia yrityskohtaisia enimmäiseuromääriä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin määritellä valtiontakauksen enimmäisosuutta taattavasta luotosta. Asetuksessa tulisi erityisesti huomioida EU:n valtiontukisääntelyn edellyttämät rajoitukset valtiontakausten myöntämisessä. Asetuksella voitaisiin täsmentää myös sitä, mitä tietoja sähköyhtiön olisi toimitettava maksuvalmiusvajeen arvioinnin perusteeksi.

8 §. *Valtiontakauksen hakeminen, edellytykset ja takausehdot*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtiontakausta hakevan sähköyhtiön velvollisuudesta toimittaa Valtiokonttorille oikeat ja riittävät tiedot taloudellisesta asemastaan, valtiontakauksen myöntämisen perusteena olevasta maksuvalmiustarpeesta ja haetun valtiontakauksen kohteena olevasta rahoitusjärjestelystä. Tämän lisäksi olisi toimitettava Valtiokonttorin tapauskohtaisesti pyytämät lisäselvitykset. Käytännössä Valtiokonttori laatisi valtiontakausten hakua varten erillisen hakuohjeen, jossa määriteltäisiin hakemuksessa esitettävät sekä sen liitteeksi otettavat tiedot. Valtiontakauksen käsittelyä varten olisi toimitettava ainakin tarvittavat tilinpäätös- tai välitilinpäätöstiedot, ajantasaiset tiedot olemassa olevasta pitkä- ja lyhytaikaisesta rahoituksesta, tiedot erääntyneistä maksuvelvoitteista sekä hankittava ajantasaiset luottotietorekisteri- ja verovelkatiedot. Hakijan tulisi lisäksi toimittaa taloudellista asemaansa koskevina tietoina selvitys toimintaansa varten tarvittavista rekisteröinneistä, kuten tarvittavat arvonlisäverovelvollisuus-, työnantaja- ja ennakkoperintärekisteröinti, joiden voimassaolo tulisi niin ikään tarkistaa valtiontakausta myönnettäessä.

Takauksen poikkeuksellisen luonteen vuoksi ei edellytettäisi, että takauksen myöntävä viranomainen tekee kattavan maksukykyarvion takausta hakevasta sähköyhtiöstä. Pykälän 2 momentin mukaan valtiontakausta ei kuitenkaan voitaisi myöntää, jos sähköyhtiö ei ilmeisesti kykene

suorittamaan valtion takaamasta lainasta johtuvia maksuvelvoitteita. Jos takausta hakeva sähköyhtiö esimerkiksi on jo entuudestaan taloudellisissa vaikeuksissa, valtion takaamalla lainalla ei olisi mahdollista epäasianmukaisesti sälyttää muilla velkojilla olevaa korkeaa luottoriskiä valtion kannettavaksi. Tämän vuoksi valtiontakauksen myöntämisessä tulisi noudattaa erityistä harkintaa esimerkiksi, kun hakijalla on laiminlyöntejä verojen ja muiden julkisoikeudellisten maksuvelvoitteiden täyttämisessä tai suhteellisen tuoreita maksuhäiriömerkintöjä, taikka jos toimitetut tilinpäätöstiedot selvästi viittaavat olemassa oleviin vakaviin taloudellisiin ongelmiin. Tarvittaessa Valtiokonttorin olisi pyydettävä sähköyhtiöltä selvitystä niistä perusteista, joiden pohjalta tämä katsoo voivansa täyttää maksuvelvoitteet. Myös puutteet asianmukaisissa viranomaisrekisteröinneissä, jotka ovat tyypillisesti toiminnan olennainen edellytys, olisivat asianmukainen peruste takauksen myöntämättä jättämiselle.

Lisäksi 3 momentin mukaan valtion takaamaa lainaa ei olisi sallittua hyödyntää muiden rahoitusjärjestelyiden konvertointiin. Valtion takaaman lainan tarkoituksena on tukea sähköyhtiöitä niiden maksuvalmiuden hallinnassa, kun sähköyhtiöiden asiakkaat hyödyntävät nyt ehdotettavaa sähkölaskujen maksuajan pidentämistä. Valtion takaaman lainan tarkoituksena siten on vahvistaa sähköyhtiöiden valmiuksia suoriutua jo sovituista maksuvelvoitteista niiden erääntyessä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Valtiokonttorin oikeudesta peruuttaa antamansa takaus nostamattoman lainan osalta tai eräännyttää valtion takaama laina ennenaikaisesti maksettavaksi. Edellytyksenä olisi, että sähköyhtiö tai lainanmyöntäjä rikkoo olennaisesti takausta koskevia säännöksiä tai takauspäätöstä. Vähäinen ehtorikkomus, jolla ei olisi vaikutusta valtioon takaajana, ei voisi olla perusteena ehdotetussa momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden käyttämiselle.

Pykälän 5 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden valtioneuvostolle valtion takaaman rahoitusjärjestelyn tarkemmista ehdoista, kuten tarkemmista takausehdoista ja takauksen kohteena olevalle luotolle asetettavista lisäedellytyksistä. Rahoitusjärjestelyssä noudatettavilla vähimmäisehdoilla tarkoitettaisiin muun muassa rahoituskäytännössä tyypillisiä finanssi- ja muita kovenanttiehtoja. Valtiokonttori voisi takauksia myöntäessään käyttää myös lisäehtoja, mikäli takauksen hakijan tai rahoitusjärjestelyn erityispiirteet taikka valtion etu sitä perustellusti vaativat. Asetuksella määriteltäisiin takausmaksut, joiden tasossa tulisi huomioida muun muassa EU:n valtiontukisääntelyn asettamat edellytykset. Ehdotetun 6 §:n 1 momentin mukaan valtiontakaus olisi mahdollista antaa vastavakuutta vaatimatta, mutta asetuksella voitaisiin tarkemmin määritellä ne tilanteet, jolloin vastavakuus kuitenkin vaadittaisiin. Yksi tyyppitilanne vastavakuuden tarpeelle on, että luotonantajana oleva pankki tai työeläkevakuutusyhtiö edellyttää vakuutta. Tällöin vakuutta ei olisi sallittua hyödyntää ainoastaan lainanmyöntäjän osuudelle, vaan vakuus tulee jakaa lainanmyöntäjän ja valtion välillä riskinoton mukaisessa suhteessa.

9 §. *Valtiontakaukseen liittyvät lainanmyöntäjän velvollisuudet*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lainanantajan tulisi toimittaa Valtiokonttorille tämän pyynnöstä tiedot, jotka ovat tarpeen valtiontakauksen myöntämiseksi. Toisin kuin takausta hakevan sähköyhtiön osalta, lainanantajan tiedonantovelvollisuus konkretisoituisi vasta Valtiokonttorin erillisestä pyynnöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lainanmyöntäjän on huolehdittava takauksen kohteena olevasta lainasta tämän lain, sen nojalla annettujen säännösten sekä takausehtojen mukaisesti. Valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain 15 a §:n mukai-

sesti Valtiokonttorilla on tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä lainansaajaan että lainan myöntäjään nähden. Lainanmyöntäjä olisi velvollinen valvomaan valtion etua ja toimittamaan Valtiokonttorille sen edellyttämät tiedot valtiontakausten seurantaa ja valvontaa varten.

10 §. *Takauskorvaus ja takautumisoikeus*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että valtiontakaukseen perustuvan maksuvelvoite edellyttää sekä lainan tai sen erän erääntymistä ja Valtiokonttorille toimitettua korvaushakemusta. Valtiokonttorilla olisi tiedonsaantioikeus lainanmyöntäjältä kaikista niistä tiedoista ja selvityksistä, jotka ovat tarpeen korvaushakemuksen käsittelyä varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valtiontakauksen perusteella maksettava takauskorvaus voitaisiin jättää kokonaan tai osittain maksamatta, jos lainanmyöntäjä ei ole toiminut tämän lain tai takausehtojen mukaisesti. Lisäksi edellytetään, että menettely on loukannut valtion etua. Valtion edun loukkaamista arvioitaisiin käyttäen mittapuuna sitä, mikä valtion asema takaajana olisi, jos lainanantaja olisi toiminut lain ja takausehtojen mukaisesti. Esimerkiksi mahdollisesta vakuudesta huolehtimisen laiminlyönti vakuusarvoa heikentävällä tavalla tai vakuuden vapauttaminen ilman valtion suostumusta olisi katsottava takauskorvausta vähentäväksi seikaksi, jos takausehtojen mukaan rahoitusjärjestelylle on edellytetty vakuutta. Valtion edun loukkaaminen voisi tulla kysymykseen myös, jos lainanantaja ei ole takauksen voimassaolon aikana toimittanut riittäviä tietoja takauksen valvomiseksi, ja takauskorvauksen käsittelyn yhteydessä ilmenee, että toimitettujen tietojen perusteella valtio olisi todennäköisesti rajoittanut vastuutaan peruuttamalla takauksen ehdotetun 8 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin takauskorvauksen takautumissaatavasta sekä sille kertyvästä viivästyskorosta. Momentissa säädettäisiin lisäksi takautumissaatavan vakuudesta. Valtiolla olisi takautumissaatavansa perusteella oikeus valtiontakauksen kohteena olevalle lainalle asetettuun vakuuteen. Vakuus jaettaisiin valtion ja lainanantajan välillä riskinjaon mukaisessa suhteessa. Takautumisoikeus määriteltäisiin tarkemmin takauspäätöksessä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin korvaushakemuksen määräajasta. Valtiontakaus olisi luonteeltaan määräaikainen, jolloin lainanmyöntäjän tulisi tehdä takaukseen perustuva korvausvaatimus Valtiokonttorille kuukauden kuluessa luottosaatavan viimeisen erän erääntymisestä. Korvaushakemus tulisi tehdä aina kirjallisesti, johon rinnastettaisiin myös sähköisesti tehty korvaushakemus. Lainanmyöntäjän tulisi kuitenkin esittää takauskorvaushakemus Valtiokonttorille viimeistään 29 päivänä joulukuuta 2023, joka olisi valtiontakauksen määräajan ehdoton takaraja ja taatun luoton erääntymisehdoista riippumaton. Näistä kahdesta erääntymisajankohdasta sovellettaisiin aikaisempaa. Edellytyksenä korvauksen maksamiselle on lisäksi, että lainanmyöntäjällä on hakemusta jätettäessä valtion takaamaan lainaan liittyvä erääntynyt saatava. Mikäli korvaushakemusta erääntyneestä saatavasta ei jätetä sanottuun määräaikaan mennessä, lainanmyöntäjä menettää lopullisesti oikeutensa takauskorvaukseen. Ellei saatava ole erääntynyt, oikeutta takauskorvaukseen ei olisi. Säilyttääkseen korvausoikeutensa lainanmyöntäjän tulisi mitoittaa laina-aika ja erääntymisehdot takauksen määräaikaa lyhyemmäksi.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin takauskorvaushakemuksen käsittelyn määräajasta. Korvaushakemus olisi ratkaistava ja korvaus suoritettava 30 päivän kuluessa siitä, kun korvaushakemus ja sen ratkaisemiseksi tarvittavat mahdolliset lisäselvitykset on toimitettu Valtiokonttoriin. Tämän ajankohdan jälkeen lainansaajalla olisi oikeus saada takaukseen perustuvalle korvaussaatavalle korkolain 4 §:n 1 momentin mukaista viivästyskorkoa.

11 §. *Valtiontakauksesta annettujen muiden säännösten soveltaminen*. Pykälässä säädettäisiin, että ehdotetun lain nojalla myönnettyihin valtiontakauksiin sovellettaisiin eräiltä osin valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annettua lakia.

12 §. *Valvonta ja seuraamukset*. Ehdotetussa 12 §:ssä esitetään Energiavirastolle toimivaltaa valvoa lisämaksuajan myöntämisvelvoitteen noudattamista sekä määrätä ehdotetun lain nojalla tekemänsä päätöksen tehosteeksi uhkasakon.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Energiaviraston tehtäväksi valvoa, että sähköyhtiöt noudattavat ehdotettujen 4 ja 5 §:n mukaisia lisämaksuajan myöntämiseen liittyviä velvoitteita.

Pykälän 2 momentin mukaan Energiaviraston tulisi velvoittaa sähköyhtiö korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoo tai laiminlyö ehdotettujen 4 tai 5 §:n mukaisia velvoitteitaan. Velvoittamista koskevassa päätöksessä Energiavirasto voisi määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Energiavirasto voisi asettaa ehdotetun lain nojalla tekemänsä päätöksen tueksi uhkasakon. Uhkasakkoon sovellettaisiin uhkasakkolain (1113/1990) säännöksiä uhkasakon asettamisesta ja sen tuomitsemisesta maksettavaksi.

Valvontaa ja seuraamuksia koskevalla Energiaviraston toimivallalla turvattaisiin loppukäyttäjien oikeutta saada ehdotetussa laissa tarkoitettua lisämaksuaikaa.

13 §. *Muutoksenhaku.* Ehdotetussa 13 §:ssä säädettäisiin valtiontakausta koskevien päätösten muutoksenhausta.

14 §. *Päätösten ulosottokelpoisuus.* Pykälän mukaan lain 8 §:n 5 momentissa tarkoitettua takausmaksua koskeva päätös ja 10 §:n 3 momentissa tarkoitettu päätös lainanantajalle maksetun takauskorvauksen perimisestä olisivat suoraan ulosottokelpoisia.

15 §. *Voimaantulo*. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Koska ehdotetulla lailla pyritään tukemaan kuluttajia mahdollisimman pian, katsotaan perustelluksi, että se tulisi voimaan ensi tilassa. Johtuen ehdotetun toimen kertaluonteisuudesta esitetään lisäksi, että laki olisi voimassa 31.12.2023 saakka. Lakia esitetään kuitenkin tarvittaessa sovellettavaksi ehdotetun lain mukaisen valtiontakaukseen myös lain voimassaolon päättymisen jälkeen.

Pykälän 2 momenttiin esitetään säännöstä, jonka mukaan ehdotetun 5 §:n mukainen lisämaksuajan myöntäminen elinkeinonharjoittajalle sekä ehdotetun 6 §:n mukainen valtiontakauksen myöntäminen saataisiin tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä lisämaksuajan ja valtiontakauksen valtiontukena. Koska sekä lisämaksuajan että valtiontakauksen voidaan esitetyn lain puitteissa katsoa olevan ehdoiltaan markkinaehtoisia, sopimuspohjaisia järjestelyjä edullisempia, tulee ehdotettuja toimia arvioida valtiontukisääntelyn valossa. Ehdotetun toimet on esityksen valmistelun aikana notifioitu komissiolle.

7.3 Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta

4 luku Ansiotulon veronalaisuus.

92 e §. *Takautuvasti maksettava sähköhyvitys*. Lakiin esitetään väliaikaisesti lisättäväksi uusi 92 e §, jonka mukaan takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annettavan lain mukainen sähköhyvitys olisi verovapaa.

Mikäli sähköhyvitystä saadaan elinkeinotoiminnassa tai maataloudessa käytettävän sähkön osalta, olisi sähköhyvitys tältä osin veronalaista elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloa.

127 g §. *Sähköenergialaskun perusteella myönnettävä kotitalousvähennys vuonna 2023*. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi selventävä säännös, jonka mukaan vähennystä myönnettäessä ja sen määrää laskettaessa ei otettaisi huomioon takautuvasti maksettavaa väliaikaista sähköhyvitystä koskevassa laissa (1. lakiehdotus) tarkoitettua sähköhyvitystä. Sähköhyvityksessä on kyse erillisestä tuesta, joka maksettaisiin sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen lisäksi. Kyseinen hyvitys ei estäisi vähennyksen myöntämistä eikä se vaikuttaisi pykälän 1 momentissa tarkoitettujen vähennyksen perusteena pidettävien kustannusten määrään. Jos esimerkiksi huhtikuussa kulutetun sähköenergian perusteella maksettava määrä olisi sähkölaskulla 1 000 euroa ja samalla laskulla hyvitettäisiin takautuvasti maksettavaa erillistä sähköhyvitystä 500 euroa, maaliskuussa kulutetun sähköenergian osalta 1 momentissa tarkoitettuna vähennykseen oikeuttavana maksettuna määränä pidettäisiin 1 000 euron kustannuksia.

7.4 Laki väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. *Oikeus tukeen*. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi selventävä säännös, jonka mukaan sähkötukea myönnettäessä ja sen määrää laskettaessa ei otettaisi huomioon takautuvasti maksettavaa väliaikaista sähköhyvitystä koskevassa laissa (1. lakiehdotus) tarkoitettua sähköhyvitystä. Ehdotetussa sähköhyvityksessä on kyse erillisestä tuesta, joka maksettaisiin sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän sähkötuen lisäksi. Kyseinen hyvitys ei estäisi sähkötuen myöntämistä eikä se vaikuttaisi tuen perusteena pidettävien kustannusten määrään. Jos esimerkiksi huhtikuussa kulutetun sähköenergian perusteella maksettava määrä olisi sähkölaskulla 1 000 euroa ja samalla laskulla hyvitettäisiin takautuvasti maksettavaa erillistä sähköhyvitystä 500 euroa, maaliskuussa kulutetun sähköenergian osalta väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettuna, sähkötuen perusteena olevana sähköenergiasta maksettuna määränä pidettäisiin 1 000 euron kustannuksia.

7.5 Laki Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

1 §. *Tehtävät.* Pykälän 2 momenttiin esitetään väliaikaisesti lisättäväksi uusi 20 kohta, jonka mukaan Energiavirasto hoitaisi tehtävät, jotka sille on annettu 1. lakiehdotuksen mukaisessa takautuvasti maksettavaa väliaikaista sähköhyvitystä koskevassa laissa sekä 2. lakiehdotuksen mukaisessa sähköenergialaskujen maksuajan pidentämistä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaista tukemista koskevassa laissa. Säännös perustuisi Energiavirastolle 1. lakiehdotuksen 5 §:ssä esitettyihin tehtäviin sähköhyvityksen maksatuksessa hakemusmenettelyn kautta, sekä 1. lakiehdotuksen 7 §:n ja 2. lakiehdotuksen 12 §:n mukaisiin valvontatehtäviin.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaista tukemista koskevan lain (2. lakiehdotus) 7 §:n 2 momenttiin esitetään asetuksenantovaltuutta valtioneuvostolle valtiontakauksen enimmäismäärän määrittämiseen liittyvistä seikoista.

Näitä olisivat valtiontakauksen yrityskohtaisen enimmäismäärän täsmentäminen, valtiontakauksen enimmäisosuuden määrittäminen, takauksen enimmäismäärän määrittämisen pohjana olevan maksuvalmiusvajeen määrittäminen ja muut takauksen enimmäismäärään liittyvät seikat. Lisäksi 8 §:n 5 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden valtioneuvostolle koskien takausmaksua, takausehtoja, muita rahoitusjärjestelyssä noudatettavia vähimmäisehtoja ja vastavakuusvaatimuksia.

Ehdotetut asetuksenantovaltuudet koskisivat seikkoja, jotka liittyvät lailla säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden täsmentämiseen. Valtiontakauksen määrän ja sen myöntämisen perusteista säädettäisiin 2. lakiehdotuksen 7 ja 8 §:ssä. Valtioneuvoston asetuksilla on tarkoitus täsmentää takausten myöntämiskriteerejä, tarvittaessa tarkentaa enimmäismääriä ja asettaa edellytyksiä tarkemmille takausehdoille. Asetustasoisilla säännöksillä on tarkoitus ohjeistaa Valtiokonttoria takausten myöntämisessä sekä luoda sähköyhtiöille ja niiden rahoittajille viitekehys valtiontakauksen myöntämiskriteereistä ja valtiontakauksen voimassaolon aikana noudatettavista tarkemmista ehdoista.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan ensi tilassa.

EU:n valtiotukisääntöjen vuoksi 1. ja 2. lakiehdotukseen sisältyy valtiontukien maksamista koskevat siirtymäsäännökset. Takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetun lain 5 ja 7 §:n mukainen sähköhyvityksen maksaminen sekä 8 §:n mukainen sähköhyvitysten korvaaminen sähköyhtiöille saadaan tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä sähköhyvityksen valtiontukena. Vastaavasti sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta annetun lain 5 §:n mukainen lisämaksuajan myöntäminen elinkeinonharjoittajalle sekä 6 §:n mukainen valtiontakauksen myöntäminen saadaan tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä lisämaksuajan ja valtiontakauksen valtiontukena.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys on osa toimia, joilla kohdennetaan hallituksen esityksen HE 320/2022 vp mukaisia sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroista kertyviä tuloja. Hallituksen esitys HE 320/2022 vp on annettu eduskunnalle 29.12.2022.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2023 ensimmäiseksi lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

11 Suhde valtiontukisääntelyyn

EU:n valtiontukisääntely perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107–109 artikloihin. SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä taikka valtion

varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jollei perustamissopimuksissa toisin määrätä.

Komissio antoi 24.3.2022 tiedonannon valtiontukitoimenpiteitä koskevista tilapäisistä kriisipuitteista talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen.[6] Tiedonannolla täsmennettiin perusteet, joilla arvioidaan sellaisten valtiontukitoimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille, joita jäsenvaltiot mahdollisesti toteuttavat Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen ja EU:n ja kansainvälisten kumppaneiden sen seurauksena määräämien pakotteiden sekä esimerkiksi Venäjän toteuttamien vastatoimien aiheuttamien taloudellisten vaikutusten korjaamiseksi. Väliaikaiset kriisipuitteet päivitettiin 9.11.2022 annetulla komission tiedonannolla.[7]

Komission kriisipuitteita koskevan tiedonannon mukaan toimenpiteet, jotka hyödyttävät ei-kaupallisia energiankuluttajia, eivät ole valtiontukea, jos ne eivät välillisesti hyödytä tiettyä alaa tai yritystä. Jäsenvaltiot voivat näin ollen esimerkiksi maksaa hädänalaisimmille erityisiä sosiaaliavustuksia, jotka voivat auttaa heitä selviytymään energiakustannuksistaan lyhyellä aikavälillä. Valtiontukisääntelyn osalta merkityksellisiksi voidaan kuitenkin katsoa ehdotetun sähköhyvityksen osittainen kohdentuminen taloudellista toimintaa harjoittaviin luonnollisiin henkilöihin, sekä markkinaehtoista toteutusta edullisemmin ehdoin toteutettavaksi esitetyt lisämaksuajan myöntäminen taloudellista toimintaa harjoittaville henkilöille kuten elinkeinonharjoittajille ja valtiontakaukset sähköyhtiöille. Näitä toimia tulee arvioida kriisipuitteiden valossa.

SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaan komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Ilmoitusmenettelyn tarkoituksena on varmistaa tukien yhteensopivuus yhteismarkkinoille. Arvioitavia toimenpiteitä ei saa toteuttaa, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös. SEUT 108 artiklan 2 kohdan mukaan komissio tekee päätöksen siitä, että asianomaisen jäsenvaltion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä, jos se toteaa, että jäsenvaltion myöntämä tai jäsenvaltion varoista myönnetty tuki ei 107 artiklan mukaan sovellu sisämarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin.

Ehdotetut toimet on SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaisesti notifioitu komissiolle hallituksen esityksen valmistelun aikana. Tukien toimeenpanossa on noudatettava mahdollisia komission asettamia ehtoja.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yhdenvertaisuusperiaate

Ihmiset ovat perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasaarvosta. Siihen sisältyy mielivallan kielto ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa

[6] Komission tiedonanto: Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen. EUVL C 131 I/1, 24.3.2022.
[7] Komission tiedonanto: Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen. EUVL C 426/1, 9.11.2022.

tapauksissa (HE 309/1993 vp, s. 42). Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti luonnollisia henkilöitä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan (ks. esim. PeVL 14/2015 vp, PeVL 9/2015 vp, PeVL 40/2014 vp, PeVL 11/2012 vp).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä yksilöille lailla etuja ja oikeuksia että asetettaessa heille velvollisuuksia (ks. esim. PeVL 53/2016 vp, PeVL 31/2014 vp; ks. myös HE 309/1993 vp, s. 42–43). Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia (HE 309/1993 vp, s. 42–43, PeVL 35/2021 vp).

Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan säännöksessä lueteltujen erotteluperusteiden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Luetteloa ei ole kuitenkaan tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen syy voi olla esimerkiksi varallisuus tai asuinpaikka (ks. HE 309/1993 vp, s. 42–44; ks. esim. PeVL 21/2021 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 17/2021 vp, PeVL 67/2014 vp, PeVL 31/2014 vp). Perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun erilaisen kohtelun mahdollistavan hyväksyttävän perusteen on perustuslakivaliokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (ks. esim. PeVL 17/2021 vp, PeVL 44/2010 vp).

Perustuslain yhdenvertaisuussäännös ei estä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän asemaa ja olosuhteita parantavia toimia (ks. HE 309/1993 vp, s. 44, PeVL 16/2019 vp, PeVL 4/2016 vp). Lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 424–3, ks. myös PeVL17/2021 vp, PeVL 31/2014 vp).

Esityksen tavoitteena oleva sähköhyvityksen ripeä toimeenpano on käytännön syistä mahdollista vain, jos tuen myöntämiskriteerit ovat hyvin yksiselitteisiä ja kaavamaisia. Oikeus esitettyyn sähköhyvitykseen perustuu sähköenergiakustannuksiin, jolloin kuluttajia kohdellaan lähtökohtaisesti yhdenvertaisesti riippumatta esimerkiksi varallisuudesta tai asuinpaikasta. Myöntämiskriteerien yksiselitteisyyden ja kaavamaisuuden vuoksi ehdotetun sähköhyvityksen käytännönvaikutukset yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen ovat kuitenkin moninaiset.

Ehdotetun hyvityksen arvioidaan kohdistuvan erityisesti sähkölämmitteisissä omakotitaloissa asuviin. Tämän voidaan katsoa olevan yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta perusteltua, sillä kyseisen kuluttajaryhmän sähköenergian kulutus on suurta johtuen perustarpeen, lämmityksen, turvaamisesta.

Lisäksi ehdotetun sähköhyvityksen kohdistumisen arvioidaan painottuvan hyvätuloisiin (ks. yllä luku 4.2.1). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain

yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, etteivät henkilöihin kohdistuvat erottelut saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVM 11/2009 vp, PeVL 60/2002 vp, PeVL 18/2006 vp). Tältä osin voidaan katsoa, että ehdotettuun sähköhyvitykseen esitetty kuukausikohtainen yläraja tasoittaa toimen vaikutusta, eivätkä erot näin ollen muodostuisi kohtuuttomiksi.

Asuinpaikka on voinut vaikuttaa käytännössä sähköenergialaskujen suuruuteen joidenkin sähköyhtiöiden tarjotessa edullisempaa sähkönmyyntisopimusta tietyn kunnan asukkaille. Vaikka kyseessä voidaan katsoa olevan normaali käytäntö, on edullisempien sähkönmyyntisopimusten hintaero markkinahintoihin voinut energiakriisin aikana muodostua merkittäväksi. Ehdotettu sähköhyvitys vähentäisi tältä osin asuinpaikan vaikutusta sähköenergiakustannuksiin. Lisäksi esitetyt toimet edistävät yhdenvertaisuutta maksuaikajärjestelyjen suhteen. Koska sähkön vähittäismyyjillä voi olla erilaisia käytäntöjä ja valmiuksia myöntää maksuaikaa, on maksuajan saaminen voinut riippua siitä, minkä yhtiön asiakas loppukäyttäjä on. Näin ollen esityksen mukaisten valtakunnallisten tukitoimien voidaan katsoa osaltaan tukevan yhdenvertaisuutta, ja tältä osin vastaavan valtion positiivista toimintavelvoitetta edistää perusoikeuksiin lukeutuvan yhdenvertaisuussäännöksen toteutumista.

12.2 Omaisuudensuoja

12.2.1 Omistajan käyttöoikeuden ja määräämisvallan rajoitukset

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuden perustuslainturvalla suojataan vakiintuneesti varallisuusarvoisia oikeuksia ja etuja, joihin kuuluu laajimpana esineisiin kohdistuva omistusoikeus. Omistusoikeus taas käsittää periaatteessa kaikki ne oikeudet, jotka eivät jollain erityisellä perusteella kuulu jollekulle muulle kuin omistajalle tai ole omistusoikeudesta erotetut. Omaisuudensuoja sisältää paitsi omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vallan hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuuttaan haluamallaan tavalla myös vallan määrätä siitä (PeVL 41/2006 vp, PeVL 49/2005 vp ja PeVL 15/2005 vp). Jos omistusoikeuteen kuuluvia oikeuksia vähennetään tai rajoitetaan, puututaan samalla omaisuudensuojaan, vaikka omistusoikeuden kohteena oleva esine sinänsä säilyisikin koskemattomana haltijallaan (HE 309/1993 vp s. 62).

Omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla esimerkiksi omaisuuden käyttöön kohdistuvin erilaisin kielloin, rajoituksin ja velvoittein, kunhan sääntely täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset. Omaisuuden erityinen luonne voidaan ottaa arvioinnissa huomioon. Esimerkiksi sähkö-, maakaasu- ja televerkkojen omistajille on voitu asettaa omaisuuden käyttöön kohdistuvia luovutus- ja muita velvollisuuksia ja rajoituksia lähinnä kilpailuedellytysten luomiseksi ja turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp, PeVL 61/2022 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 37/2004 vp).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että laissa asetettavien velvollisuuksien koskiessa pörssiyhtiöitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä lainsäätäjän liikkumavara on omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempi kuin silloin, kun

sääntelyn vaikutukset muodostuisivat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esimerkiksi PeVL 9/2008 vp, PeVL 10/2007 vp, PeVL 54/2005 vp, PeVL 32/2004 vp, PeVL 61/2002 vp ja PeVL 34/2000 vp).

Valiokunta on niin ikään katsonut, että mitä etäämpänä oikeushenkilö on yksilöistä ja mitä vähäisempiä ja välillisempiä ovat ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset yksilöiden konkreettisiin taloudellisiin etuihin, sitä epätodennäköisemmin oikeushenkilöön kohdistuvat toimenpiteet voivat olla ristiriidassa perustuslaissa turvatun omaisuudensuojan kanssa (PeVL 17/1997 vp ja PeVL 45/1996 vp).

Perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeesta ei johdu vaatimusta korvata omistajalle mitä tahansa käyttörajoitusta eikä täyden korvauksen vaatimusta korvauksia myönnettäessä. Omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on yksi kokonaisarviointiin vaikuttava osatekijä, joka otetaan huomioon selvitettäessä, onko käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta sallittu (PeVL 10/2014 vp, PeVL 24/2012 vp, PeVL 6/2010 vp ja PeVL 38/1998 vp). Valtiosäännöstä ei omaisuuden käyttörajoituksen yhteydessä myöskään johdu estettä asettaa esimerkiksi merkityksellisen haitan edellytystä täyden korvauksen määräämiselle (PeVL 20/2010 vp, PeVL 6/2010 vp ja PeVL 21/1996 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut ravitsemusyritysten aukiolorajoituksia arvioidessaan, että sääntelyn poikkeuksellisen huomattavat vaikutukset ja vaikutusten äkillisyys huomioiden oli välttämätöntä, että säädetään sekä kiellon aiheuttamien menetysten kohtuullisesta kompensoimisesta että vaikutuksia lieventävistä järjestelyistä elinkeinonharjoittajille (PeVL 13/2020 vp, PeVL 10/2020 vp ja PeVL 7/2020 vp).

Esityksen 1. ja 2. lakiehdotuksen toimeenpano edellyttävät sähkön vähittäismyyjien tekevän tietojärjestelmiinsä muutoksia, joiden voidaan katsoa rajoittavan omaisuuden käyttöoikeutta ja omistajan määräämisvaltaa omaisuudestaan. Lisäksi lakiehdotusten toimeenpanosta aiheutuu sähkön vähittäismyyjille kustannuksia tietojärjestelmämuutoksista ja asiakaspalvelun resurssien lisäämisestä.

Sähkön vähittäismyyjille aiheutuva tietojärjestelmien kehittämistarve on lähtökohtaisesti luonteeltaan tavanomainen seuraamus niihin kohdistuvissa lainsäädännön muutostilanteissa. Ehdotetut muutosehdotukset eivät rajoita tältä osin omaisuuden tavanomaista ja kohtuullista käyttöä, vaikka omaisuuden käytön rajoitusten tavoite tässä tapauksessa poikkeaakin sähkön vähittäismyyjien tavanomaisen liiketoiminnan sääntelystä. Ehdotetut muutokset eivät myöskään rajoita vähittäismyyjien normaalin liiketoiminnan harjoittamista. Ehdotetuista muutoksista aiheutuvia lisäkustannuksia voidaan pitää sähkön vähittäismyyjien normaalin liiketoiminnan kannalta poikkeuksellisina, mutta lisäkustannusten määrää suhteessa vähittäismyyjien liiketoiminnan laajuuteen ei voida pitää kohtuuttomana. Valtion toimesta on lisäksi tarkoitus järjestää sähkön vähittäismyyjille tukipalvelua lainsäädännön edellyttämään tietojärjestelmien kehittämiseen.

Ehdotetulle sääntelylle on painava yhteiskunnallinen peruste, jonka perusteena on energiakriisin aiheuttamasta sähköenergian voimakkaasta hinnannoususta kuluttajille ja muille pienille loppukäyttäjille aiheutuva elinkustannusten nousu ja siitä johtuvat maksuvaikeudet.

Esityksen 1. ja 2. lakiehdotuksen toimeenpanosta seuraavan sähkön vähittäismyyjien tietojärjestelmien kehittämisvelvollisuuden sääntelyn arvioidaan olevan ongelmatonta perustuslain kannalta ottaen huomioon myös sähkön vähittäismyyjien asema, omaisuuden erityisluonne, sääntelyn perustuminen täsmällisiin säännöksiin sekä sääntelyn kohtuullisuus elinkeinonharjoittajan kannalta. Ehdotettu sääntely on lähtökohdiltaan painavan yhteiskunnallisen tarpeen

vaatima ja sen toteutustapa oikeasuhtainen myös sähkön vähittäismyyjien kannalta. Näin ollen voidaan katsoa, ettei lakiehdotusten edellyttämien tietojärjestelmämuutoksista ja asiakaspalvelun lisääntymisestä aiheutuvien täytäntöönpanokustannusten kompensoimiseen sähkön vähittäismyyjille olisi perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioon ottaen perusteita.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida tältä osin olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

12.2.2 Sopimusvapaus

Esityksen maksuaikaan liittyvillä ehdotuksilla katsotaan olevan liittymäpintoja perusoikeussääntelyyn sopimusvapauden näkökulmasta. Sopimusvapaus saa suojaa tietyssä määrin perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännöksen kautta, vaikkei sitä ole nimenomaisesti turvattu perustuslaissa. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan on pääsääntöisesti kielletty puuttumasta tavallisella lailla taannehtivasti yksityisten välisiin varallisuusoikeudellisiin sopimussuhteisiin (HE 309/1993 vp). Pysyvyyden suojan taustalla on tarkoitus suojata sopimussuhteesta johtuvia kummankin sopijapuolen varallisuusarvoisia etuja (PeVL 28/1994 vp).

Perustuslakivaliokunta on toisaalta pitänyt vakiintuneena käytäntönä sitä, että sopimusoikeuden sääntely sinänsä kuuluu tavallisen lainsäädännön alaan. Sääntely voi perustuslakivaliokunnan mukaan koskea tulevia sopimussuhteita muun muassa niiden sallittujen ja kiellettyjen ehtojen osalta (PeVL 3/1982 vp). Myöskään kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi. Taannehtivien sopimusvaikutusten välttämisen taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa. Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (mm. PeVL 41/2013 vp, PeVL 36/2010 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 21/2004 vp). Lisäksi taannehtivan vaikutuksen puuttuminen voidaan nähdä sopimusvapauteen puuttumisen oikeasuhtaisuutta tukevana seikkana (vrt. PeVL 28/2012 vp).

Perustuslakivaliokunta on sähkömarkkinalain sopimuksia koskevan luvun säännöksistä aikaisemmin antamassaan lausunnossa katsonut, ettei perustuslain omaisuudensuojasäännöksistä (PeVL 33/1998 vp) johtunut estettä säätää niitä voimaan taannehtivasti vaikuttavina. Perustuslakivaliokunta on arvioinut myös sähköntoimituksen keskeytymisen vuoksi suoritettavista vakiokorvauksista annettujen säännösten soveltamista ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin (PeVL 63/2002 vp). Valiokunta on katsonut, että perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten vuoksi on perusteltua, että tällaiset, kuluttajansuojaan liittyvän sääntelyn vaikutukset ulottuvat ehdotettuun tapaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään hyväksynyt tavallisella lailla säädettäväksi esimerkiksi radiomastojen vuokrausvelvollisuudesta (PeVL 45/2005 vp) sekä tunnistusvälineen tarjoajien velvollisuudesta laatia tunnistuspalvelunsa käyttöoikeuden toimitusehdot ja velvollisuudesta käyttää ainoastaan näitä toimitusehtoja tehdessään sopimuksia tunnistusvälityspalveluiden tarjoajien kanssa sekä velvollisuudesta tehdä sopimus tunnistusvälityspalvelun pyynnöstä laissa määrätyssä ajassa (PeVL 74/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on myös yleisesti pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana, jos velvoitteet koskevat pörssiyhtiöitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä, kuin jos sääntelyllä on hyvin välittömiä vaikutuksia oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esimerkiksi PeVL 9/2008 vp, PeVL 10/2007 vp, PeVL 54/2005 vp, PeVL 32/2004 vp, PeVL 61/2002 vp ja PeVL 34/2000 vp). Valiokunta on katsonut, että varallisuusmassaltaan huomattavien oikeushenkilöiden osalta lainsäätäjän liikkumavara on tässä suhteessa laaja (PeVL 74/2018 vp).

Ehdotetun maksuaikasääntelyn voidaan katsoa liittyvän sopimusvapauden suojaan, sillä se asettaa sähkön vähittäismyyjille velvoitteen sopia asiakkaan kanssa tämän pyynnöstä maksuajan pidennyksestä, jos ehdotetussa laissa määritellyt ehdot täyttyvät. Ehdotettu laki rajoittaisi siis tältä osin käytännössä sähkön vähittäismyyjien sopimusvapautta muodostaen niihin soveltuvan sopimuspakon. Kyseessä ei kuitenkaan olisi taannehtiva puuttuminen sopimussuhteisiin. Lisäksi katsotaan, että ehdotettu toimi täyttäisi yleiset perusoikeuksien rajoitusperusteet (PeVL 25/1994 vp). Velvoite antaa asiakkaalle maksuajan pidennys perustuisi lakiin ja se olisi tarkkarajainen ja täsmällisesti määritelty. Ehdotetulla toimella olisi hyväksyttävä peruste sen perustuessa painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen tukea sähkön loppukäyttäjien maksukykyä energiakriisissä ja haasteellisessa taloudellisessa tilanteessa. Koska esitetty maksuaikojen pidennys kohdistuisi vain talvikuukausien sähköenergialaskuihin, lisämaksuaika olisi ajallisesti rajoitettu, ja sähköyhtiöiden maksukyky pyrittäisiin turvaamaan valtion takauksin, ehdotetun toimen katsotaan olevan suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida tältä osin olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

12.3 Henkilötietojen suoja

Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja sisältyy osittain samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta lähtökohtana mainitussa momentissa on, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan. Perustuslain mainittua momenttia tulkittaessa on perustuslakivaliokunnan mukaan huomattava, että sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin että Euroopan unionin tuomioistuin ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössään katsoneet, että oikeus yksityiselämän kunnioittamiseen henkilötietojen käsittelyssä koskee kaikenlaisia tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä koskevia tietoja. Ilmaisua ”yksityiselämä” ei tältä osin pidä tulkita suppeasti, eikä siten mikään periaatteellinen syy salli sitä, että ammattitoiminta jätettäisiin yksityiselämän käsitteen ulkopuolelle. Euroopan unionin tuomioistuimen käytännössä on kuitenkin katsottu, että oikeushenkilöt voivat vedota perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan suojaan oikeushenkilön nimen julkaisua internettietokannassa vastaan vain siltä osin kuin oikeushenkilön virallisessa nimessä yksilöidään yksi tai usea luonnollinen henkilö. Tällöinkään henkilötietojen suojaa koskevan loukkauksen vakavuus ei ole oikeushenkilöiden osalta sama kuin luonnollisten henkilöiden osalta, minkä tuomioistuin on ottanut huomioon asian suhteellisuusharkinnassa (PeVL4/2014 vp).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena rekisteröinnin tavoitetta. Lisäksi perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena ainakin rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista.

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lailla on säädettävä lisäksi mahdollisuudesta yhdistää rekisteritietoja (joukkotietoina). Tällöin lakiin on valiokunnan mukaan (PeVL 4/2014 vp) aiheellista ottaa säännökset myös yhdistettyjen tietojen säilytysajasta sekä kiellosta luovuttaa yhdistettyjä tietoja edelleen.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä henkilötietojen suojasta on verraten runsaasti (esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 19/2012 vp, PeVL 18/2012 vp, PeVL 65/2010 vp, PeVL 54/2010 vp, PeVL 47/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, PeVL 38/2010 vp, PeVL 25/2010 vp). Perustuslakivaliokunta on lausunut henkilötietojen säilytysaikaa koskevasta sääntelystä erityiskysymyksenä (PeVL 51/2006 vp, PeVL 20/2006 vp, PeVL 11/2005 vp) ja katsonut muun muassa, että henkilötietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 54/2010 vp, PeVL 3/2009 vp, PeVL 51/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on henkilötietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (esimerkiksi PeVL 12/2014 vp, PeVL 19/2012 vp, PeVL 15/2012 vp, PeVL 60/2010 vp, PeVL 59/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, PeVL 41/2010 vp, PeVL 25/2010 vp, PeVL 18/2010 vp). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 59/2010 vp).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut kansallisesta tietosuojalakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 14/2018 vp) tarvetta henkilötietojen käsittelyä koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön. Tässä lausunnossaan perustuslakivaliokunta on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) soveltamisen alkamisen johdosta tarkistanut aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Valiokunta on pitänyt lähtökohtaisesti riittävänä sitä, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään yleisen tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös yleisen tietosuoja-asetuksen edel-

lyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan arkaluonteiset tiedot ovat edelleen tarkemman sääntelyn kohteena.

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus edellyttää, että käsittelyllä on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukainen oikeudellinen perusta. Yleistä tietosuoja-asetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista, kun henkilötietojen käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin, eli silloin, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tarkentava lainsäädäntö voi sisältää erityisiä säännöksiä yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten soveltamisen mukauttamiseksi määrittelemällä täsmällisemmin erityisiä vaatimuksia tietojenkäsittelyä ja muita seikkoja koskevista toimenpiteistä. Käsittelyn tarkoitus on määriteltävä oikeusperusteessa. Kansallisen lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja sen on oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Sähkön vähittäismyyjät ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö käsittelevät henkilötietoja osana sähkökaupan markkinaprosesseja. Esimerkiksi sähkönkäyttöpaikan etäluentaan perustuvan taseselvitysjaksokohtaisen mittaustiedon voidaan katsoa olevan henkilötietoa, jos se voidaan välittömästi tai välillisesti tunnistaa sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen tehnyttä henkilöä koskevaksi (ks. esimerkiksi HE 318/2022 vp luku 12.3).

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa säädetään henkilötietojen käsittelyn oikeusperustasta. Kohdan mukaan henkilötietojen käsittelylle on oikeusperusta muun muassa, kun rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuojalain (1050/2018) 4 §:n mukaan henkilötietoja saa käsitellä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti, jos käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Lain 29 §:n mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi.

Esityksen 1. ja 2. lakiehdotukseen sisältyy säännösehdotuksia tietojen luovutusvelvollisuuksia sähkön vähittäismyyjiltä Valtiokonttorille ja Energiavirastolle. Luovutettavien tietojen joukossa voi olla esimerkiksi valvonnan kannalta välttämättömiä henkilötietoja. Lisäksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö luovuttaa sähkön vähittäismyyjille näiden omia asiakkaita koskevia mittaustietoja. Näihin lakiehdotuksiin perustuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen sekä tietosuojalain [poist.] säännöksiä.

Henkilötietojen käsittelylle olisi 1. ja 2. lakiehdotuksen mukaisissa henkilötietojen käsittelytilanteissa yleisessä tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa säädetty oikeusperusta. Henkilötietojen käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Eräissä tapauksissa, kuten 1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §:n mukaisissa tilanteissa, henkilötietojen käsittelyn

voidaan katsoa perustuvan myös rekisteröidyn suostumukseen. 1. lakiesityksen osalta henkilötunnuksen käsittely perustuisi tietosuojalain 29 §:ään. Henkilötietojen käsittely tapahtuisi siten yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain asettamissa puitteissa.

Henkilötietojen käsittely tapahtuisi sähköhyvitykseen oikeutetun edunsaajan oikeuksien toteuttamiseksi sekä sähköyhtiöiden maksamien etuuksien ja niistä sähköyhtiöille valtion varoista maksettavien korvausten valvomiseksi. Henkilötunnuksen käsittely olisi välttämätöntä luonnollisille henkilöille maksettavien etuuksien saamiseksi, koska sähköenergian kulutuksen mittaustietojen käsittely on sähkömarkkinalaissa säädetty sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tehtäväksi ja henkilötunnus säädetty sähkökaupan tiedonvaihdossa sähkösopimusten yksilöintitunnukseksi. Henkilötietojen käsittelyn 1. ja 2 lakiehdotusten säätämissä tilanteissa voidaan katsoa olevan välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

12.4 Perustuslain 124 §

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perustuslain 124 §:n säännöksen tarkoituksena on perustuslain esitöiden mukaan rajoittaa julkisten hallintotehtävien antamista viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Säännöksen sanamuodolla korostetaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti (HE 1/1998 vp, s. 178–179). Julkisella hallintotehtävällä viitataan tässä yhteydessä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Pykälä kattaa sekä viranomaisille kuuluvien tehtävien siirtämisen että hallintoon luettavien uusien tehtävien antamisen muille kuin viranomaisille (HE 1/1998 vp, s. 179). Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle.

Perustuslain 124 §:n tarkoittaman julkisen palvelutehtävän käsite saa sisältönsä tapauskohtaisen arvioinnin kautta. Tehtävän luonnetta julkisena hallintotehtävänä arvioidessaan perustuslakivaliokunta on antanut keskeisesti merkitystä sille, onko kyse viranomaisen järjestämisvastuulla olevasta lakisääteisestä palvelutehtävästä, tosiasiallisesta hallintotehtävästä tai lakisääteisen julkisen palvelun toteuttamisesta, jolla on viranomaisen tehtäviin liittyvä perusta (PeVL 15/2018 vp, PeVL 16/2016 vp, PeVL 11/2016 vp, PeVL 58/2010 vp ja PeVL 24/2001 vp), viranomaiselle laissa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta tai tehtävistä, jotka liittyvät viranomaista velvoittavien lakien toimeenpanoon (PeVL 15/2019 vp ja PeVL 8/2014 vp), yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevista hallintopäätöksistä tai hallinnolliseen päätöksentekoon liittyvistä tehtävistä (PeVL 47/2021 vp, PeVL 33/2021 vp, PeVL 17/2021 vp, PeVL 50/2017 vp ja PeVL 26/2017 vp) taikka viranomaista avustavista tehtävistä (PeVL 45/2020 vp, PeVL 50/2017 vp, PeVL 62/2014 vp, PeVL 27/2014 vp, PeVL 6/2013 vp ja PeVL55/2010 vp). Palveluluonteiset tehtävät muodostavat keskeisimmän ryhmän niistä julkisista hallintotehtävistä, joita perustuslain 124 §:n edellytysten täyttyessä hoitavat viranomaisten ohella yksityiset tahot.

Perustuslain 124 §:n piiriin voi kuulua myös tosiasiallinen, teknisluonteinen julkinen hallintotehtävä, johon ei liity harkintaan perustuvaa julkista päätöksentekoa. Perustuslakivaliokunta on katsonut esimerkiksi, ettei yksityiselle palveluntuottajalle siirrettyyn valmiin, myönnetyn passin

tietojen laadun ja oikeasisältöisyyden tarkastukseen sekä passin luovutukseen koskeviin tehtäviin sisältynyt päätöksentekoa tai harkintavaltaa. Perustuslakivaliokunta katsoi kyseessä olevan lähinnä kysymys teknisluonteisista, viranomaisia avustavista tehtävistä, jotka kuitenkin olivat luonteeltaan perustuslain 124 §:n mukaisia julkisia hallintotehtäviä (PeVL 6/2013 vp; ks. myös esim. PeVL 47/2005 vp, PeVL 89/2009 vp).

Julkisesta hallintotehtävästä ei ollut kyse puolueettomassa, tekniseen asiantuntemukseen perustuvassa testauksessa ja sertifioinnissa, joka ei vaikuttanut viranomaisen toimivaltaan päättää laitteiden ja rakenteiden määräaikaistarkastuksissa käytettävistä menetelmistä ja henkilöistä (PeVL 4/2012 vp), varmennetoiminnassa, jonka luonne oli tosiasiassa etääntynyt julkiseen hallintotehtävään liitettävistä ominaispiirteistä (PeVL 16/2009 vp) eikä hedelmöityshoitojen antamisessa (PeVL 59/2002 vp).

1. lakiesityksen mukaista sähköyhtiöiden tehtävää maksaa ehdotettu sähköhyvitys asiakkaille laskuhyvityksinä tulee arvioida perustuslain 124 §:n suhteen.

1. lakiehdotuksessa esitetyssä sähköyhtiöiden velvoitteessa kanavoida valtion maksama sähköhyvitys loppukäyttäjille pääsääntöisesti laskuhyvityksinä ja poikkeuksellisesti suorina rahallisina palautuksina on kyse julkisen tuen välittämisestä sähköyhtiöiden asiakkaille, johon tehtävään voidaan osaltaan katsoa liittyvän yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden, jotka eivät liity suoraan sähköyhtiön liiketoimintaan, toimeenpanoa. Kyseessä olisi kuitenkin esityksen mukaisesti kaavamainen ja teknisluonteinen maksatustoimi, johon ei sisältyisi harkintavaltaa etuuden myöntämiseen siihen oikeutetuille loppukäyttäjille. Harkintavaltaa sisältävien etuutta koskevien päätösten tekeminen sekä etuuteen oikeutetun loppukäyttäjän oikeusturvasta huolehtiminen kuuluisivat viranomaisen vastuulle. Etuuden maksatustehtävää ei myöskään voida katsoa luonteeltaan henkilön oikeuksien kannalta niin merkitykselliseksi tehtäväksi kuin passin tietojen laadun ja oikeasisältöisyyden tarkastukseen sekä passin luovutukseen koskeviin tehtäviin sisältyvää päätöksentekoa tai harkintavaltaa, joiden on teknisluonteisuudestaan huolimatta katsottu muodostavan julkisen hallintotehtävän (vrt. PeVL 6/2013 vp).

Koska ehdotetun takautuvasti maksettavan sähköhyvityksen kaavamaiseen laskentaan ja hyvityksen maksatukseen ei liittyisi harkintavaltaa, arvioidaan, että sähköyhtiöille annettavaa tehtävää ei esitetyssä muodossa olisi pidettävä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä.

12.5 Lainsäädäntövallan siirtäminen

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden tukemista koskevan lain (2. lakiehdotus) 7 §:n 2 momenttiin esitetään asetuksenantovaltuutta valtioneuvostolle valtiontakauksen enimmäismäärän määrittämiseen liittyvistä seikoista. Näitä olisivat valtiontakauksen yrityskohtaisen enimmäismäärän täsmentäminen, valtiontakauksen enimmäisosuuden määrittäminen, takauksen enimmäismäärän määrittämisen pohjana olevan maksuvalmiusvajeen määrittäminen ja muut takauksen enimmäismäärään liittyvät seikat. Lisäksi 8

§:n 5 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden valtioneuvostolle koskien takausmaksua, takausehtoja, muita rahoitusjärjestelyssä noudatettavia vähimmäisehtoja ja vastavakuusvaatimuksia.

Ehdotetut asetuksenantovaltuudet koskisivat seikkoja, jotka liittyvät lailla säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden täsmentämiseen. Valtiontakauksen määrän ja sen myöntämisen perusteista säädettäisiin 2. lakiehdotuksen 7 ja 8 §:ssä. Valtioneuvoston asetuksilla on tarkoitus täsmentää takausten myöntämiskriteerejä, tarvittaessa tarkentaa enimmäismääriä ja asettaa edellytyksiä tarkemmille takausehdoille. Asetustasoisilla säännöksillä on tarkoitus ohjeistaa Valtiokonttoria takausten myöntämisessä sekä luoda sähköyhtiöille ja niiden rahoittajille viitekehys valtiontakauksen myöntämiskriteereistä ja valtiontakauksen voimassaolon aikana noudatettavista tarkemmista ehdoista.

Lakiehdotusten valtuussäännökset on laadittu huomioiden perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö. Ehdotetut valtuutussäännökset on rajoitettu koskemaan ainoastaan teknisluontoisia yksityiskohtia oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Norminantovalta on muutoinkin säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä sääntelyn kohteiden teknisen luonteen vuoksi.

Lakiehdotusten sisältämien norminantovaltuuksien ei arvioida olevan ristiriidassa perustuslain 80 §:n kanssa.

12.6 Ahvenanmaan maakunnan toimivalta

Perustuslain 120 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) erikseen säädetään. Ahvenanmaan maakunnalla on perustuslain 75 §:n 2 momentin ja Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan itsenäistä, eduskunnan lainsäädäntövallasta riippumatonta maakunnallista lainsäädäntövaltaa (HE 1/1998 vp, s. 75).

Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan Ahvenanmaan maakuntaa koskeva lainsäädäntövalta on jaettu valtakunnan ja maakunnan kesken. Maakunnan lainsäädäntövallasta säädetään lain 18 §:ssä. Maakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa 18 §:n 22 kohdan mukaisesti elinkeinotoimintaan liittyen. Valtakunnan lainsäädäntövallasta säädetään lain 27 §:ssä. Valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat muun muassa 27 §:n 36 kohdan mukaan asiat, jotka koskevat veroja ja maksuja lain 18 §:n 5 kohdassa säädetyin poikkeuksin. Jälkimmäisen säännöksen mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnalle tulosta perittävää lisäveroa ja tilapäistä ylimääräistä tuloveroa sekä elinkeino- ja huviveroja, maakunnalle perittävien maksujen perusteita sekä kunnalle tulevaa veroa. Koko muu verolainsäädäntö on pidätetty valtakunnan lainsäädäntöelimille.

Valtakunnalla on lainsäädäntövaltaa myös esimerkiksi asioissa, jotka koskevat muuta kuin 27 §:ssä erityisesti mainittua yksityisoikeudellista kysymystä, jollei kysymys välittömästi liity sellaiseen oikeudenalaan, joka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan (Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 41 kohta).

Perustuslain säätämisen yhteydessä todettiin, että koska maakunnan lainsäädäntövallan ala on lueteltu tyhjentävästi itsehallintolaissa, ei valtakunnalla ole tältä osin lainsäädännöllistä toimivaltaa. Maakunnan itsenäinen lainsäädäntövalta rajoittaa siten valtakunnan lainsäädäntövaltaa

(HE 1/1998 vp, s. 127). Valtakunta ei voi käyttää sille yksinomaan kuuluvaa lainsäädäntövaltaa siten, että sillä puututtaisiin sisällöllisesti maakunnan lainsäädäntövallan alaan kuuluviin asioihin. Säädettävän lainsäädännön tarkoituksella voi olla merkitystä tässä arvioinnissa. Hallituksen esityksen 1. ja 2. lakiehdotusten toimet vaikuttavat sähkön vähittäismyyjien elinkeinotoimintaan, joka itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaisesti kuuluu maakunnan toimivaltaan. Toisaalta toimet liittyvät neuvoston asetuksen (EU) 2022/1854 mukaisten markkinatulojen pakollisen ylärajan soveltamisesta saatavien ylijäämätulojen sekä solidaarisuusmaksujen käyttöön. Ahvenanmaan valtuuskunta on 13.1.2023 antamassaan lausunnossaan (lausunto nro. 6/23, D 10 22 05 09) katsonut, että asetuksen mukaiset verot on suunnattu sähköyrityksille ja fossiilisten polttoaineiden yrityksille ja siten vaikuttavat sellaiseen elinkeinotoimintaan, joka kuuluu maakunnan toimivaltaan itsehallintolain 18 §:n 22 §:n mukaisesti. Toisaalta valtuuskunta katsoi, että asetuksen kansallisessa toimeenpanossa ei ole kyse verotuksen kiristämisestä vaan yritysverotuksen käyttämisestä EU-asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ahvenanmaan valtuuskunta päätyi arvioimaan asiaa ensisijaisesti EU-sääntelyn ja sen tarkoitusperien perusteella. Tämän pohjalta valtuuskunta katsoi, että ehdotetut voittoverot tulisi pikemminkin katsoa kuuluvan valtakunnan kuin maakunnan lainsäädäntövallan piiriin.

Hallituksen esityksen 1. ja 2. lakiehdotuksen suhteesta Ahvenanmaan itsehallintolain mukaiseen maakunnan ja valtakunnan väliseen toimivallanjakoon, ja näin ollen ehdotettujen lakien sovellettavuuteen Ahvenanmaan maakunnassa, on pyydetty maakunnan lausunto ja Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunto. Annettu lausunto toimitetaan eduskunnalle.

12.7 Säätämisjärjestys

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä, jolla tuetaan lain soveltamisalaan kuuluvia loppukäyttäjiä sähköenergian hinnan noususta johtuvien kohonneiden kustannusten vuoksi.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) *loppukäyttäjällä* sähköyhtiön asiakasta, joka ostaa sähköenergiaa pääasiassa omaan käyttöönsä;
2) *sähköyhtiöllä* elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa sähkömarkkinalain (588/2013) 3 §:n 12 kohdassa tarkoitettua sähkön vähittäismyyntiä;
3) *sähkönmyyntisopimuksella* sähköyhtiön ja loppukäyttäjän välistä sopimusta sähköenergiantoimituksesta loppukäyttäjälle;
4) *dynaamisesti hinnoitellulla sähköntoimitussopimuksella* sähköyhtiön ja loppukäyttäjän välistä sähkönmyyntisopimusta, joka seuraa spot-markkinoiden, vuorokausimarkkinat ja päivän sisäiset markkinat mukaan lukien, hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä;
5) *sähköenergialaskulla* loppukäyttäjän sähkölaskun sitä osaa, joka sisältää sähköenergian toimituksen ja siihen liittyvät kiinteät maksut.

3 §

Soveltamisala

Loppukäyttäjä, jolle sähköyhtiö toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta ja jonka sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella, on oikeutettu sähköhyvitykseen. Sähköhyvityksen maksamisen edellytyksenä on, että tarkastelukuukauden aikana:
1) loppukäyttäjän kiinteähintaisen sähkönmyyntisopimuksen verollinen kokonaishinta ylittää 10 senttiä kilowattitunnilta;

2) loppukäyttäjän sähkönmyyntisopimuksen kulutuksella painotettu verollinen keskihinta ylittää 10 senttiä kilowattitunnilta, jos sähkönmyyntisopimuksessa on sovittu vähintään kaksi eri kiinteää hintaa käsittävästä aikajaotuksesta; tai

3) loppukäyttäjällä on dynaamisesti hinnoiteltu sähköntoimitussopimus.

Loppukäyttäjä, johon on kohdistettu Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvia talouspakotteita, ei ole oikeutettu sähköhyvitykseen.

Sähköhyvitys maksetaan tuloverolain (1535/1992) 127 g §:ssä tarkoitetun sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen tai väliaikaisesta sähkötuesta annetussa laissa (1152/2022) tarkoitetun sähkötuen lisäksi. Mainitut tuet eivät vaikuta sähköhyvityksen määrään eivätkä sen maksamiseen.

4 §

Sähköhyvityksen määrä

Sähköhyvitys maksetaan neljää kalenterikuukautta vastaavalta ajalta loppukäyttäjän kullekin käyttöpaikalle käyttöpaikan vuoden 2022 marras- ja joulukuun aikana toteutuneen sähköenergian kulutuksen perusteella. Sähköhyvitys maksetaan kahdessa erässä. Ensimmäisessä erässä otetaan huomioon vuoden 2022 marras- ja joulukuun asiakaskohtainen sähköenergian hinta ja toisessa erässä otetaan huomioon vuoden 2023 tammikuun sähköenergian hinta.

Sähköhyvityksen määrä on 50 prosenttia omavastuuosuuden ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 700 euroa kuukaudessa. Omavastuuosuus on 90 euroa kuukaudessa.

Sähköhyvityksen määrä lasketaan seuraavasti:

Erä 1: (marraskuun kulutusta koskeva sähköenergialasku – omavastuuosuus) * 0,5 + (joulukuun kulutusta koskeva sähköenergialasku – omavastuuosuus) * 0,5.

Erä 2: (marraskuun kulutus * tammikuun hinta – omavastuuosuus) * 0,5 + (joulukuun kulutus * tammikuun hinta – omavastuuosuus) * 0,5.

Toisen erän laskennassa käytettävä tammikuun hinta on dynaamisesti hinnoitellun sähköntoimitussopimuksen osalta vuorokausimarkkinan Suomen aluehinnan verollinen vuoden 2023 tammikuun kuukausikeskihinta lisättynä sähkönmyyntisopimuksen mukaisilla sähköyhtiön maksuilla. Muiden sopimustyyppien osalta tammikuun hintana käytetään vuoden 2023 tammikuun kulutuksella painotettua verollista keskihintaa.

Sähköhyvitystä ei makseta niiltä kuukausilta, joilta sen määrä olisi pienempi kuin viisi euroa.

5 §

Sähköhyvityksen maksaminen sähköenergialaskun hyvityksenä

Sähköyhtiö maksaa sähköhyvityksen asiakkaanaan olevalle sähköhyvitykseen oikeutetulle loppukäyttäjälle sähköenergialaskun hyvityksenä kahdessa erässä. Edellä 4 §:ssä tarkoitettua ensimmäistä erää koskeva sähköhyvitys tulee tehdä viimeistään vuoden 2023 huhtikuussa erääntyvässä sähköenergialaskussa tai, jos loppukäyttäjälle ei toimiteta vuoden 2023 huhtikuussa erääntyvää sähköenergialaskua, ensimmäisessä huhtikuun jälkeen erääntyvässä sähköenergialaskussa. Toista erää koskeva sähköhyvitys tulee tehdä tätä laskua seuraavassa sähköenergialaskussa. Sähköhyvitys tulee eritellä sähköenergialaskussa.

Jos loppukäyttäjä on vaihtanut sähköyhtiötä ensimmäiseen erään kuuluvien tarkastelukuukausien aikana, vastaavat sekä loppukäyttäjän vanha että uusi sähköyhtiö sähköhyvityksen maksamisesta loppukäyttäjälle oman sähkönmyyntisopimuksensa voimassaoloajalta. Sähköyhtiö on

tällöin velvollinen maksamaan loppukäyttäjälle oman sähkönmyyntisopimuksensa voimassaoloaikaa vastaavan osuuden sähköhyvityksestä sekä ottamaan huomioon sopimuksen voimassaoloaikaa vastaavan osuuden sähköhyvityksen kuukausittaisesta omavastuuosuudesta ja enimmäismäärästä. Sähköyhtiö, joka on toimittanut sähköenergian loppukäyttäjälle 31 päivänä tammikuuta 2023, vastaa toista erää koskevan sähköhyvityksen maksamisesta loppukäyttäjälle. Kyseinen sähköyhtiö määrittelee tällöin 4 §:n 4 momentissa tarkoitetun kulutuksella painotetun keskihinnan siltä ajalta, jona se on toimittanut sähköenergian loppukäyttäjälle tammikuussa 2023. Sähkömarkkinalain 3 §:n 27 a kohdassa tarkoitetun sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön on toimitettava kyseiselle sähköyhtiölle tiedot sähköhyvityksen laskennan perusteena olevasta loppukäyttäjän sähköenergian kulutuksesta vuoden 2022 marras- ja joulukuussa. Jos loppukäyttäjä ei enää ole sen sähköyhtiön asiakas, joka on velvollinen maksamaan sähköhyvityksen loppukäyttäjälle, eikä sähköhyvitystä voida maksaa loppukäyttäjälle sähköenergialaskun hyvityksenä, kyseisen yhtiön tulee viipymättä maksaa loppukäyttäjän pyynnöstä osuutensa sähköhyvityksestä tämän ilmoittamalle pankkitilille.

Energiavirasto voi myöntää sähköyhtiölle luvan poiketa 1 momentissa säädetystä maksuaikataulusta. Poikkeusluvan edellytyksenä on sähköhyvityksen maksatukseen liittyvän tietojärjestelmän muutoksen viivästyminen sellaisesta syystä, jota sähköyhtiö ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa. Maksatus saa viivästyä enintään kolme kuukautta 1 momentissa säädetystä. Poikkeuslupahakemus on jätettävä viipymättä sen jälkeen, kun poikkeuksen peruste on ilmennyt.

6 §

Loppukäyttäjän oikeudet

Loppukäyttäjällä on oikeus vaatia sähköyhtiöltä virheen korjaamista, jos:

1) sähköyhtiö ei ole maksanut loppukäyttäjälle sähköhyvitystä, johon tämä on oikeutettu;

2) sähköyhtiö on maksanut loppukäyttäjän sähköhyvityksen virheellisen suuruisena tai muuten virheellisesti;

3) loppukäyttäjän sähköhyvityksen maksaminen on viivästynyt tai tapahtunut muuten virheellisesti.

Vaatimus virheen korjaamisesta on tehtävä 30 päivän kuluessa sen sähköenergialaskun eräpäivästä, jossa virhe on ilmennyt tai, jos sähköhyvityksen maksaminen on viivästynyt, 30 päivän kuluessa sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka kuluessa sähköhyvitys olisi tullut maksaa.

Sähköyhtiön on kuukauden kuluessa korjausvaatimuksen lähettämisestä korjattava virheensä tai ilmoitettava loppukäyttäjälle, ettei tämän vaatimukselle ole perustetta. Ilmoitus on perusteltava.

Loppukäyttäjällä on oikeus tehdä Energiavirastolle hakemus 1 momentissa tarkoitetun virheen korjaamisesta, jos loppukäyttäjä on noudattanut 1 ja 2 momentissa säädettyä, eikä sähköyhtiö ole korjannut virhettä tai sähköyhtiö on laiminlyönyt 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisen. Hakemukseen on liitettävä 3 momentissa tarkoitettu sähköyhtiön ilmoitus.

Energiaviraston on jätettävä hakemus tutkimatta, jos loppukäyttäjä ei ole noudattanut virheen korjaamiseksi tässä pykälässä säädettyä menettelyä tai, jos hakemus on jätetty ennen 3 momentissa säädetyn määräajan päättymistä, ellei hakemuksen tutkimiselle ole painavaa syytä. Jos sähköyhtiö on tehnyt 1 momentissa tarkoitetun virheen, Energiaviraston on hakemukseen antamassaan päätöksessä velvoitettava sähköyhtiö korjaamaan virheensä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin virhe tulee korjata.

7 §

Sähköhyvityksen maksaminen hakemusmenettelyn kautta

Jos sähköhyvityksen maksamiseen velvollinen sähköyhtiö asetetaan konkurssiin tai se lopettaa toimintansa ennen sähköhyvityksen maksamista loppukäyttäjälle, voi sähköhyvitykseen oikeutettu loppukäyttäjä hakea sähköhyvitystä Energiavirastolta. Hakemus on jätettävä viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2023.

Hakemuksessa on ilmoitettava hakijan henkilötunnus, yhteystiedot ja pankkitilin numero, jolle sähköhyvitys maksetaan, sekä se, mitä käyttöpaikkoja ja sähköhyvityksen eriä ja ajanjaksoja hakemus koskee. Hakemukseen on liitettävä hyvityksen maksamiseksi tarvittavat tiedot sekä kopiot loppukäyttäjän sähkönmyyntisopimuksesta ja sähkölaskuista, joista ilmenee hakemuksen kohteena olevien erien sähköenergian myyntihinta tai myyntihinnan määräytymisperuste sekä se, ettei sähköyhtiö ole maksanut loppukäyttäjälle sähköhyvitystä ajalta, jota hakemus koskee. Lisäksi loppukäyttäjän on annettava sähkömarkkinalain 3 §:n 27 a kohdassa tarkoitetulle sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle valtuutus välittää Energiavirastolle tiedot sähköhyvityksen laskennan pohjana olevasta loppukäyttäjän sähköenergian kulutuksesta vuoden 2022 marras- ja joulukuussa.

Sähköyhtiö, joka on toimittanut sähköenergiaa loppukäyttäjälle 1 päivänä marraskuuta 2022 tai sen jälkeen mutta ennen 1 päivää helmikuuta 2023, on velvollinen toimittamaan Energiavirastolle pyynnöstä hakemuksen käsittelyssä tarvittavat tiedot.

8 §

Sähköhyvitysten korvaaminen sähköyhtiöille

Sähköyhtiöille korvataan niiden maksama sähköhyvitys valtion varoista. Korvauksen maksaa sähköyhtiön hakemuksesta Valtiokonttori. Valtiokonttori maksaa korvauksen viipymättä hakemuksen saapumisen jälkeen kuitenkin siten, että korvaus 4 §:ssä tarkoitetun ensimmäisen erän mukaisesti maksettavista sähköhyvityksistä maksetaan viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2023 ja toisen erän mukaisesti maksettavista sähköhyvityksistä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2023. Lisäksi Valtiokonttori suorittaa yhdessä tai tarvittaessa useammassa erässä mainittuja korvauseriä täydentäviä korvausmaksatuksia. Korvaukset on maksettava kokonaisuudessaan viimeistään 30 päivänä marraskuuta 2023.

Hakemus sähköhyvitysten korvauksesta on jätettävä Valtiokonttorille ensimmäisen erän osalta viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2023 ja toisen erän osalta viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2023. Täydentävää korvausta koskeva hakemus on jätettävä viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2023. Hakijan on hakemuksen yhteydessä toimitettava Valtiokonttorille korvauksen myöntämiseksi ja maksamiseksi välttämättömät tiedot sekä oikeat ja riittävät tiedot 5 §:n mukaisista sähköhyvitysten maksatuksista. Valtiokonttorilla on oikeus saada hakijalta sähköhyvityksen oikeellisuuden varmistamista varten välttämättömät loppukäyttäjän sähköenergian kulutustiedot, sähköenergian laskutustiedot ja sähkönmyyntisopimusten hintatiedot. Lisäksi hakijan on toimitettava Valtiokonttorille niiden tilikausien tarkastetut tilinpäätökset, joiden aikana se on maksanut sähköhyvityksiä loppukäyttäjille. Hakija vastaa toimitettujen tietojen oikeellisuudesta.

Edellä 1 momentissa säädetty korvauksen maksuajankohta sekä 2 momentissa säädetty korvauksen hakuaika siirtyvät myöhemmiksi Energiaviraston 5 §:n 3 momentin nojalla myöntämän poikkeuksen mukaisesti.

Sähköhyvitysten korvaamiseen sähköyhtiöille sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001) sen 20 §:n 2 momenttia lukuun ottamatta, ellei tässä laissa toisin säädetä

9 §

Valvonta ja seuraamukset

Energiaviraston tehtävänä on valvoa, että sähköyhtiöt noudattavat tätä lakia.

Energiaviraston on velvoitettava sähköyhtiö korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoo tai laiminlyö 5 tai 6 §:ssä säädettyjä velvoitteitaan. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Energiavirasto voi asettaa tämän lain nojalla tekemänsä päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisesta ja sen tuomitsemisesta maksettavaksi säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

10 §

Muutoksenhaku

Energiaviraston 5–7 ja 9 §:n nojalla tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Päätös voidaan panna täytäntöön oikaisuvaatimuksesta tai valituksesta huolimatta.

11 §

Kielto ulosmitata sähköhyvitystä

Sähköhyvitystä ei saa ulosmitata.

12 §

Voimaantulo

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

Tätä lakia sovelletaan sähköhyvitykseen myös tämän lain voimassaolon päätyttyä.

Tämän lain 5 ja 7 §:n mukainen sähköhyvityksen maksaminen sekä 8 §:n mukainen sähköhyvitysten korvaaminen sähköyhtiöille saadaan tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä sähköhyvityksen valtiontukena.

_____

2.

Laki

sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään velvollisuudesta myöntää sähköenergian loppukäyttäjille pidennettyjä sähköenergialaskujen maksuaikoja. Lain tarkoituksena on tukea loppukäyttäjien kykyä maksaa sähköenergian hinnan noususta johtuvia korkeista sähköenergiakustannuksista syntyneitä laskuja sekä mahdollistaa näiden kustannusten tasaaminen tavanomaista pidemmälle ajanjaksolle.

Lisäksi tässä laissa säädetään sähkön vähittäismyyntiä Suomessa harjoittaville elinkeinonharjoittajille sähköenergialaskusaatavien pidennettyjen maksuaikojen myöntämisestä aiheutuvaan käyttöpääomatarpeeseen otettavien likviditeettilainojen tukemisesta valtiontakauksilla.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *loppukäyttäjällä* asiakasta, joka ostaa sähköenergiaa pääasiassa omaan käyttöönsä, lukuun ottamatta kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain (30/2013) 2 §:ssä tarkoitettuja hankintayksiköitä;

2) *kuluttaja-asiakkaalla* sähköyhtiön asiakasta, joka on kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kuluttaja;

3) *elinkeinonharjoittaja-asiakkaalla* sähköyhtiön asiakasta, joka on muu organisaatio kuin viranomainen sen harjoittaessa itsenäistä taloudellista tai ammattitoimintaansa, vaikka toimintaa harjoittaisi vain yksi henkilö;

3) *sähköyhtiöllä* sähkömarkkinalain (588/2013) 3 §:n 12 kohdassa tarkoitettua vähittäismyyntiä harjoittavaa elinkeinonharjoittajaa.

3 §

Soveltamisala

Loppukäyttäjä, jolle sähköyhtiö toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta, on oikeutettu pidennettyyn maksuaikaan (*lisämaksuaika*) siitä sähköenergiasta laskutetusta määrästä, joka on syntynyt sähköenergian kulutuksesta 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen mutta ennen 1 päivää toukokuuta 2023.

Loppukäyttäjä, johon on kohdistettu Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvia talouspakotteita, ei ole oikeutettu lisämaksuaikaan.

Sähköenergiasta laskutetulla määrällä tarkoitetaan loppukäyttäjän kuhunkin käyttöpaikkaan hankitusta sähköenergiasta laskutettua verollista määrää sekä siihen mahdollisesti liittyviä kiinteitä maksuja. Sähkönjakelua koskevalle laskulle ei tarvitse myöntää lisämaksuaikaa.

Valtiontakauksia voidaan myöntää Suomessa sähkön vähittäismyyntiä harjoittavien elinkeinonharjoittajien likviditeettilainoille, joiden käyttötarkoitus perustuu tässä laissa tarkoitettujen sähköenergialaskusaatavien maksuaikojen pidentämisestä aiheutuvaan likviditeettitarpeeseen.

4 §

Lisämaksuajan myöntäminen muille kuin elinkeinonharjoittajille

Sähköyhtiön on myönnettävä kuluttaja-asiakkaansa tai muun kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2011/7/EU) 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun taloudellista toimintaa harjoittamattoman asiakkaansa pyynnöstä lisämaksuaikaa sähköenergian laskutetulle määrälle, kuitenkin enintään 120 päivää kunkin laskun alkuperäisestä eräpäivästä. Pyyntö lisämaksuajan myöntämisestä tulee esittää ennen kyseisen laskun eräpäivää. Pyynnössä hakijan tulee ilmoittaa tarvittavat tiedot pyynnön käsittelemiseksi.

Lisämaksuajan myöntämisestä ei saa periä kuluja eikä lisämaksuajalta saa periä korkoa.

5 §

Lisämaksuajan myöntäminen elinkeinonharjoittajalle

Sähköyhtiön on myönnettävä elinkeinonharjoittaja-asiakkaansa pyynnöstä lisämaksuaikaa sähköenergian laskutetulle määrälle, kuitenkin enintään yhteensä 60 päivää. Pyyntö lisämaksuajan myöntämisestä tulee esittää ennen kyseisen laskun eräpäivää.

Sähköyhtiön tulee periä elinkeinonharjoittajalta lisämaksuajalta 1,53 prosentin vuosikorkoa.

6 §

Sähköyhtiöiden maksuvalmiuden tukeminen valtiontakauksella

Sähkön vähittäismyyntiä Suomessa harjoittavan sähköyhtiön tässä laissa tarkoitettujen sähköenergialaskusaatavien lisämaksuajoista johtuvan maksuvalmiustarpeen kattamiseksi otettavalle luottolaitoksen tai työeläkevakuutusyhtiön myöntämälle lainalle voidaan myöntää omavelkainen valtiontakaus. Valtiontakaus voidaan myöntää vastavakuutta vaatimatta, ellei tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa toisin säädetä.

Valtiontakausta haetaan Valtiokonttorilta, joka vastaa valtiontakauksien myöntämisestä, hallinnoinnista ja valvonnasta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Valtiontakausta on haettava kirjallisesti viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2023. Takauspäätös on tehtävä viimeistään 29 päivänä syyskuuta 2023.

7 §

Valtiontakauksien yhteenlaskettu ja yrityskohtainen enimmäismäärä

Valtiontakauksia voidaan myöntää yhteenlasketulta pääoma-arvoltaan enintään 600 000 000 euroa.

Valtiontakauksen yrityskohtainen enimmäismäärä on sähköenergialaskusaatavien lisämaksuajasta sähköyhtiölle koituva arvioitu maksuvalmiusvaje. Valtiontakaus saa kattaa enintään 90 prosenttia valtiontakauksen kohteena olevan lainan kulloinkin voimassa olevasta pääomasta ilman korkoja, viivästyskorkoja, kuluja ja muita velan liitännäiskustannuksia. Yrityskohtaisesta enimmäismäärästä, valtiontakauksen enimmäisosuudesta, maksuvalmiusvajeen määrittämisestä ja muista enimmäismäärän arviointiin liittyvistä seikoista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Valtiontakauksen hakeminen, edellytykset ja takausehdot

Valtiontakausta hakevan sähköyhtiön on toimitettava Valtiokonttorille oikeat ja riittävät tiedot taloudellisesta asemastaan, valtiontakauksen myöntämisen perusteena olevasta maksuvalmiusvajeesta ja valtiontakauksen kohteena olevasta rahoitusjärjestelystä. Hakijan on toimitettava Valtiokonttorille tämän pyynnöstä tarvittavat lisätiedot ja selvitykset.

Valtiontakausta ei voida myöntää, jos on ilmeistä, ettei sähköyhtiö kykene suorittamaan valtion takaamasta lainasta johtuvia maksuvelvoitteitaan.

Valtion takaamaa lainaa voidaan käyttää ainoastaan sähköyhtiön maksuvalmiuden tukemiseen sähköenergialaskusaatavien tämän lain mukaisten lisämaksuaikojen johdosta. Valtion takaamaa lainaa ei saa käyttää sähköyhtiön olemassa olevan rahoituksen ennenaikaiseen tai maksusuunnitelmasta poikkeavaan takaisinmaksuun eikä jo olemassa olevan rahoituksen tai vakuuksien järjestelyyn muullakaan tavoin.

Valtiokonttorilla on oikeus peruuttaa antamansa valtiontakaus nostamattoman lainan osalta tai eräännyttää valtiontakauksen kohteena oleva laina heti maksettavaksi, jos sähköyhtiö tai lainanmyöntäjä olennaisesti rikkoo tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai takauksen taikka lainasopimuksen ehtoja.

Sähköyhtiö on velvollinen suorittamaan takausmaksun, jonka määrästä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään lisäksi takausehdoista, muista rahoitusjärjestelyssä noudatettavista vähimmäisehdoista ja vastavakuusvaatimuksista.

9 §

Valtiontakaukseen liittyvät lainanmyöntäjän velvollisuudet

Lainanmyöntäjän on annettava Valtiokonttorille tämän pyynnöstä tiedot, jotka ovat tarpeen takauksen myöntämiseksi.

Lainanmyöntäjän on huolehdittava takauksen kohteena olevasta lainasta tämän lain, sen nojalla annettujen säännösten ja takausehtojen mukaisesti. Lainanmyöntäjä on valtiontakauksen voimassaoloaikana velvollinen valvomaan valtion etua ja toimittamaan Valtiokonttorille sen antamien määräysten mukaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia valtiontakausten seurantaa ja valvontaa varten.

10 §

Takauskorvaus ja takautumisoikeus

Valtiokonttori maksaa valtion varoista lainanmyöntäjälle takauskorvauksen, kun valtiontakauksen kohteena oleva laina tai sen erä on erääntynyt ja lainanmyöntäjä on esittänyt Valtiokonttorille tässä pykälässä tarkoitetun korvaushakemuksen. Valtiokonttorilla on oikeus saada lainanmyöntäjältä tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen korvaushakemuksen käsittelyä varten. Jos lainanmyöntäjä saa takauskorvauksen maksamisen jälkeen perityksi lainansaajalta kertymättä jääneitä lyhennyksiä, korkoja tai muita maksuja, lainanmyöntäjän on tilitettävä ne Valtiokonttorille.

Jos lainanmyöntäjä ei ole noudattanut tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai valtiontakauksen ehtoja ja menettely on loukannut valtion etua takaajana, Valtiokonttori voi päättää, että takauskorvaus jätetään osittain tai kokonaan maksamatta.

Valtiokonttorilla on oikeus periä lainansaajalta lainanmyöntäjälle maksettu takauskorvaus korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkoineen takaisin. Viivästyskorko lasketaan siitä, kun takauskorvaus on maksettu lainanmyöntäjälle. Valtiolla on takautumissaatavansa perusteella oikeus valtiontakauksen kohteena olevalle lainalle asetettuun vakuuteen sekä oikeus saada takautumissaatavalleen suoritus vakuudesta valtion takautumissaatavan ja lainanmyöntäjän riskinjaon mukaisessa suhteessa siten kuin takauspäätöksessä on tarkemmin määrätty.

Lainanmyöntäjän on ollakseen oikeutettu takauskorvaukseen esitettävä valtiontakauksen kohteena olevaan erääntyneeseen saatavaan perustuva korvaushakemus kirjallisesti Valtiokonttorille kuukauden kuluessa luottosaatavan viimeisen erän erääntymisestä, kuitenkin viimeistään 29 päivänä joulukuuta 2023. Valtiokonttorin on ratkaistava takauskorvaushakemus ja suoritettava takauskorvaus lainanmyöntäjälle 30 päivän kuluessa siitä, kun korvaushakemus on saapunut sille ja korvaushakemuksen ratkaisemiseksi tarvittavat lisäselvitykset on esitetty.

11 §

Valtiontakauksesta annettujen muiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuihin valtiontakauksiin sovelletaan lisäksi, mitä valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) 2 §:n 2 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 15 §:n 3 momentissa ja 15 a §:ssä säädetään.

12 §

Valvonta ja seuraamukset

Energiaviraston tehtävänä on valvoa, että sähköyhtiöt noudattavat 4 ja 5 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan.

Energiaviraston on velvoitettava sähköyhtiö korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä, jos tämä rikkoo tai laiminlyö 4 tai 5 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Energiavirasto voi asettaa tämän lain nojalla tekemänsä päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisesta ja sen tuomitsemisesta maksettavaksi säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

13 §

Muutoksenhaku

Asianosainen saa hakea tämän lain mukaiseen päätökseen oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämän lain mukainen valtiontakausta koskeva päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

14 §

Päätösten ulosottokelpoisuus

Edellä 8 §:n 5 momentissa tarkoitettua takausmaksua koskeva päätös ja 10 §:n 3 momentissa tarkoitettu päätös lainanantajalle maksetun takauskorvauksen perimisestä ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

15 §

Voimaantulo

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

Tätä lakia sovelletaan tämän lain mukaiseen valtiontakaukseen myös tämän lain voimassaolon päätyttyä.

Tämän lain 5 §:n mukainen lisämaksuajan myöntäminen elinkeinonharjoittajalle sekä 6 §:n mukainen valtiontakauksen myöntäminen saadaan tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä lisämaksuajan ja valtiontakauksen valtiontukena.

_____

3.

Laki

tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan tuloverolain (1535/1992) 127 g §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1013/2022, sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 92 e § seuraavasti:

4 luku

Ansiotulon veronalaisuus

92 e §

Takautuvasti maksettava sähköhyvitys

Veronalaista tuloa ei ole takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) tarkoitettu sähköhyvitys.

127 g §

Sähköenergialaskun perusteella myönnettävä kotitalousvähennys vuonna 2023

— —

Tässä pykälässä tarkoitettua vähennystä ei myönnetä, jos verovelvollisen vakituisen asunnon sähkönkäyttöpaikassa 1 momentissa mainittuna aikana kulutetusta sähköenergiasta maksetun määrän perusteella on myönnetty välitöntä avustusta valtion tai muun julkisyhteisön varoista. Sähköenergiasta maksettu määrä ei oikeuta kotitalousvähennykseen myöskään siltä osin kuin kustannukset kohdistuvat elinkeinotoimintaan tai maatalouden harjoittamiseen tai ne on vähennetty muualla tuloverotuksessa. Vähennystä myönnettäessä ja sen määrää laskettaessa ei oteta huomioon takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) tarkoitettua sähköhyvitystä.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

Tätä lakia sovelletaan vuoden 2023 verotuksessa.

———

4.

Laki

väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain (1152/2022) 2 §:n 4 momentti seuraavasti:

2 §

Oikeus tukeen

— —

Kotitalous ei ole oikeutettu saamaan sähkötukea, jos samaan kotitalouteen kuuluva verovelvollinen on oikeutettu samalta ajalta tuloverolain 127 g §:ssä tarkoitettuun kotitalousvähennykseen sähköenergialaskun perusteella. Sähkötukea myönnettäessä ja sen määrää laskettaessa ei oteta huomioon takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) tarkoitettua sähköhyvitystä.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tätä lakia sovelletaan sähkötukeen myös tämän lain voimassaolon päätyttyä.

———————

5.

Laki

Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan väliaikaisesti Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §:n 2 momentin 19 kohta, sellaisena kuin se on laissa 804/2020, ja

lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 634/2020, 804/2020 ja 606/2021, väliaikaisesti uusi 20 kohta seuraavasti:

1 §

Tehtävät

— —

Energiavirasto hoitaa tehtävät, jotka sille on annettu:

— —

19) biopolttoöljyn käytön edistämisestä annetussa laissa (418/2019);

20) takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) sekä sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta annetussa laissa (/).

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.

Tätä lakia sovelletaan 1 §:n 2 momentin 20 kohdassa mainituissa laeissa Energiavirastolle säädettyjen tehtävien hoitamiseen myös tämän lain voimassaolon päätyttyä.

———

Helsingissä 31.1.2023

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

3.

Laki

tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan tuloverolain (1535/1992) 127 g §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1013/2022, sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 92 e §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 luku	4 luku
Ansiotulon veronalaisuus	**Ansiotulon veronalaisuus**
	92 e §
	Takautuvasti maksettava sähköhyvitys
	Veronalaista tuloa ei ole takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) tarkoitettu sähköhyvitys.
127 g §	127 g §
Sähköenergialaskun perusteella myönnettävä kotitalousvähennys vuonna 2023	*Sähköenergialaskun perusteella myönnettävä kotitalousvähennys vuonna 2023*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Tässä pykälässä tarkoitettua vähennystä ei myönnetä, jos verovelvollisen vakituisen asunnon sähkönkäyttöpaikassa 1 momentissa mainittuna aikana kulutetusta sähköenergiasta maksetun määrän perusteella on myönnetty välitöntä avustusta valtion tai muun julkisyhteisön varoista. Sähköenergiasta maksettu määrä ei oikeuta kotitalousvähennykseen myöskään siltä osin kuin kustannukset kohdistuvat elinkeinotoimintaan tai maatalouden harjoittamiseen tai ne on vähennetty muualla tuloverotuksessa.	Tässä pykälässä tarkoitettua vähennystä ei myönnetä, jos verovelvollisen vakituisen asunnon sähkönkäyttöpaikassa 1 momentissa mainittuna aikana kulutetusta sähköenergiasta maksetun määrän perusteella on myönnetty välitöntä avustusta valtion tai muun julkisyhteisön varoista. Sähköenergiasta maksettu määrä ei oikeuta kotitalousvähennykseen myöskään siltä osin kuin kustannukset kohdistuvat elinkeinotoimintaan tai maatalouden harjoittamiseen tai ne on vähennetty muualla tuloverotuksessa. *Vähennystä myönnettäessä ja sen määrää laskettaessa ei oteta huomioon*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) tarkoitettua sähköhyvitystä.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023. Tätä lakia sovelletaan vuoden 2023 verotuksessa.
	_____

4.

Laki

väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan väliaikaisesta sähkötuesta annetun lain (1152/2022) 2 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	2 §
Oikeus tukeen	*Oikeus tukeen*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Kotitalous ei ole oikeutettu saamaan sähkötukea, jos samaan kotitalouteen kuuluva verovelvollinen on oikeutettu samalta ajalta tuloverolain 127 g §:ssä tarkoitettuun kotitalousvähennykseen sähköenergialaskun perusteella.	Kotitalous ei ole oikeutettu saamaan sähkötukea, jos samaan kotitalouteen kuuluva verovelvollinen on oikeutettu samalta ajalta tuloverolain 127 g §:ssä tarkoitettuun kotitalousvähennykseen sähköenergialaskun perusteella. *Sähkötukea myönnettäessä ja sen määrää laskettaessa ei oteta huomioon takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) tarkoitettua sähköhyvitystä.*
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	Tätä lakia sovelletaan sähkötukeen myös tämän lain voimassaolon päätyttyä.
	_____

5.

Laki

Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan väliaikaisesti Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §:n 2 momentin 19 kohta, sellaisena kuin se on laissa 804/2020, ja

lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 634/2020, 804/2020 ja 606/2021, väliaikaisesti uusi 20 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
1 §	1 §
Tehtävät	*Tehtävät*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Energiavirasto hoitaa tehtävät, jotka sille on annettu:	Energiavirasto hoitaa tehtävät, jotka sille on annettu:
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
19) biopolttoöljyn käytön edistämisestä annetussa laissa (418/2019).	19) biopolttoöljyn käytön edistämisestä annetussa laissa (418/2019);
	20) takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetussa laissa (/) sekä sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta annetussa laissa (/).
	— — — — — — — — — — — — — — — —
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023.
	Tätä lakia sovelletaan 1 §:n 2 momentin 20 kohdassa mainituissa laeissa Energiavirastolle säädettyjen tehtävien hoitamiseen myös tämän lain voimassaolon päätyttyä.
	———